

Spis treści

1 Punkt wyjścia i zakres zadań	3
1.1 Punkt wyjścia	3
1.2 Cele i działania	4
2 Wyniki i doświadczenia z obecnego okresu wykorzystania środków pomocowych.....	7
3 Analiza danych.....	22
3.1 Struktura przestrzenna i osadnicza	22
3.2 Ludność	30
3.3 Infrastruktura i opieka społeczna.....	39
3.3.1 Infrastruktura drogowa	39
3.3.2 Struktura techniczna	46
3.3.3 Opieka społeczna / infrastruktura społeczna	48
3.4 Gospodarka	54
3.4.1 Rozwój gospodarki.....	54
3.4.2 Struktura gospodarki	59
3.4.3 Rejestracja działalności gospodarczej.....	69
3.4.4 Rolnictwo i leśnictwo	72
3.4.5 Przemysł przetwórczy	74
3.4.6 Hotelarstwo, gastronomia i turystyka.....	84
3.5 Zatrudnienie i rynek pracy	92
3.6 Edukacja i współpraca naukowa	98
3.7 Środowisko naturalne	103
4 Analiza SWOT	107
5 Cele rozwoju i zakres działań.....	116
5.1 Cele rozwoju i zakres działania w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr	118

5.1.1 Podsumowanie analizy SWOT.....	118
5.1.2 Aspekt strategiczny, cele rozwoju i zakres działania.....	120
5.1.3 Możliwe źródła finansowania.....	124
5.1.4 Opis zakresu działań.....	126
5.2 Powiązania ze strategiami wykorzystania środków pomocowych UE oraz landowych koncepcji wykorzystania środków pomocowych UE	131
5.1.3 Przyszłe warunki ramowe dla celu 3 – współpraca transgraniczna.....	135
5.3 Pierwsze propozycje działań	137
Spis ilustracji.....	141
Spis tabeli	142
6 Suplement	146

1 Punkt wyjścia i zakres zadań

1.1 Punkt wyjścia

Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr istnieje od roku 1993. Po stronie niemieckiej Euroregion działa w formie stowarzyszenia, zrzeszającego samorządy, przedsiębiorstwa, uczelnie wyższe, instytucje, stowarzyszenia oraz mieszkańców na zasadzie dobrowolności. Niemiecka część Euroregionu liczy obecnie 28 członków. Polską część Euroregionu tworzy Stowarzyszenie Gmin RP, w którym zrzeszonych jest obecnie 51 gmin i 6 powiatów.

Umowa ramowa reguluje współpracę pomiędzy polską i niemiecką częścią Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr / Spree-Neiße-Bober. Zgodnie ze statutem zadaniem Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr jest pomoc przy przewyżaniu problemów regionu przygranicznego, rozwój tożsamości regionalnej oraz zbliżenie polsko-niemieckie we wspólnej przestrzeni gospodarczej charakteryzującej się lepszymi, a przede wszystkim, równymi warunkami życia.

Współpraca i praca nad projektami w Euroregionie obejmuje następujące obszary (priorytety wsparcia):

- Współpraca gospodarcza i wsparcie małych i średnich przedsiębiorstw
- Rozwój infrastruktury
- Środowisko naturalne
- Rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich
- Kwalifikacja i zatrudnienie
- Współpraca
- Pomoc techniczna.

Obecną płaszczyzną działań w powyższym zakresie jest program inicjatywy wspólnotowej INTERREG III A Brandenburgia / Polska (Województwo Lubuskie) 2004 – 2006. Program ten obejmuje całe województwo Lubuskie po polskiej stronie Euroregionu oraz dwa Euroregiony po stronie niemieckiej: Pro Europa Viadrina (powiaty Märkisch-Oderland, Oder-Spree oraz miasto grodzkie Frankfurt n. Odrą oraz Sprewa-Nysa-Bóbr (powiat Szprewa-Nysa i miasto grodzkie Cottbus). Aby móc zagwarantować celowe i odpowiednie wdrożenie środków pomocowych oraz

przedstawić mocne i słabe strony Euroregionu, opracowywano już w przeszłości w czasie trwania poprzednich okresów wykorzystania unijnych środków pomocowych w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr własne plany rozwoju i działania. Pierwszy plan rozwoju i działania Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr na rok 1993 opracowany został przez firmę Dornier GmbH. W roku 1999 Regionomica dokonała aktualizacji i adaptacji planu¹ rozwoju i działania. Taki sposób działania potwierdził się, wobec czego będzie rozwijany również w nowym okresie wykorzystania środków pomocowych na lata 2007 – 2013.

Z tego powodu też od grudnia 2005 roku opracowywany jest **wspólny plan rozwoju i działania** dla polskiej i niemieckiej strony Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr. Podstawę planu rozwoju i działania tworzy solidna i zarazem rzeczowa analiza SWOT² ukazująca potencjał rozwojowy regionu oraz uwzględniająca istotne warunki ramowe. Chodzi tu w szczególności o ustalenie obszarów działania, zasadniczych celów i priorytetów rozwoju pozwalających jednak na pewną elastyczność w realizacji celów.

1.2 Cele i działania

Celem niniejszego planu rozwoju i działania jest zestawienie nowych aktualnych danych dla polskiej i niemieckiej części Euroregionu oraz analiza wynikających z przedstawionych danych zaleceń i propozycji w nowym okresie wykorzystania unijnych środków pomocowych na lata 2007 – 2013 (cel 3 – Współpraca Europejska). Wydaje się to być szczególnie istotne, ponieważ z chwilą przystąpienia Polski do Unii Europejskiej otworzyła się rzeczywista możliwość rozwijania polityki na rzecz rozwoju wspólnych celów wykorzystujących środki pomocowe.

W rozdziale 2 omówione zostaną ważne doświadczenia i wyniki z obecnego okresu wykorzystania środków pomocowych na lata 2000-2006.

Rozdział 3 przedstawia **analizę i badanie danych** stanowiącą podstawę do analizy SWOT oraz podstawę opracowania niniejszego planu rozwoju i działań. Analiza danych przeprowadza się na podstawie dostępności danych na płaszczyźnie powiatu³, dlatego też pojedyncze gminy z polskiej części z innych powiatów i województw, np. Wolsztyn i Zbąszyń, nie będą uwzględnione w analizie danych.

¹ Dodatkowo opracowano dla całego Euroregionu plany szczegółowe dotyczące rozwoju gospodarki (Rozwój społeczno-gospodarczy Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr, 2000) oraz turystyki (Reppel+Lorenz (1999): Strategia rozwoju transgranicznych połączeń turystycznych w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr, Berlin).

² SWOT: Strength (S); Weaknesses (W); Opportunities (O); Threats (T); tłumaczenie na j. polski: siła – słabość – szanse – ryzyko

³ Do analizy danych z niemieckiej części Euroregionu wchodzi powiat Spree-Neiße oraz miasto grockie Cottbus. Z polskiej części uwzględniono w analizie powiaty: Krośnieński, Nowosolski, Świebodziński, Zielonogórski, Żagański, Żarski i miasto grodzkie Zielona Góra.

Opierając się na analizie danych przedstawiono w rozdziale 4 w skonsolidowanej formie silne i słabe strony oraz szanse i ryzyka Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr.

Analiza SWOT zajmuje się między innymi kwestiami dotyczącymi:

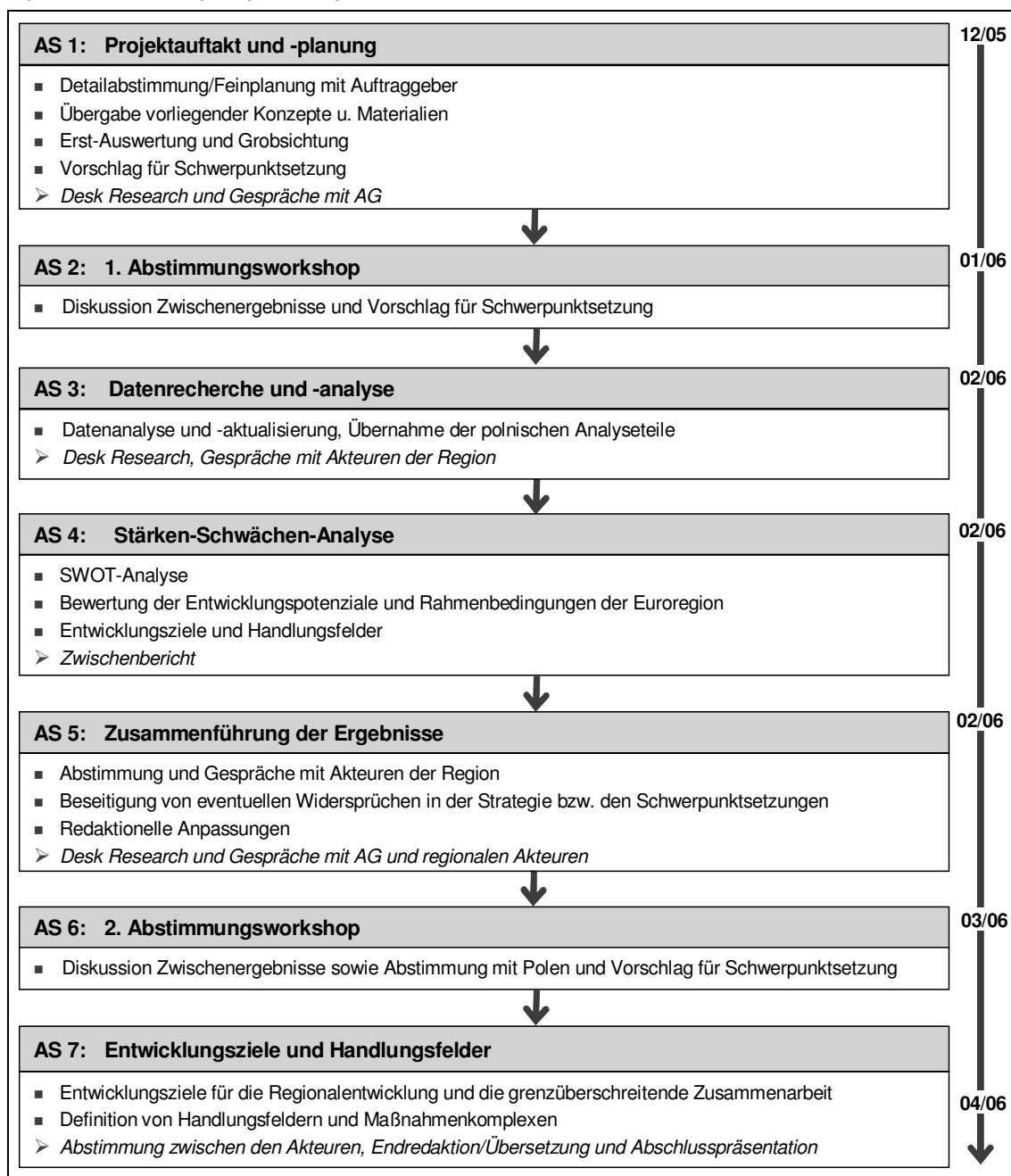
- Szczególnie istotnych aspektów lokalizacji mogących stanowić przyczynki do daleko idącego kształtowania profilu Euroregionu;
- Deficytów rozwoju i potrzeby innowacyjności;
- Szans i ryzyka w regionie;
- Oczekiwanym tendencji rozwoju i zmieniających się warunków ramowych oraz ich oddziaływania na region.

Ze wspólnej analizy danych oraz analizy SWOT Euroregionu w rozdziale 5 przedstawione zostaną **cele rozwoju i pola działania**, ukazujące kształtowanie się współpracy transgranicznej oraz profilu regionu na płaszczyźnie Europejskiej. Cele wiodące / priorytety uwzględniają między innymi analizę sytuacji społeczno-ekonomicznej w Brandenburgii – zalecenia działań wykorzystania funduszy strukturalnych Unii Europejskiej na lata 2007 – 2013⁴ oraz odpowiednie (teraźniejsze) propozycje komisji w celu wykorzystania funduszy strukturalnych Unii Europejskiej w nowym okresie wsparcia.

⁴ Söstra, Regionomica, SLS: Analiza sytuacji społeczno-ekonomicznej w Brandenburgii – zalecenia działania wykorzystania środków strukturalnych UE 2007-2013, 31.10.2005.

Rysunek 1 przedstawia postępowanie przy opracowywaniu planu rozwoju i działań.

Rys. 1 Procedury w przekroju

2 Wyniki i doświadczenia z obecnego okresu wykorzystania środków pomocowych

Poniżej przedstawione zostaną w formie przeglądowej **istotne doświadczenia i wyniki** z obecnego okresu wykorzystania środków pomocowych. W tym miejscu nie będą prezentowane podsumowania bądź szersze oceny poszczególnych projektów jak i całego programu. Zainteresowanych odsyłamy do rocznych raportów z realizacji projektów,⁵ oceny okresowej oraz aktualizacji ocen okresowych realizowanych projektów⁵.

Poniżej przedstawiono w formie tabelarycznej analizę wykorzystania środków pomocowych i ich rozdział na poszczególne projekty w latach ubiegłych ujmując je w formie zagadnień. Stanowią one cenne wskazówki w kształtowaniu przyszłej współpracy euroregionalnej oraz ustaleniu kierunków przyszłej strategii wykorzystania środków pomocowych.

Do listopada 2005 roku włącznie przyjęto 80 projektów, które uzyskały wsparcie środków pomocowych w niemieckiej części Euroregionu. 21 dalszych projektów analizowanych jest obecnie w Banku Inwestycji (Investitionsbank) lub w biurze Euroregionu. W poniższych tabelach 1 i 2 przedstawiono projekty polskie i niemieckie podając w skrócie tytuły projektów.

2.1. Projekty w niemieckiej części Euroregionu

Do września 2006 93 projektom w niemieckiej części Euroregionu przyznano pomoc ze środków Unii Europejskiej. W poniższej tabeli 1 przedstawiono w formie skrótowej projekty⁶ niemieckie, na które przyznano do tej pory środki pomocowe UE.

⁵ Patrz: Program Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A Brandenburgia / Polska (Województwo Lubuskie) 2000 – 2006, raport roczny 2004, INFRASTRUKTURA & ŚRODOWISKO NATURALNE (2005): Aktualizacja oceny okresowej INTERREG III A 2000 – 2006 Brandenburgia, Polska / Lubuskie oraz Mecklenburgia – Pomorze Przednie, Brandenburgia, Polska / Zachodniopomorskie, Poczdam.

⁶ Informacja o dopłatach z Banku Inwestycyjnego Brandenburgii (IVB).

Tab. 1 Projekty w niemieckiej części Euroregionu

Nr ident.	Priorytet	Tytuł projektu	Wnioskodawca	wysokość dofinansowania w Euro
	1.	Współpraca gospodarcza i wsparcie MŚP		
	1.1.	Wsparcie transgranicznych kontaktów gospodarczych		2.508.301
1.		Przedłużenie w DPE w Guben	Powiat Szprewa-Nysa	385.425
2.		Investorcenter Cottbus	Miasto Cottbus	360.000
3.		Analiza potencjału regionu Euro-Textil	Powiat Szprewa-Nysa	30.677
4.		Regionalne biuro kooperacyjne Ziel.Góra - Cbs.	Izba Handl.-Przem. Cottbus	247.500
5.		Rozwój strefy przemysłowej Guben / południe	Miasto Guben	105.000
6.		Wniosek uzupełniający IHP Cottbus + etaty	Izba Handl.-Przem. Cottbus	182.500
7.		Wspólne przedsięwzięcie Turystyka (Pośrednictwo- Inform. / Oferty)	Powiat Szprewa-Nysa	23.475
8.		Centrum Kompetencji Forst (Łużyce)e.V.	Komp.zentrum Forst	199.305
9.		Transgraniczne wspieranie gospodarki	Powiat Szprewa-Nysa	174.906
10.		Wniosek Izby Rzemieśniczej HWK Cottbus	Izba Rzemieśnicza Cottbus	377.513
11.		Kontynuacja Regionalne biuro kooperacyjne Ziel.Góra	Izba Handl.-Przem. Cottbus	242.000
12.		9. Sympozjum tekstylne	CIT Guben	23.827
13.		Opieka gospodarcza Europa Środkow-Wschodnia kontynuacja	TAW Cottbus	232.987
	1.2.	Wsparanie innowacji, badań i technologii		963.000
14.		Analiza systemowa + projekt elektrowni połączonych	Uniw. Techniczny Cottbus	963.000
	2.	Rozwój infrastruktury		
	2.1.	Poprawa transgranicznej infrastruktury drogowej		2.735.108
15.		Most w Forst	Miasto Forst	514.016
16.		Ustalenie planu przebiegu mostu w Forst	Miasto Forst	99.122
17.		Budowa ulicy Gubener Straße w Forst - 1. BA	Miasto Forst	933.495
18.		Rozbudowa drogi Merzdorfer Weg	Miasto Cottbus	925.000
19.		Dojazd do mostu granicznego Forst/Zasieki	Miasto Forst	263.475
	2.2.	Poprawa infrastruktury technicznej i komunalnej		7.119.534
20.		Stadion Cottbus	Miasto Cottbus	8.992.500
21.		Ogród Róż w Forst	Miasto Forst	907.170
22.		Rozbudowa ulicy Frankfurter Straße w Guben	Miasto Guben	1.423.575
23.		Rozbudowa drogowa Promenade am Dreieck	Miasto Guben	1.919.029
24.		System oznaczeń dróg	Miasto Forst	75.000
25.		Kontynuacja Ogród Róż	Miasto Forst	323.175
26.		Renowacja powierzchni stacji rowerowej i do jazdy konno	Miasto Forst	740.511
	3.	Środowisko naturalne		
	3.1.	Ochrona środowiska naturalnego		2.081.646
27.		Rejestr danych dot. ochrony środowiska naturalnego	BQS Döbern	36.735
28.		Kanalizacja w Schlagsdorf	GWAZ	37.177
29.		Utylizacja ścieków Wenzkestr. Guben	GWAZ	28.907
30.		Energetyka, prąd i napięcie	ERI e.V. Cottbus	709.425
31.		Budowa kanalizacji w Lübbinchen	GWAZ	244.988
32.		Kanalizacja w Bärenklau	GWAZ	682.939
33.		Transformator prądu i napięcia	Uniw. Techniczny Cottbus	341.475
34.		Odbudowa gospodarki wodnej jezior pokopalnianych	Uniw. Techniczny Cottbus	135.000
35.		Odprowadzenie ścieków na ul. Str. d. Solidarität w Guben	GWAZ Guben	68.314
36.		Odprowadzenie ścieków na ul Rosenweg, w Guben	GWAZ Guben	58.007
37.		Odprowadzenie ścieków w Groß Breesen, Guben	GWAZ Guben	1.428.926
	3.2.	Transgraniczna ochrona przed klęskami żywiołowymi i katastrofami		2.014.118
38.		Wspól. przedsięw.: Szkolenie dot. ochrony przed klęskami żywiołowymi i katastrofami	Powiat Szprewa-Nysa	10.200

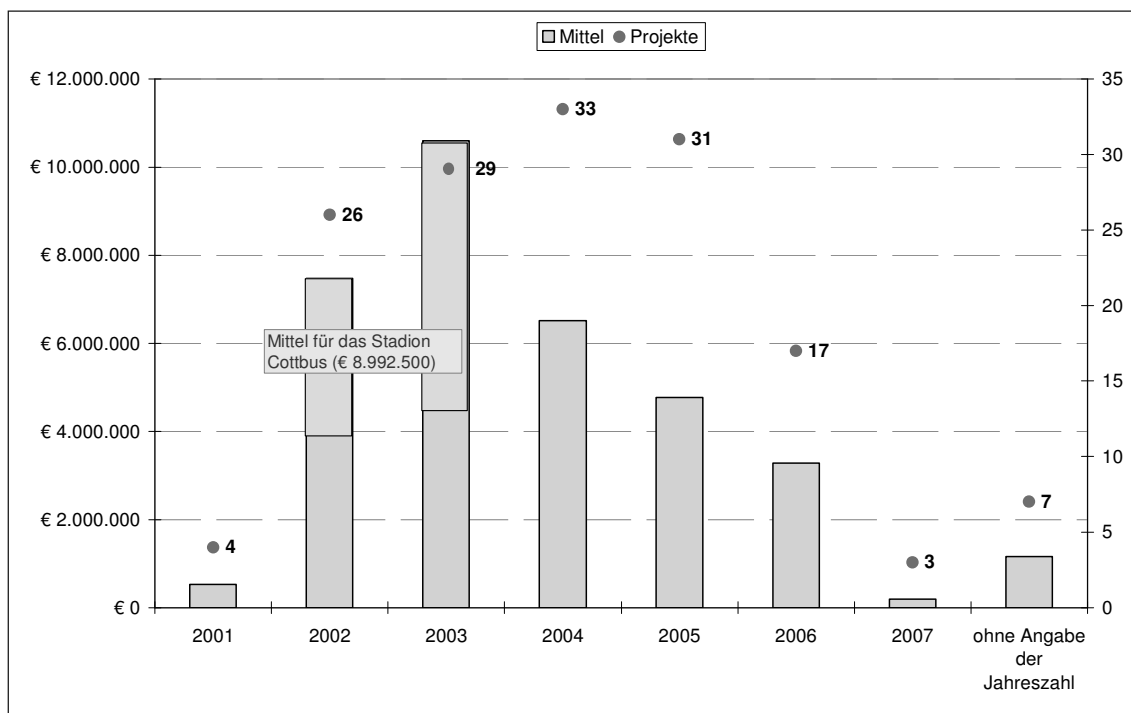
Nr ident.	Priorytet	Tytuł projektu	Wnioskodawca	wysokość dofinansowania w Euro
39.		Instytucja szkoląca Forst	Powiat Szprewa-Nysa	441.375
40.		Sieć informacyjno-komunikacyjna ochrony przed klęskami żywiołowymi i katastrofami	Miasto Cottbus	69.000
41.		Pojemniki na kółkach na środki niebezpieczne	Miasto Cottbus	107.370
42.		Pojazdy do prowadzenia akcji	Miasto Cottbus	172.561
43.		Pojemniki na kółkach / ochrona przed katast. kolejowa	Miasto Cottbus	88.198
44.		Stworzenie modułów ćwiczeń dot. ochrony przed klęskami żywiołowymi i katastrofami	Miasto Guben	224.717
45.		Projekt Zatrudnienia Dorfentw.verband e.V.	Dorfent.verband e.V.	385.897
46.		Stworzenie oprogramowania dla straży pożarnej	Frauenhofer Institut	27.600
47.		Zestawienie jednostek zasilających w Spremberg	Miasto Spremberg	487.200
	3.3.	Utrzymanie potencjałów przyrody		160.455
48.		Wspólne przedsięwzięcie: kartowanie	NABU Forst e.V.	80.580
49.		Szkolenie w zakresie ochrony przyrody	Rezerw. Biosferyczny Szprew.	79.875
50.		Opracowanie dot. stanu pactwa	Tow. Ochrony Przyrody Forst e.v.	76.411
	4.	Rozwój rolnictwa		
	4.1.	Trwała odbudowa wsi i alternatywy zatrudnienia		387.110
51.		Pensjonat dla rowerzystów w Sembten	Urząd Schenkendöbern	312.398
52.		Odrestaurowanie szopy w Bloisdorf	Urząd Hornow-Simmersdorf	74.712
	4.2.	Agroturystyka i infrastruktura turystyczna		91.800
53.		Rozbudowa drogi rowerowej Branitz -Cottbus	Miasto Cottbus	91.800
	4.3.	Wspieranie transgranicznej współpracy rolniczej		726.315
54.		Sieć rolnicza Biomasse	Landschaftpflegeverb. e.V.	105.000
55.		Trwałe zapewnienie energii poprzez biomasę	CEBra e. V.	621.315
	5.	Kwalifikacja i zatrudnienie		
	5.1.	Kształcenie i dokształcanie w celu dostosowania do rynku pracy		1.430.136
56.		Kurs języka obcego dla urzędników	Miasto Cottbus	16.364
57.		Asystent gospodarczy Europa Środkowo-Wschodnia	TAW Cottbus	431.507
58.		Akademia kompetencji	Uniw. Techniczny Cottbus	711.838
59.		Kurs języka polskiego / angielskiego dla pracowników administracji powiatu Sprewa-Nysa	Powiat Sprewa-Nysa	16.364
	5.2.	Wspieranie instytucji edukacyjnych i naukowych		3.054.897
60.		Gimnazjum Humboldt-Gymnasium-Cottbus	Miasto Cottbus	495.573
61.		Szkoła Europaschule Guben (ogrzewanie, hala gimn.)	Miasto Guben	337.500
62.		Hala rekreacyjno-sportowa na ul. Klaus-Hermann-Str. Guben	Miasto Guben	1.201.646
63.		Rozbudowa biblioteki w Peitz	Urząd Peitz	375.000
64.		Instytut Nowej Kultury Przemysłowej	INIK e.V.	527.000
65.		Polsko-niem. biblioteka badawcza	Uniw. Techniczny Cottbus	118.178
	6.	Współpraca		
	6.1.	Współpraca Euroregionalna		1.536.472
66.		Projekty SPF 2001	Euroregion SNB	96.538
67.		Projekty SPF-A + 1 etat 2002/2003	Euroregion SNB	165.322
68.		Projekty SPF-B i C 2002/2003	Euroregion SNB	230.800
69.		GS Euroregion SNB (2 etaty)	Euroregion SNB	130.280
70.		Kontynuacja projektów SPF (2004-2006)	Euroregion SNB	600.000
71.		GS Euroregion SNB + zarządzanie projektami	Euroregion SNB	182.995
72.		Projekty SPF SNB 2004-2006	Euroregion SNB	128.061
73.		Biuro koordynacyjne Euroreg. SNB - zarządzanie projektami	Euroregion SNB	182.995
74.		Biuro koordynacyjne Euroreg. SNB - kierownictwo	Euroregion SNB	50.643
75.		Biuro koordynacyjne Euroreg. SNB - kierownictwo	Euroregion SNB	44.768
	6.2.	Współpraca na płaszczyźnie regionalnej i lokalnej		343.066
76.		Analiza oddziaływania rozszerzenia UE na wschód na	Izba Rzemieśnicza Cottbus	33.361

Nr ident.	Priorytet	Tytuł projektu	Wnioskodawca	wysokość dofinansowania w Euro
		rzemiosło		
77.		Kontynuacja projektu MOSTY-Forst	ZAK e.V. Forst	165.429
78.		Aranżacja leśniczówki Kolkwitz	Urząd Kolkwitz	196.500
	6.3.	Transgraniczna współpraca instytucji naukowych, edukacyjnych i kulturalnych		1.196.575
79.		Rozbudowa zamku w Spremberg	Powiat Szprewa-Nysa	370.200
80.		Rozbudowa stacji wodnej Spremberg	SG Spremberg e.V.	651.375
81.		Polsko-niem. giełda młodzieży Cottbus	Miasto Cottbus	32.500
	7.	Szczególne wsparcie dla regionów przygranicznych sąsiadujących z krajami wstępującymi do UE		1.959.942
82.		Budowa drogi Jämlitz-Hütte	Urząd Döbern	118.397
83.		Automatyczny nadzór leśny.	Nadleśnictwo Peitz	235.450
84.		Budowa połączenia drogowego Br.Forst-B112	Miasto Forst	1.151.000
85.		Zakup pojazdów gaśniczych dla miasta Forst	Miasto Forst	225.000
86.		Zmiana organizacji ruchu na moście Guben/Gubin	Miasto Guben	15.752
87.		Polsko-niem. giełda młodzieży Cottbus	Miasto Cottbus	37.500
88.		Spotkanie znaczy Begegnung	RAA Brandenburg	66.372
89.		Dokształcanie dla policji	Policyjna Wyższa Szkoła Zawodowa	110.471
	8.	Pomoc techniczna		
	8.1.	Pomoc techniczna		505.527
90.		GS Euroregion (3 etaty) 2003/2004	Euroregion SNB	281.295
91.		GS Euroreg. Zarządzanie projektami + SPF referent 04	Euroregion SNB	82.989
92.		GS Euroreg. 2 etaty SPF 2004-2006	Euroregion SNB	141.243
93.		GS Euroreg. EHK 2007-2013	Euroregion SNB	26.250

Źródło: Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr, Biuro Guben, stan: wrzesień 2006

Ze względu na opóźnienie rozpoczęcia programu zatwierdzanie nowych projektów po niemieckiej stronie Euroregionu przebiegało w roku 2001 dość powoli. Dopiero w latach 2002 i 2003 przezwyciężono początkowe trudności zatwierdzając łącznie 24 nowe projekty, co oznaczało, że przekazano dwukrotnie więcej pieniędzy niż w roku poprzednim. W roku następnym liczba projektów wprawdzie spadła ze względu na kontynuację realizacji istniejących projektów, ale całkowita liczba projektów utrzymała się nadal na wysokim poziomie, tak że przyznane środki pomocowe nadal wzrastały. Od roku 2004 spadła wysokość przyznanych środków pomocowych, pomimo zatwierdzenia zarówno w roku 2004 jak i 2005 licznych nowych projektów (por. rys. 2). Łącznie przyznano od roku 2001 do września 2006 ponad 30,3 miliony Euro.

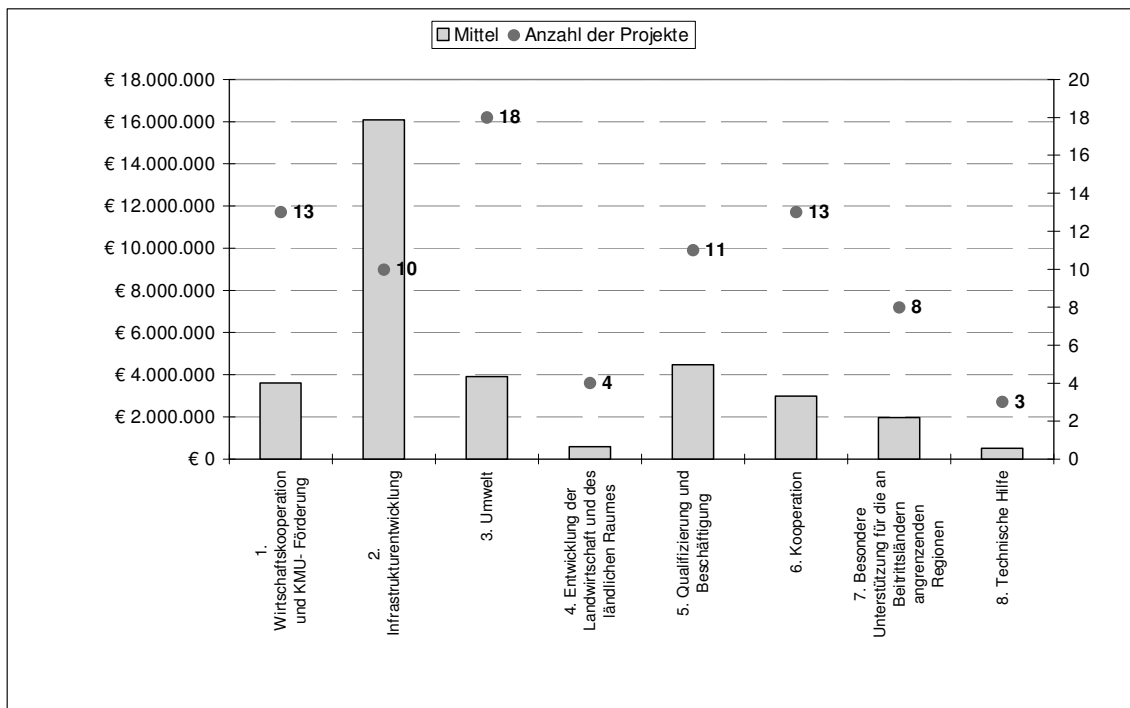
Rys. 2 Projekty i wykorzystanie środków w niemieckiej części Euroregionu w latach

Poniższy rysunek (nr 2) ukazuje podział projektów i środków na projekty według zagadnień tematycznych. Zbiór wspólnych jednotematycznych zagadnień przy podziale środków pomocowych przedstawiają projekty priorytetu 2 – Rozwój infrastruktury. Po nich następują projekty z zakresów: Środowisko naturalne (priorytet 3) oraz Kwalifikacja i zatrudnienie (priorytet 5). Znacząco mniej środków wydano na zakresy: Współpraca gospodarcza i wsparcie dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw (priorytet 1), Kooperację (priorytet 6) i szczególne wsparcie dla regionów przygranicznych krajów wstępujących do UE (priorytet 7). Jedynie niewielka część środków wydana została na projekty dotyczące rozwoju rolnictwa i terenów wiejskich (priorytet 4) ⁷.

⁷ Należy tu zaznaczyć, że wiele projektów w tym zakresie było już wspieranych z programów EAGFL lub poprzez inicjatywę wspólnotową Leader+.

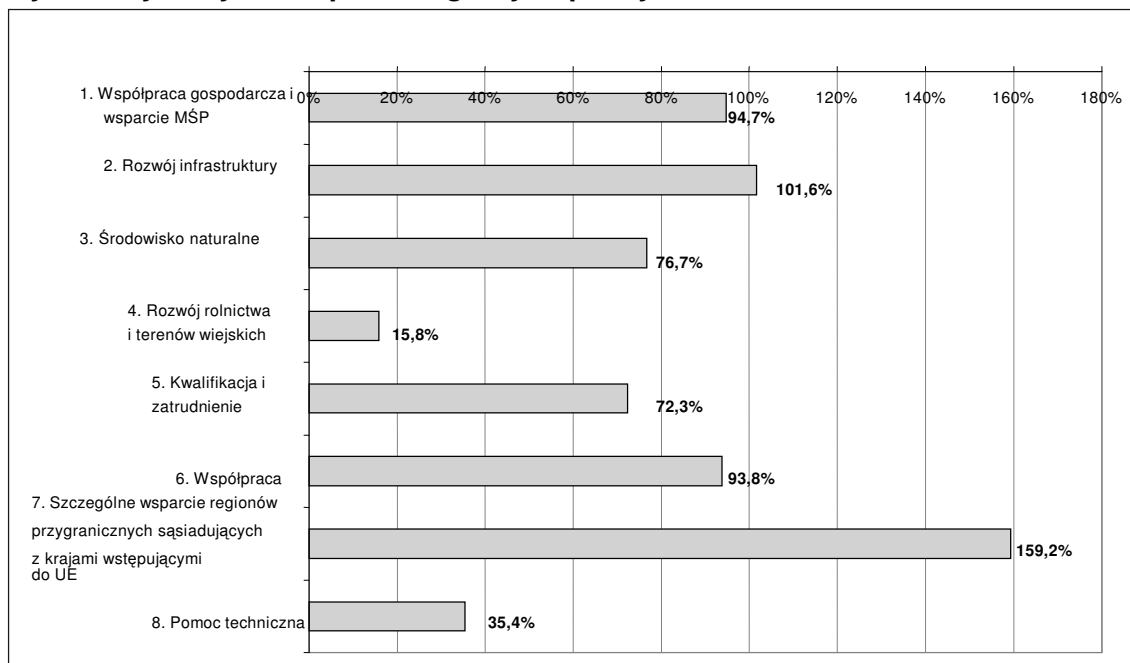
Rys. 3 Projekty według priorytetów

Porównanie z pierwotnie zaplanowanymi środkami (patrz rys. 3) ukazuje tylko w ograniczonym stopniu informacje o popycie i potrzebie środków pomocowych na projekty, bowiem w międzyczasie nastąpiły zmiany struktury. Dotyczy to w szczególności priorytetu 7. Widoczny jest fakt, że dotychczas przekazano znacznie mniej środków pomocowych niż planowano na priorytet 4 (rozwój rolnictwa i terenów wiejskich), priorytet 2 (rozwój infrastruktury) oraz kwalifikację i zatrudnienie (priorytet 5). Priorytety 3 (środowisko naturalne), 6 (Współpraca) i 1 (Współpraca gospodarcza i wsparcie MŚP) wykazują wysoką potrzebę środków pomocowych. Oznacza to, że można zakładać potrzeby środków poniżej warunków ramowych.

Poniżej przedstawione zostaną pokrótce poszczególne priorytety.

Rys 4. Wykorzystanie poszczególnych priorytetów

Na **priorytet 1** można było przekazać największą część środków pomocowych. Rozdział środków w tym priorytecie był bardzo różny w dwóch zakresach. Podczas gdy na wsparcie transgranicznych kontaktów gospodarczych (1.1) przekazano tylko około 76% zaplanowanych środków, to koszty na wsparcie badań i technologii (1.2) – obejmujących tylko jeden projekt dotyczący analizy systemowej względnie projektu elektrowni połączonych – wyniosły o 73% więcej aniżeli zaplanowano. Właśnie ten przykład pokazuje, że kilka dużych projektów może doprowadzić dobrze opracowany i szczegółowy plan do granic możliwości finansowania.

Tab. 2 Wykorzystanie priorytetu 1

środki będące do dyspozycji	3.808.840 Euro
wykorzystane środki	3.605.964 Euro
wykorzystanie łącznie	94,7 %
1.1. Wsparcie transgranicznych kontaktów gospodarczych	81,3 % (2.642.964 Euro)
1.2. Wsparcie innowacji, badań i technologii	173,0 % (963.000 Euro)

Potrzeba projektów w **priorytecie 1**, a w szczególności transgraniczne wspieranie gospodarki, pośrednictwo w kontaktach i nawiązywanie kontaktów oraz doradztwo firmom były silnie akcentowane w rozmowach. Widoczny jest jednak fakt, że kilka projektów ma porównywalne cele. Dla osób niezorientowanych, a przede wszystkim dla docelowych grup przedsiębiorstw należałoby stworzyć jasne rozgraniczenia i jednolite miejsca kontaktów, które będą istniały przez dłuższy okres. Przy dalszym wspieraniu środkami pomocowymi należałoby zdefiniować jasne i łatwiejsze do oceny kryteria wykorzystania środków oraz zadbać o przepływ informacji.

Dotychczasowe wsparcie środków pomocowych w **priorytecie 2** (Rozwój infrastruktury) skoncentrowano na budowie i rozbudowie dróg oraz budowie mostu w Forst. W zakresie transportu publicznego i dróg kolejowych nie przedłożono żadnych projektów. Na poprawę transgranicznej infrastruktury drogowej (2.1) wykorzystano dotychczas jedynie ponad 51% przewidzianych środków. Działania 2.2. służące poprawie infrastruktury technicznej i komunalnej są wykorzystane w większym stopniu tj. 68%. Przyznane środki związane były z kilkoma dużymi projektami w Cottbus, Forst i Guben.

Tab. 3 Wykorzystanie priorytetu 2

środki będące do dyspozycji	15.833.960 Euro
wykorzystane środki	9.835.442 Euro
wykorzystanie łącznie	62,1 %
2.1. Poprawa transgranicznej infrastruktury drogowej	50,7 % (2.715.908 Euro)
2.2. Poprawa infrastruktury technicznej i komunalnej	68,0 % (7.119.534 Euro)

Ponad przeciętny stopień wykorzystania wykazuje **priorytet 3** (Środowisko naturalne). W szczególności w priorytecie 3.1. (Ochrona środowiska naturalnego) zatwierdzono jedenaście projektów wykorzystujących ponad 70% przewidzianych na ten cel środków.

Podczas rozmów oraz z przedłożonych dokumentów projektów wynikało, że przede wszystkim działania z zakresu 3.2. (Transgraniczna ochrona przeciwpożarowa, przed klęskami i żywiołami) mają wysoki stopień efektywności i wysoką wartość transgraniczną⁸.

⁸ W kwietniu 2002 podpisano porozumienie o współpracy i wzajemnej pomocy w zakresie ochrony przeciwpożarowej i przeciw katastrofom żywiołowym oraz ratownictwie pomiędzy powiatem Spree-Neiße a polskimi powiatami Krośnieńskim i Żarskim.

Tab 4. Wykorzystanie priorytetu 3

środki będące do dyspozycji	5.106.040 Euro
wykorzystane środki	5.954.814 Euro
wykorzystanie łącznie	116,6 %
3.1. Ochrona środowiska naturalnego	171,5 % (3.753.388 Euro)
3.2. Transgraniczna ochrona przeciwpożarowa, przed klęskami i żywiołami	75,8 % (1.964.560 Euro)
3.3. Utrzymanie potencjałów przyrody	72,9 % (236.866 Euro)

W **priorytecie 4** (Rozwój rolnictwa i terenów wiejskich) wdrożono do września 2006 pięć projektów absorbując najmniejsze środki pomocowe. Na trwałą odbudowę wsi i alternatywy zatrudnienia dla mieszkańców wsi (priorytet 4.1) oraz na wsparcie transgranicznej współpracy rolniczej (priorytet 4.3) wykorzystano ponadprzeciętnie dużą ilość środków koncentrując się na dwóch projektach. Na agroturystykę (priorytet 4.2) środki pomocowe nie zostały prawie w ogóle wykorzystane.

Tab. 5 Wykorzystanie priorytetu 4

środki będące do dyspozycji	3.702.105 Euro
wykorzystane środki	1.205.225 Euro
wykorzystanie łącznie	32,6 %
4.1. Trwała odbudowa wsi i alternatywy zatrudnienia	187,7 % (387.110 Euro)
4.2. Agroturystyka i infrastruktura turystyczna	2,9 % (91.800 Euro)
4.3. Wsparcie transgranicznej współpracy rolniczej	248,1 % (726.315 Euro)

Stan realizacji działań w **priorytecie 5** (Kwalifikacja i zatrudnienie) jest porównywalnie dobry i wynosi około 72%. Również realizacja dwóch zagadnień związanych z kształceniem i doksztalaniem oraz wspieraniem instytucji naukowych i edukacyjnych jest porównywalna. Należy z pewnością podkreślić pierwsze zagadnienie wprowadzające interesujące efekty na rynku pracy oraz współpracę gospodarczą pomiędzy dwoma częściami Euroregionu.

Tab. 6 Wykorzystanie priorytetu 5

Środki będące do dyspozycji	6.201.040 Euro
wykorzystane środki	4.485.033 Euro

wykorzystanie łącznie	72,3 %
5.1. Kształcenie i doksztalcanie w celu dostosowania do rynku pracy	74,3 % (1.430.136 Euro)
5.2. Wspieranie instytucji naukowych i edukacyjnych	71,4 % (3.054.897 Euro)

W ramach **priorytetu 6** (Współpraca) we wrześniu 2006 odnotowano we wszystkich trzech zadaniach bardzo wysoką absorpcję środków względnie przekroczenie planowanych środków. Z tego względu przyznano więcej niż ponad jedną trzecią z całości zaplanowanych środków z programu EFRE na wykorzystanie w tym programie regionalnym. W tym na pierwszym miejscu stała współpraca na płaszczyźnie regionalnej/lokalnej, za nią współpraca transgraniczna pomiędzy instytucjami naukowymi, edukacyjnymi i kulturalnymi oraz stowarzyszeniami sportowymi. Oba działania wymagały większego wsparcia środkami pomocowymi niż początkowo zaplanowano. Nie do końca wykorzystano środki na realizację Współpracy Euroregionalnej (83%). Należy jednak zaznaczyć, że już w styczniu 2005 roku nie przyjmowano żadnych wniosków na fundusz małych projektów (Small Project Fund), bowiem również i w tym zakresie zauważalne jest przekroczenie środków funduszu. W tym miejscu pojawia się ogromna rosnąca potrzeba wspierania ze środków funduszu małych projektów (SPF) działań na rzecz spotkań. Ze względu na szeroki zasięg i efekty transgraniczne fundusz małych projektów (SPF) postrzegany jest już na półmetku jako wielki sukces.

Tab. 7 Wykorzystanie priorytetu 6

środki będące do dyspozycji	3.184.810 Euro
wykorzystane środki	2.985.837 Euro
wykorzystanie łącznie	93,8 %
6.1. Współpraca Euroregionalna	83,1 % (1.536.472 Euro)
6.2. Współpraca na płaszczyźnie regionalnej / lokalnej	118,2 % (395.290 Euro)
6.3. Współpraca transgraniczna pomiędzy instytucjami naukowymi, edukacyjnymi i kulturalnymi oraz stowarzyszeniami sportowymi	105,2 % (1.054.075 Euro)

Wsparcie działań zawartych w priorytecie 7 (Szczególne wsparcie dla regionów przygranicznych sąsiadujących z krajami wstępującymi do UE) nie będzie przedmiotem dalszych analiz, ponieważ, jak już wcześniej zauważono, nastąpiła tu zmiana struktury uniemożliwiająca dokonanie oceny potrzeb poszczególnych projektów.

2.2 Projekty w polskiej części Euroregionu

W polskiej części Euroregionu kompetencje do realizacji wsparcia z programu INTERREG IIIa skupione są w Urzędzie Marszałkowskim w Zielonej Górze. Zatwierdzenie projektów miało miejsce dopiero w marcu 2005. Do połowy stycznia 2006 w polskiej części Euroregionu zatwierdzono 30 projektów na łączną sumę wynoszącą około 16,31 milionów Euro. W poniższej tabeli 8 przedstawiono w skrócie polskie projekty.

Tab. 8 Projekty w polskiej części Euroregionu

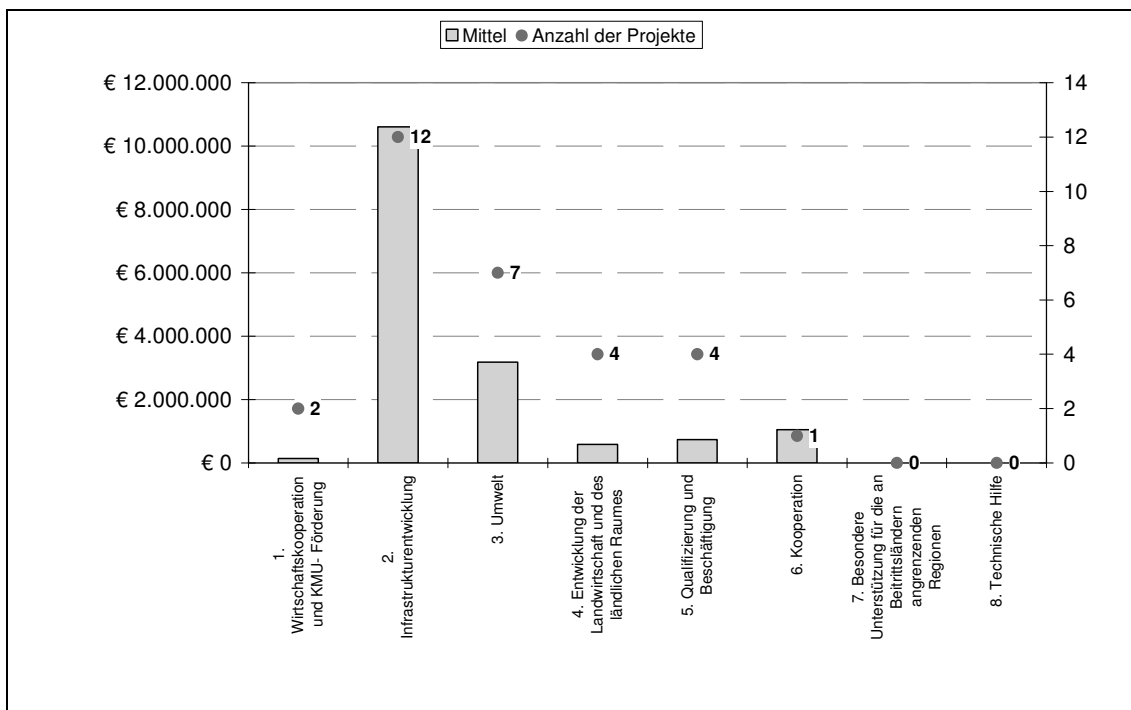
Nr ident	Priorytet	Tytuł projektu	Wnioskodawca	wysokość dofinansowania w Euro
	1.	Współpraca gospodarcza i wsparcie MŚP		
	1.1.	Wsparcie transgranicznych kontaktów gospodarczych		
1.		Lubusko-Brandenburski Dzień Jakości	Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa w Zielonej Górze	8.677
	1.2.	Wspieranie innowacji, badań i technologii		
2.		Transgraniczne wspieranie przedsiębiorczości w Euroregionie S-N-B po przystąpieniu Polski do UE	Powiat Zielonogórski	135.582
	2.	Rozwój Infrastruktury		
	2.1.	Poprawa transgranicznej infrastruktury drogowej		
3.		Poprawa infrastruktury drogowej w gminie Iłowa	Gmina Iłowa	135.954
4.		Budowa drogi Mieszkowo-Gębice w gminie Trzebiechów	Gmina Trzebiechów	107.779
5.		Budowa przystani turystycznej w: Cigacicach, Nowej Soli, Bytomie Odrzańskim – odcinek I	Gmina Sulechów	2.346.555
6.		Budowa obwodnicy wokół Lubska -odcinek 1	Zarząd Dróg Wojewódzkich w Zielonej Górze	6.123.711
	2.2.	Poprawa infrastruktury technicznej i komunalnej		
7.		Przebudowa Polsko-Niemieckiego Centrum Spotkań	Zielonogórski Klub Jeździecki-Przylep	31.024
8.		Kontynuacja budowy dróg rowerowych w Żarach	Miasto Żary	44.202
9.		Renowacja budynku Centrum Kultury Polsko-Niemieckiej w Gubinie	Dom Kultury w Gubinie	251.841
10.		Rozbudowa Wojewódzkiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Drzonkowie koło Zielonej Góry	Wojewódzki Ośrodek Sportu i Rekreacji	315.386
11.		Budowa Ośrodka Sportowo-Rekreacyjnego w Babimoście	Gmina Babimost	1.120.771
12.		Rozbudowa placu zabaw przedszkola miejskiego nr 2 w Gubinie	Miasto Gubin	8.000
13.		Modernizacja budynku Gminnego Ośrodka Kultury i (odcinek IV)	Miasto Iłowa	50.000
14.		Modernizacja Polsko-Niemieckiego Centrum Spotkań w Przylepie koło Zielonej Góry	Aeroklub Ziemi Lubuskiej	70.000
	3.	Środowisko naturalne		
	3.1.	Ochrona środowiska naturalnego		
15.		Przebudowa oczyszczalni ścieków	Gmina Czerwieńsk	108.739
16.		Budowa oczyszczalni ścieków i systemu utylizacji ścieków dla miejscowości Świdnica	Gmina Świdnica	864.985
17.		Budowa systemu utylizacji ścieków na ulicy Konopnickiej w Żaganiu	Miasto Żagań	31.785
18.		Modernizacja infrastruktury ochrony środowiska na	Miasto Łęknica	1.097.248

Nr ident	Priorytet	Tytuł projektu	Wnioskodawca	wysokość dofinansowania w Euro
		ulicy Dworcowej i części ulicy T. Kościuszki w Łęknicy		
	3.2.	Transgraniczna ochrona przed klęskami żywiołowymi i katastrofami		
19.		Zakup specjalistycznych pojazdów dla straży pożarnej	Powiat Żarski	444.214
	3.3.	Utrzymanie potencjału przyrody		
20.		Odbudowa Ogrodu Botanicznego w Zielonej Górze	Miasto Zielona Góra	580.387
21.		Ocena możliwości poprawy jakości wód pokopalnianych i gruntowych w Euroregionie	Uniwersytet Zielonogórski	54.332
	4.	Rozwój rolnictwa		
	4.1.	Trwała odbudowa wsi i alternatywy zatrudnienia		
22.		Budowa drogi rowerowej Świebodzin - Wilkowo	Powiat Świebodziński	315.133
	4.2.	Agroturystyka i infrastruktura turystyczna		
23.		Budowa drogi rowerowej z Marcinowic do Osiecznicy wzdłuż drogi krajowej nr 29	Gmina Krosno Odrzańskie	62.195
24.		Modernizacja Ośrodka Kuracyjnego w Przełazach – odcinek II i III	Powiat Świebodziński	73.638
25.		Budowa pensjonatu w miejscowości Miłaków	Miasto Nowe Miasteczko	135.947
	5.	Kwalifikacja i zatrudnienie		
	5.1.	Kształcenie i doksztalcanie w celu dostosowania do rynku pracy		
26.		Polsko-Niemiecka Fabryka Młodzieży	Prywatne centrum edukacyjne w Nowej Soli	62.609
27.		Ekspert ds. gospodarki na Europę Środkowo-Wschodnią	Miasto Zielona Góra	37.618
	5.2.	Wspieranie instytucji edukacyjnych i naukowych		
28.		Europejskie Stowarzyszenie Szkół Zielona Góra - Cottbus	Miasto Zielona Góra	369.000
29.		Europejska Szkoła Sportowa	Miasto Zielona Góra	266.224
	6.	Współpraca		
	6.1.	Współpraca Euroregionalna		
30.		FMP - Euroregion "Sprewa-Nysa-Bóbr"	Euroregion "SNB"	1.051.690

Źródło: Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr, biuro Gubin, stan styczeń 2006

Poniższy rysunek 5 ukazuje podział projektów i środków na projekty według zagadnień tematycznych. Jednoznacznie głównym punktem w licznych projektach i przyznaniu środków są projekty z priorytetu 2 – rozwój infrastruktury. Na dalszym miejscu są projekty dotyczące środowiska naturalnego (priorytet 3). Znacząco mniej środków przyznano na współpracę (priorytet 6), kwalifikację i zatrudnienie (priorytet 5) oraz rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich (priorytet 4). Priorytet 1 (współpraca gospodarcza i wsparcie MŚP) cieszył się najmniejszym zainteresowaniem.

Rys. 5 Projekty według priorytetów

Budowa i modernizacja dróg, rozbudowa dalszej infrastruktury drogowej (priorytet 2.1.) oraz budowa i modernizacja oczyszczalni ścieków, systemów odprowadzających ścieki i urządzeń utylizujących śmiecie (priorytet 3.1) stanowią główne punkty ciężkości projektów w polskiej części Euroregionu (por. tab. 9). Ponadto przyznane środki koncentrują się na budowie lub modernizacji infrastruktur komunalnych (priorytet 2.2).

Informacje dotyczące stosunku istniejących do dyspozycji środków a rzeczywiście wykorzystanych środków w polskiej części Euroregionu nie są dostępne.

Tab. 9 Podział projektów i środków na priorytety, zestawienie szczegółowe

Priorytet	Tytuł projektu	ilość projektów	Środki w €	Udział projektów w łącznej ilości projektów	Udział środków w łącznej ilości środków
1.	Współpraca gospodarcza i wsparcie MŚP				
1.1.	Wsparcie transgranicznych kontaktów gospodarczych	1	8.677,00	3,3%	0,1%
1.2.	Wsparcie innowacji, badań i technologii	1	135.582,00	3,3%	0,8%
2.	Rozwój infrastruktury				
2.1.	Poprawa transgranicznej infrastruktury drogowej	4	8.713.999,00	13,3%	53,4%
2.2.	Poprawa infrastruktury technicznej i komunalnej	8	1.891.224,00	26,7%	11,6%
3.	Środowisko naturalne				
3.1.	Ochrona środowiska naturalnego	4	2.102.757,00	13,3%	12,9%
3.2.	Transgraniczna ochrona przeciw katastrofom	1	444.214,00	3,3%	2,7%
3.3.	Zachowanie potencjału przyrody	2	634.719,00	6,7%	3,9%
4.	Rozwój rolnictwa				
4.1.	Trwałe odnowienie wsi i alternatywy zatrudnienia	1	315.133,00	3,3%	1,9%
4.2.	Agroturystyka i infrastruktura turystyczna	3	271.780,00	10,0%	1,7%
5.	Kwalifikacja i zatrudnienie				
5.1.	Kształcenie i doksztalcanie celem dopasowania do rynku pracy	2	100.227,00	6,7%	0,6%
5.2.	Wsparcie instytucji edukacyjnych i naukowych	2	635.224,00	6,7%	3,9%
6.	Współpraca				
6.1.	Współpraca euroregionalna	1	1.051.690,00	3,3%	6,5%

Podsumowanie obecnego okresu wykorzystania środków pomocowych:

Niemiecka część Euroregionu

Do końca września 2006 93 projektom w niemieckiej części Euroregionu przyznano pomoc ze środków Unii Europejskiej.

Generalnie zauważalny jest fakt, że **punkt ciężkości projektów** leżał jednoznacznie w zakresie rozwoju infrastruktury (priorytet 2), podczas gdy rozwój terenów wiejskich (priorytet 4) absorbował najmniej środków pomocowych. Należy zaznaczyć, że w przypadku projektów z zakresu rozwoju obszarów wiejskich mamy do czynienia z mniejszymi projektami. Łącznie priorytety 3 (środowisko naturalne), 6 (współpraca) i 1 (współpraca gospodarcza i wsparcie MŚP) wykazują wysokie związanie środków. W szczególności projekty w priorytecie 6 (współpraca) odgrywają dużą rolę we wspólnym rozwoju regionu. Projekty te powinny być nadal rozwijane. Dotyczy to w szczególności małych projektów (Small Project Fund). Projekty w priorytecie 1 (współpraca gospodarcza i wsparcie MŚP) są konieczne do poprawy transgranicznej współpracy gospodarczej i wymaganego rozwoju gospodarczego Euroregionu. Przyszłe wsparcie środkami pomocowymi musi koncentrować się na silnej i trwale ustalonej organizacji, aby uniknąć „rozdrobnienia”. Należy dodać, że w priorytecie 3 w zakresie ochrony przeciwpożarowej i przeciw klęskom żywiołowym udokumentowana jest doskonała współpraca transgraniczna.

Polska część Euroregionu

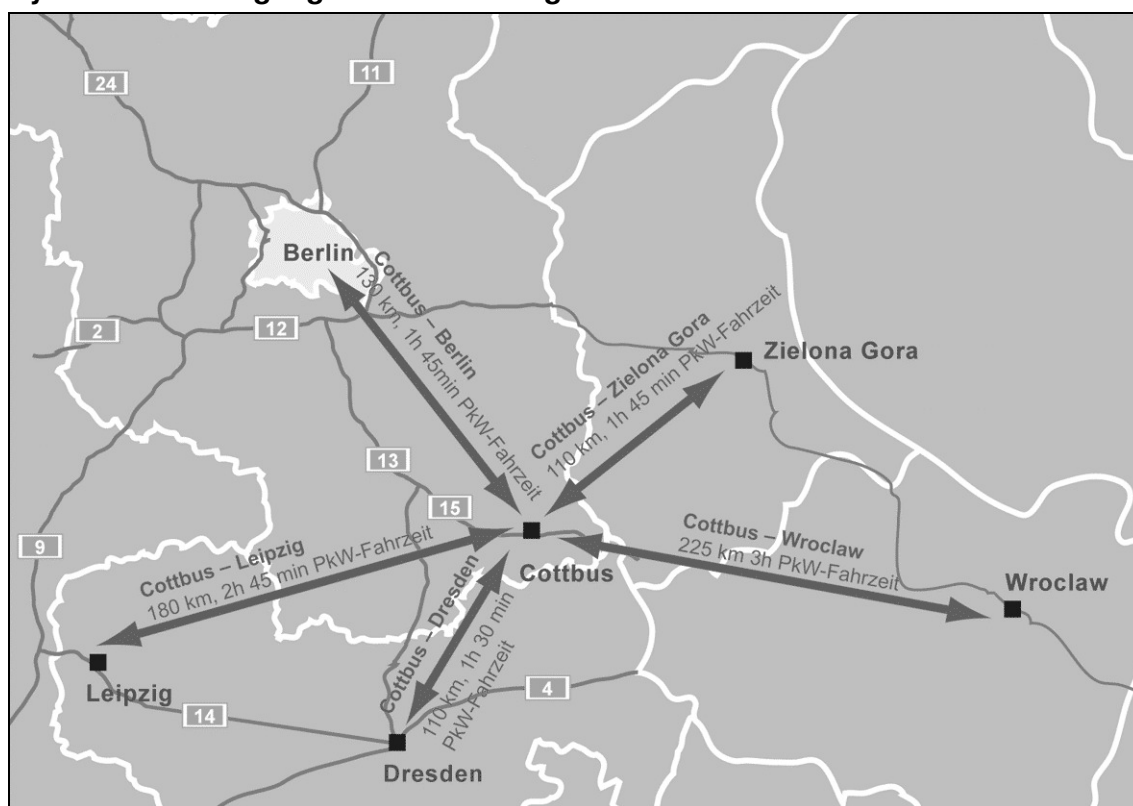
Do połowy stycznia 2006 w polskiej części Euroregionu zatwierdzono 30 projektów na łączną sumę wynoszącą około 16,31 milionów Euro. Budowa i modernizacja dróg, rozbudowa dalszej infrastruktury drogowej (priorytet 2.1.) oraz budowa i modernizacja oczyszczalni ścieków, systemów odprowadzających ścieki i urządzeń utylizujących śmiecie (priorytet 3.1) stanowią główne punkty ciężkości projektów w polskiej części Euroregionu (por. tab. 9). Ponadto przyznane środki koncentrują się na budowie lub modernizacji infrastruktur komunalnych (priorytet 2.2). Priorytet 1 (współpraca gospodarcza i wsparcie MŚP) cieszył się najmniejszym zainteresowaniem.

3 Analiza danych⁹

3.1 Struktura przestrzenna i osadnicza

Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr jest jednym z czterech Euroregionów na granicy polsko-niemieckiej. Położenie geograficzne Euroregionu wyznacza czworokąt Berlin – Lipsk / Drezno – Wrocław – Poznań (patrz rys. 5).

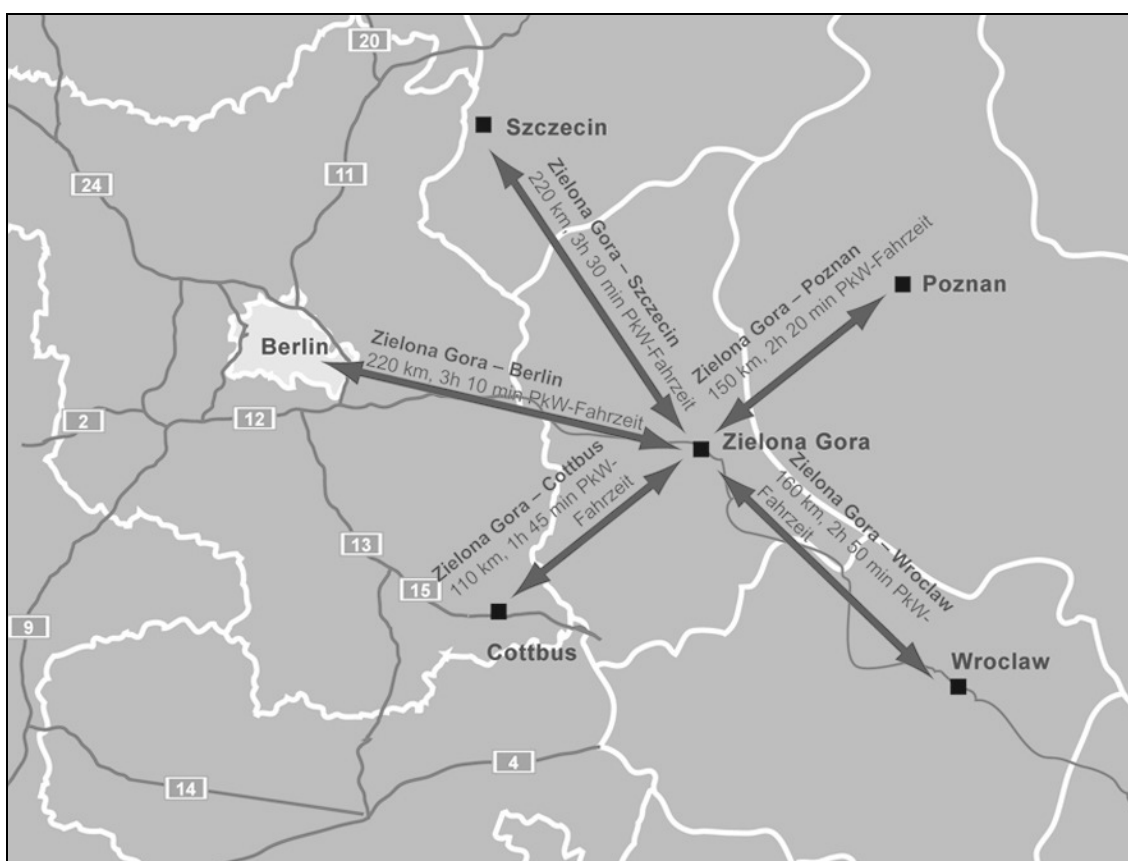
Rys. 6 Położenie geograficzne Euroregionu a

⁹

Analiza danych przeprowadzona została na podstawie dostępności danych na płaszczyźnie powiatu, dlatego pojedyncze gminy z polskiej strony Euroregionu z innych powiatów i województw, np. Wolsztyn i Zbąszyń nie zostały uwzględnione. Dodatkowo do ilustracji do analizy danych dołączono **suplement**, w którym zawarto szczegółowe informacje i dane dotyczące powiatów i miast Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr.

Rys. 7 Położenie geograficzne Euroregionu b

Na rysunkach 6 i 7 widać wyraźnie względnie duże odległości do najważniejszych ośrodków (gospodarczych) jak Berlin, Drezno, Lipsk i Wrocław i Poznań. Euroregion jest pozostawiony zasadniczo samemu sobie, bowiem jak pokazuje doświadczenie, wyżej wymienione metropolie gospodarcze nie pobudzają regionu do rozwoju.

Region ma charakter transgraniczny, jego terytorium obejmuje po stronie niemieckiej powiat Szprewa-Nysa oraz miasto grodzkie Cottbus. Po stronie polskiej Euroregion obejmuje południową część Ziemi Lubuskiej (Województwo Lubuskie), w skład której wchodzi powiaty: Krośnieński, Nowosolski (w roku 2002 podzielony na Nowosolski i

Euroregion o powierzchni całkowitej wynoszącej 9067 km² zamieszkuje około 887000 mieszkańców (patrz tab. 10). Polska część Euroregionu zajmuje większą powierzchnię oraz liczy więcej mieszkańców; zajmuje ok. 80% całkowitej powierzchni, a dokładnie 7255 km². Liczba mieszkańców wynosi ok. 641000. 245900 mieszkańców niemieckiej części Euroregionu mieszka na 1812 km², co odpowiada 20 % powierzchni całkowitej.

Tab. 10 Powierzchnia i ludność w 2004 roku

Obszar	powierzchnia w km ²	liczba mieszkańców	gęstość zaludnienia mieszkańców/km ²
Cottbus (miasto grodzkie)	164	106.415	649
Szprewa-Nysa (powiat)	1.648	139.464	85
część niemiecka	1.812	245.879	136
Krośnieński (powiat)	1.390	56.813	41
Nowosolski (powiat)	771	86.793	113
Świebodziński (powiat)	940	56.213	60
Zielonogórski (powiat)	1.571	88.935	57
Żagański (powiat)	1.131	82.615	73
Żarski (powiat)	1.394	99.093	71
Zielona Góra	58	118.516	2043
część polska	7.255	641.018	88
Euroregion łącznie	9.067	886.897	98
Brandenburgia	29.477	2.567.704	87
Niemcy	357.030	82.498.500	231
Województwo Lubuskie	13.984	1.009.168	72
Polska	322.577	38.173.835	118

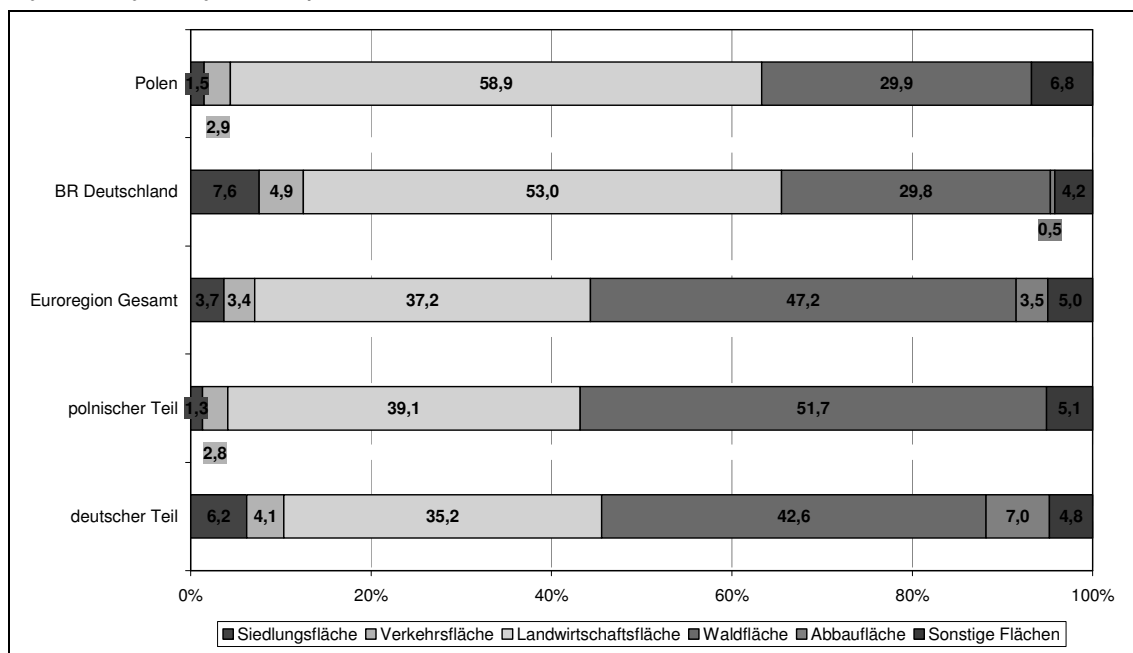
Źródło: Krajowy Urząd Statystyki i Przetwarzania Danych, Federalny Urząd Statystyczny, Wojewódzki Urząd Statystyczny w Zielonej Górze 2005.

Gęstość zaludnienia w Euroregionie wynosi, jak przedstawiono w tabeli 10, 98 mieszkańców na km² i jest stosunkowo niewielka (Polska - 118 mieszkańców na km² / Niemcy - 231 mieszkańców na km²). W niemieckiej części Euroregionu pojawiają się wprawdzie większe skupiska mieszkańców, i to nie tylko w centralnym ośrodku jakim jest miasto Cottbus, ale istnieją tereny, szczególnie w pobliżu granicy, o charakterze rolniczym wykazując niską gęstość zaludnienia. Po polskiej stronie Euroregionu niska gęstość zaludnienia wynosząca 88 mieszkańców na km² znajduje się poniżej poziomu zaludnienia po stronie niemieckiej (136 mieszkańców na km²).

Obszar Euroregionu ma charakter wiejski z małymi skupiskami mieszkańców. Udział powierzchni zamieszkałej w niemieckiej części Euroregionu wynosi 6,3 % i jest

zdecydowanie większy aniżeli w polskiej części wynoszącej 1,3 % (patrz rys. 9 i załącznik 1). Jest to spowodowane tym, że strona niemiecka jest dużo bardziej zasiedlona aniżeli strona polska. Nowe osiedla powstają w pierwszym rzędzie w otoczeniu centrów gospodarczych, dlatego rozproszenie osiedli jest raczej niskie.

Rys. 9 Wykorzystanie powierzchni w 2004 r. w %

Źródło: Krajowy Urząd Statystyki i Przetwarzania Danych, Federalny Urząd Statystyczny, Wojewódzki Urząd Statystyczny w Zielonej Górze 2005.

W niemieckiej części Euroregionu przeważającą część powierzchni (77,8 %) zajmują lasy i użytki rolne. Dodatkowo krajobraz regionu kształtuje wielkopowierzchniowe wydobywanie węgla brunatnego (wyróbiska napowierzchniowe) zajmujące 7 % powierzchni (ok. 12800 ha). Dla porównania: udział powierzchni wydobywczej metodą odkrywkową w całych Niemczech wynosi ok. 0,5 %. Większość kopalni odkrywkowych jest jeszcze czynna, pozostałe poddawane są rekultywacji. Obszary pokopalniane po polskiej stronie Euroregionu nie odgrywają żadnej roli, obszar ten jest zdominowany w prawie 52% przez lasy.

Jeśli przyjrzymy się rozwojowi wykorzystania powierzchni po stronie niemieckiej w okresie 2000 – 2004¹¹, to widoczny jest nieznaczny wzrost udziału powierzchni mieszkalnej w stosunku do całości powierzchni (+0,5 %, patrz tab. 11). Nieznacznie wzrósł również udział powierzchni drogowych o 0,1 % do ok. 74 km². Dodatkowo należy nadmienić w tym miejscu, że dokonano rozszerzenia powierzchni wydobywczej ze 100 km² do ponad 127 km².

W porównaniu ze średnią w Brandenburgii i całych Niemczech odnotować można ponadprzeciętny spadek powierzchni rolnych i leśnych. W roku 2000 udział tych powierzchni wynosił jeszcze 79,8% całkowitej powierzchni niemieckiej części Euroregionu.

Tab. 11 Porównanie wykorzystania powierzchni w 2000 i 2004 w %

Wykorzystanie powierzchni	Część niemiecka	Brandenburgia	Niemcy
Powierzchnia mieszkalna	0,4	0,3	0,4
Powierzchnia drogowa	+0,1	+0,1	+0,1
Powierzchnia rolna	-1,3	-0,3	-0,5
Powierzchnia leśna	-0,8	+0,2	+0,3
Powierzchnia wydobywcza	+1,5	0	0
Powierzchnie pozostałe	+0,1	-0,2	-0,3

Źródło: Krajowy Urząd Statystyki i Przetwarzania Danych, Federalny Urząd Statystyczny 2005

Największymi gminami Euroregionu są ośrodki Cottbus i Zielona Góra. Mniejszymi ośrodkami są miasta Guben, Forst i Spremberg po stronie niemieckiej oraz Nowa Sól, Żary, Żagań, Świebodzin, Lubsko i Gubin po stronie polskiej. Wymienione ośrodki rozłożone są równomiernie na obszarze Euroregionu. Pewną osobliwość stanowi podwójne miasto Guben / Gubin.

Obecnie opracowywane przez rząd Brandenburgii zmiany strukturalne polityki opartej na wykorzystaniu środków pomocowych oraz planowania krajowego i organizacji centralnomiejskich w niemieckiej części Euroregionu spowodują zmiany znaczenia poszczególnych ośrodków. W tym celu utworzono Regionalne Centra Wzrostu (niem. RWK) mające za zadanie dystrybucję środków pomocowych. Również ważne dla gospodarki programy pomocowe obejmujące wszystkie dziedziny mają być

¹¹ Brak danych dotyczących polskiej strony Euroregionu.

odpowiednio dostosowane. Nowa strategia wykorzystania środków pomocowych ma za zadanie:

- zmniejszyć odpływ ludności, a tym samym przeciwdziałać obecnemu trendowi demograficznemu,
- zwalczać bardziej skutecznie wysokie bezrobocie w Brandenburgii oferując miejscowym inwestorom oraz wszystkim chętnym do zainwestowania w Euroregionie odpowiednie warunki inwestycyjne i atrakcyjne lokalizacje,
- skuteczniej zarządzać środkami finansowymi pochodzącymi ze źródeł krajowych (landowych, fundusze strukturalne, dofinansowania federalne), które już od roku 2007 będą zmniejszane.¹²

Miasta Cottbus i Spremberg staną się Regionalnymi Centrami Wzrostu w niemieckiej części Euroregionu.

W polskiej części Euroregionu miasta Zielona Góra, Sulechów i Nowa Sól utworzyły tzw. „Trójmiasto“ mające charakter regionalnego centrum wzrostu gospodarczego. W Euroregionie istnieją **liczne partnerstwa miast i gmin** (patrz załącznik 2). Wzmacniana jest również współpraca wewnątrz regionu. Miasta Żagań, Żary, Forst/Łużyce oraz Weißwasser (Saksonia) będą współpracowały ze sobą w zakresie nauki, kultury, edukacji, sportu i komunalnym.¹³

¹² Wzmocnienie wzrostu poprzez przestrzenne i sektorowe połączenie środków krajowych, Drugi Raport Międzyresortowej Grupy Roboczej Aufbau Ost (niem. odbudowa Wschodnich Niemiec) przedłożony na posiedzenie rządu krajowego w dn. 22 listopada 2005.

¹³ Lausitzer Rundschau 01.03.2006 „Transgraniczna sieć nad Nysą. (niem. Grenzüberschreitendes Netz an der Neiße“

Podsumowanie rozdziału: Struktura przestrzenna i osadnicza

Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr można określić jako obszar o charakterze wiejskim z kilkoma skupiskami ludności. Średnia gęstość zaludnienia wynosi 98 mieszkańców na km², wobec czego teren Euroregionu jest raczej słabo zaludniony. Należy zaznaczyć, że niemiecka część w porównaniu z polską jest gęściej zaludniona. Najważniejszymi aglomeracjami są miasta Zielona Góra i Cottbus liczące po ponad 100.000 mieszkańców. Dodatkowo po obu stronach Euroregionu znajduje się jeszcze kilka mniejszych miast.

Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr posiada korzystne położenie geograficzno-gospodarcze leżąc w czworokącie między Berlinem, Lipskiem / Dreznem, Wrocławiem a Poznaniem. Jednak odległości są na tyle duże, że można mówić tu o położeniu „in-between“ (ang. pomiędzy), bowiem jak do tej pory nie widać pozytywnych efektów bliskości Berlina, Lipska / Drezna oraz polskich ośrodków.

W odniesieniu do niemieckiej części Euroregionu można założyć, że opracowywany plan „Regionalnych Centrów Wzrostu“ doprowadzi do koncentracji działań aktywujących rozwój w miastach Cottbus i Spremberg będących ośrodkami „Regionalnych Centrów Wzrostu“. Po polskiej stronie Euroregionu trzy miasta Zielona Góra, Sulechów i Nowa Sól utworzyły tzw. „Trójmiasto“ mające charakter regionalnego centrum wzrostu gospodarczego

3.2 Ludność

Pod koniec 2004 roku Euroregion zamieszkiwało około 887000 mieszkańców, z czego około 245900 (27,7%) mieszkało w niemieckiej części Euroregionu. W polskiej części Euroregionu zameldowanych było 641000 mieszkańców, co odpowiada 72,3% łącznej liczby mieszkańców regionu. Prawie 25,4% mieszkańców mieszka w głównych ośrodkach Zielonej Górze (118 516 mieszkańców) i Cottbus (106 415 mieszkańców).

Od roku 1999 odnotowuje się po niemieckiej stronie stały spadek ludności wynoszący łącznie 8,3%, przewyższając tym samym spadek liczby ludności w całej Brandenburgii (-1,3%). Liczba ludności po polskiej stronie spadła w latach 1999 - 2004 nieznacznie o ok. 1,7% (Województwo: -1,4%, Polska: -1,2%). (Patrz tab. 12 i załącznik 3).

Tab. 12 Rozwój ludności – zmiany od 1999 (1999 =100)*

Obszar	1999	2000	2001	2002	2003	2004
część niemiecka	100,0 (267.996)	98,6 (264.131)	96,9 (259.735)	95,1 (254.838)	92,8 (248.805)	91,7 (245.879)
część polska	100,0 (652.329)	100,0 (652.023)	99,5 (648.894)	98,4 (641.732)	101,3 (660.877)	98,3 (641.018)
Euroregion łącznie	100,0 (920.325)	99,5 (916.154)	98,7 (908.629)	97,4 (896.570)	98,8 (909.682)	96,4 (886.897)
Brandenburgia	100,0	100,0	99,7	99,3	99,0	98,7
Niemcy	100,0	100,1	100,3	100,5	100,5	100,5
Województwo Lubuskie	100,0	100,0	100,1	98,5	98,6	98,6
Polska	100,0	99,0	98,9	98,9	98,8	98,8

Źródło: Krajowy Urząd Statystyki i Przetwarzania Danych, Federalny Urząd Statystyczny, Wojewódzki Urząd Statystyczny w Zielonej Górze 2005

*dane absolutne dla Euroregionu w nawiasach

Łącznie w roku 2004 Euroregion zamieszkiwało 33.428 mniej mieszkańców aniżeli w roku 1999, co odpowiada spadkowi wynoszącemu 3,6%.

Ujemny rozwój liczby ludności w niemieckiej części widoczny jest na podstawie liczby mieszkańców w miastach:

- W głównym ośrodku Cottbus od roku 1993 widoczny jest stały spadek liczby ludności (z 128121 do 105960 w czerwcu 2005).

- Na początku tego trendu powiat Szprewa-Nysa korzystał z tej zmiany, bowiem liczba ludności powiatu wzrosła z 152845 w roku 1995 do 156130 w roku 1998. Jednak w długofalowym trendzie okazało się, że zmniejszenie liczby ludności ma związek z opuszczeniem regionu. Od roku 1999 spadek liczby mieszkańców odnotowywany jest również w samym powiecie.
- Powyższe dotyczy także ośrodka średniej wielkości, jakim jest miasto Forst, które pod koniec roku 1993 liczyło jeszcze 26085 mieszkańców, by w czerwcu 2005 mieć już tylko 22694 mieszkańców.
- W roku 1981 Guben miał największe zaludnienie liczące 36708 mieszkańców. Według ostatnich danych liczba mieszkańców wynosiła w czerwcu 2005 już tylko 21623 mieszkańców.
- Miasto Spremberg stanowi wyjątek w trendzie dotyczącym spadku liczby ludności. W przeszłości granice miasta rozszerzano przełączając okoliczne wsie. Od roku 1997 do 1998 Spremberg odnotował wzrost liczby ludności o ponad 3.400 mieszkańców (1997: 23315, 1998: 26736). Ta liczba mieszkańców utrzymuje się od lat na stałym poziomie. W połowie 2005 roku Spremberg liczyło 26146 mieszkańców.

Powodem negatywnego rozwoju liczby ludności w niemieckiej części Euroregionu jest naturalny rozwój liczby ludności. Od roku 1989 nie wystąpił dodatni przyrost naturalny, tzn. ilość nowonarodzonych w ciągu każdego roku była niższa od liczby zgonów (patrz tab. 13).

Po tym gdy negatywny przyrost naturalny został nieco osłabiony – w roku 2000 saldo wynosiło –778 względnie –2,9 na każdy 1.000 mieszkańców, od roku 2000 zaczęło się zaostrzać. Tak więc saldo nowonarodzonych i liczba zgonów w roku 2004 wyniosło -1.019 względnie –3,1 na każdy 1.000 mieszkańców, co stanowiło spadek w porównaniu z rokiem poprzednim (-1174 względnie –4,8 na każdy 1000 mieszkańców, patrz tab. 13). Podobny trend można zaobserwować w całej Brandenburgii, a także w całej Republice Federalnej Niemiec. Również tam mamy do czynienia z ujemnym przyrostem naturalnym.

W polskiej części Euroregionu rozwój liczby ludności nie jest tak dramatyczny. Jednak już w ponad połowie powiatów (Świebodzińskim, Żagańskim i Żarskim) odnotowuje się ujemny przyrost naturalny. Do roku 2003 bilans dotyczący rozwoju liczby ludności w polskiej części Euroregionu był pozytywny (patrz tab. 13 i załącznik 4). Tendencja przyrostu naturalnego ludności jest jednak jednoznacznie negatywna i z roku na rok coraz bardziej widoczna.

Należy wyjść z założenia, że w przyszłych latach ilość zgonów stale będzie przewyższać ilość nowonarodzonych. W całym województwie Lubuskim sytuacja demograficzna wygląda nieznacznie lepiej aniżeli w jego południowej części. Saldo liczby nowonarodzonych z liczbą zgonów jest jednoznacznie pozytywne. Odnotowuje się stały spadek przyrostu naturalnego. Jeżeli porównamy dane z polskiej części Euroregionu z danymi dla całej Polski, które od roku 2002 są negatywne, to dane dotyczące rozwoju liczby mieszkańców w polskiej części Euroregionu są pozytywne.

Tab. 13 Saldo przyrostu naturalnego ludności

Obszar		1999	2000	2001	2002	2003	2004
część niemiecka	Saldo	-928	-778	-982	-1.104	-1.174	-1.019
	na 1.000 miesz.	-3,5	-2,9	-3,8	-4,4	-4,8	-3,1
część polska ¹⁴	Saldo	591	672	782	239	-101	260
	na 1.000 miesz.	0,9	1,0	1,2	0,4	-0,2	0,4
Euroregion łącznie	Saldo	-337	-106	-200	-865	-1275	-759
	na 1.000 miesz.	-0,4	-0,1	-0,2	-1,0	-1,4	-0,9
Brandenburgia	Saldo	-8.088	-7.624	-8.197	-8.790	-8.892	-7.711
	na 1.000 miesz.	-3,1	-2,9	-3,2	-3,4	-3,5	-3,0
Niemcy	Saldo	-75.586	-71.798	-94.066	-122.436	-147.225	-112.000
	na 1.000 miesz.	-0,9	-0,9	-1,1	-1,5	-1,8	-1,4
Województwo Lubuskie	Saldo	1.193	1.118	1.417	794	253	932
	na 1.000 miesz.	1,2	1,1	1,4	0,8	0,3	0,9
Polska	Saldo	587	10.320	4.985	-5.721	-14.158	-7.391
	na 1.000 miesz.	0,0	0,3	0,1	-0,1	-0,4	-0,2

Źródło: Krajowy Urząd Statystyki i Przetwarzania Danych, Federalny Urząd Statystyczny, Wojewódzki Urząd Statystyczny w Zielonej Górze 2005;

*2002 reforma administracyjna

Przestrzenna migracja ludności w niemieckiej części Euroregionu wykazuje kilka zasadniczych różnic. Podczas gdy miasto Cottbus już w latach dziewięćdziesiątych odnotowywało znaczny spadek mieszkańców wywołany migracją, powiat Szprewa-Nysa odnotowywał do roku 1999 wzrost liczby mieszkańców, głównie dzięki migracji mieszkańców Cottbus do okolicznych miejscowości wokół miasta (patrz tab. 14). Od tego czasu odpływ ludności nastąpił również w powiecie Szprewa-Nysa. Natomiast liczba osób wyprowadzających się z Cottbus maleje od roku 2002 przy stałej liczbie

¹⁴

W celu ustalenia łącznego wyniku dla polskiej części Euroregionu a tym samym dla całości Euroregionu dodano wyniki z powiatów: Krośnieńskiego, Nowosolskiego, Świebodzińskiego, Zielonogórskiego, Żagańskiego, Żarskiego oraz miasta Zielonej Góry. W podsumowaniu nie uwzględniono danych z 6 gmin należących do Euroregionu: Wolsztyn, Wschowa, Szlichtyngowa, Sława, Cybinka i Torzym.

osób wprowadzających się do miasta. W ujęciu łącznym negatywne saldo migracji ludności w niemieckiej części Euroregionu łagodnie spada od 2001, co w dużej mierze jest zasługą lekkiego spadku migracji z miasta.

Tab. 14 Saldo przestrzennej migracji ludności

Obszar		1999	2000	2001	2002	2003
Cottbus	Saldo	-3.775	-2.129	-2.218	-1.778	-1.201
	na 1.000 miesz.	-33,5	-19,4	-20,7	-17,0	-11,2
Powiat Szprewa-Nysa	Saldo	199	-916	-2.064	-1.386	-1.606
	na 1.000 miesz.	1,3	-5,9	-13,5	-9,2	-11,4
Część niemiecka	Saldo	-3.576	-3.045	-4.282	-3.164	-2.807
	na 1.000 miesz.	-13,3	-11,5	-16,5	-12,4	-11,3
Powiat Krośnieński	Saldo	-199	-78	-480	-480	-400
	na 1.000 miesz.	-3,3	-1,3	-8,1	-8,4	-7,1
Powiat Nowosolski*	Saldo	-306	-256	-239	-269	-203
	na 1.000 miesz.	-2,4	-2,0	-1,9	-3,1	-2,3
Powiat Świebodziński	Saldo	-46	-51	-161	-82	-34
	na 1.000 miesz.	-0,8	-0,9	-2,8	-1,5	-0,6
Powiat Zielonogórski	Saldo	149	227	174	189	406
	na 1.000 miesz.	1,7	2,6	2,0	2,1	4,6
Powiat Żagański	Saldo	-199	-148	-188	-142	-152
	na 1.000 miesz.	-2,3	-1,7	-2,2	-1,7	-1,8
Powiat Żarski	Saldo	-57	-122	-107	-233	-410
	na 1.000 miesz.	-0,6	-1,2	-1,1	-2,3	-4,1
Zielona Góra	Saldo	232	127	134	223	112
	na 1.000 miesz.	2,0	1,1	1,1	1,9	0,9
Część polska¹⁵	Saldo	-424	-301	-867	-794	-481
	na 1.000 miesz.	-2,0	-1,1	-1,1	-1,9	-0,9
Euroregion łącznie	Saldo	-4.000	-3346	-5.149	-3.958	-3.288
	na 1.000 miesz.	-4,3	-3,7	-5,7	-4,4	-3,6
Brandenburgia	Saldo	18.920	8.375	-673	-1.871	1.034
	na 1.000 miesz.	7,3	3,2	-0,3	-0,7	0,4
Niemcy	Saldo	201.935	167.115	275.758	219.345	142.648
	na 1.000 miesz.	2,5	2,0	3,3	2,7	1,7
Województwo Lubuskie	Saldo	-406	-579	-1055	-996	-619
	na 1.000 miesz.	-0,4	-0,6	-1,0	-1,0	-0,6
Polska	Saldo	-14.011	-19.668	-16.743	-17.945	-13.765

¹⁵

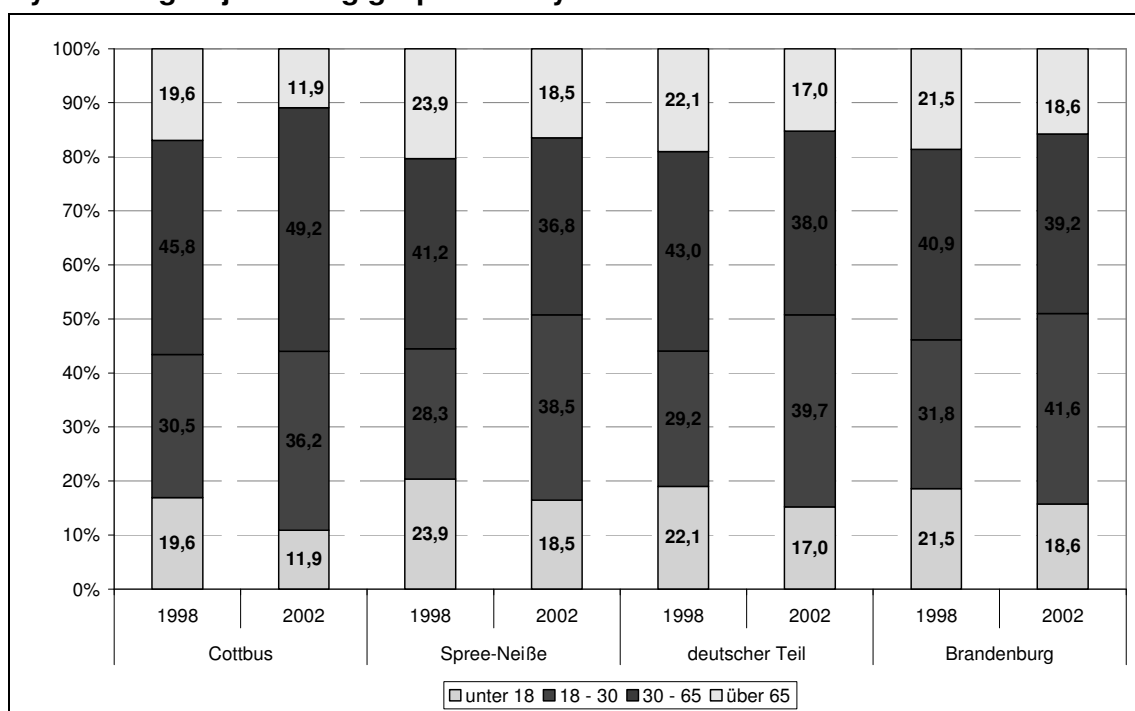
W celu ustalenia łącznego wyniku dla polskiej części Euroregionu a tym samym dla całości Euroregionu dodano wyniki z powiatów: Krośnieńskiego, Nowosolskiego, Świebodzińskiego, Zielonogórskiego, Żagańskiego, Żarskiego oraz miasta Zielonej Góry. W podsumowaniu nie uwzględniono danych z 6 gmin należących do Euroregionu: Wolsztyn, Wschowa, Szlichtyngowa, Sława, Cybinka i Torzym.

Obszar		1999	2000	2001	2002	2003
	na 1.000 miesz.	-0,4	-0,5	-0,4	-0,5	-0,4

Źródło: Krajowy Urząd Statystyki i Przetwarzania Danych, Federalny Urząd Statystyczny, Wojewódzki Urząd Statystyczny w Zielonej Górze 2005; *reforma administracyjna z 2002 r.

Również po polskiej stronie Euroregionu można zauważyć negatywne saldo migracji ludności, które miało w omawianym okresie stałą wartość ujemną nie przekraczając absolutnie bądź względnie wartości z niemieckiej części Euroregionu (patrz tab. 14). W samym regionie istnieją jednak znaczne różnice. Podczas gdy jedyne duże miasto Zielona Góra wraz z otaczającym go powiatem Zielonogórskim odnotowywały pozytywne salda migracji ludności, to pozostałe powiaty o charakterze wiejskim dotknięte były odpływem ludności. Można wyjść z założenia, że pozytywne saldo migracji obu regionów odbywa się kosztem pozostałych powiatów. W odniesieniu do niemieckiej części Euroregionu największy udział grup migrujących w roku 2002 mieli 18 – 30-latkowie oraz 30 – 65-latkowie. Ich udział w ogólnej liczbie osób opuszczających region wynosił w roku 2002 77,7% (patrz rys. 10)¹⁶.

Rys. 10 Migracja według grup wiekowych

Źródło: CD Statistik regional 2005

¹⁶

Brak danych dotyczących polskiej części Euroregionu.

W stosunku do roku 1998 migracja grup 18 - 30-latków bardzo wzrosła (+10,5 %). Głównym powodem tej migracji jest bez wątpienia trudna sytuacja na rynku pracy oraz zła sytuacja edukacji zawodowej w regionie.

Jedną z konsekwencji takich selektywnych procesów migracyjnych jest wyraźna zmiana struktury wiekowej ludności po niemieckiej części Euroregionu. Jak pokazano w tabeli 15, w latach 1999 i 2004 odnotowano w niemieckiej części Euroregionu znaczny przyrost ludności powyżej 65-go roku życia (+19,5 %). W tym samym krótkim okresie odnotowano dramatyczny spadek ludności poniżej 15-go roku życia o 32,9 % (patrz tab. 15). Również liczba ludności w wieku produkcyjnym między 15-tym a 40-tym rokiem życia zmniejszyła się o ponad 8%. Tym samym możemy jednoznacznie stwierdzić proces starzenia się ludności w niemieckiej części Euroregionu. Dodatkowo należy podnieść tu kwestię braku pracowników wykwalifikowanych oraz osób przysposabiających się do zawodu.

Również po polskiej stronie Euroregionu odnotowano w tym okresie spadek liczby mieszkańców do 15-go roku życia i przyrost liczby ludności powyżej 65-go roku życia. Zmiany te były jednak o połowę niższe niż po niemieckiej stronie. Natomiast łączna liczba osób w wieku produkcyjnym (16 do 65) lekko wzrosła (patrz tab. 15).

Tab. 15 Struktura wieku mieszkańców w 1999 i 2004

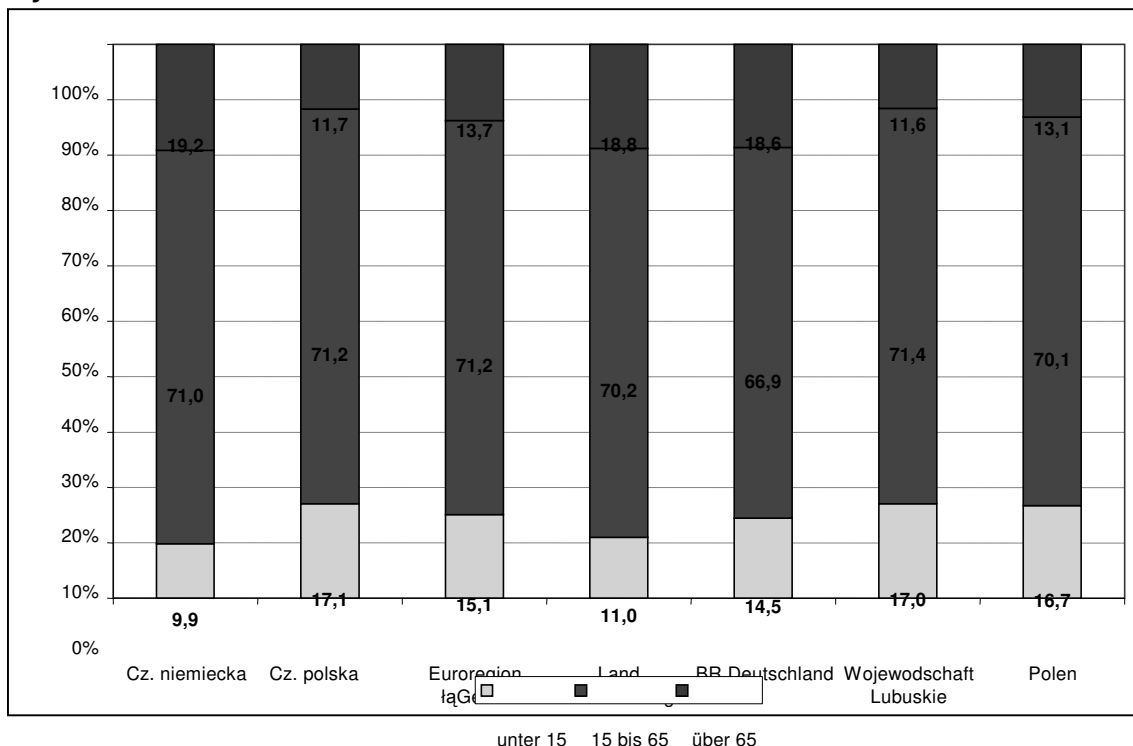
Obszar	rok	poniżej 15	15 – 64	65 i więcej	łącznie
część niemiecka	1999	36.207	190.531	39.403	266.141
	2004	24.297	174.492	47.090	245.879
	2004 do 1999 w %	-32,9	-8,4	+19,5	-7,6
część polska	1999	132.351	450.654	69.324	652.329
	2004	109.563	456.599	74.856	641.018
	2004 do 1999 w %	-17,2	+1,3	+8,0	-1,7
Euroregion łącznie	1999	168.558	641.185	108.727	918.470
	2004	133.860	631.091	121.946	886.897
	2004 do 1999 w %	-20,6	-1,6	12,2	-3,4

Źródło: Krajowy Urząd Statystyki i Przetwarzania Danych, Federalny Urząd Statystyczny, Wojewódzki Urząd Statystyczny w Zielonej Górze 2005;

Udział młodocianych poniżej 15-go roku życia po niemieckiej stronie Euroregionu wynosił w roku 2004 niewiele ok. 10% i był tym samym znacznie mniejszy od średniej landowej i federalnej (Brandenburgia: 11,0 %, Niemcy: 14,5 %, patrz rys. 11). Natomiast udział osób starszych wynosi ponad 65%, czyli o 19,2% powyżej średniej landowej i federalnej (Brandenburgia: 18,8 %, Niemcy: 18,6 %).

Po polskiej stronie Euroregionu struktura wieku mieszkańców jest o wiele korzystniejsza. 17,1% mieszkańców jest poniżej 15-go roku życia, co przekracza średnią w województwie (17,0%) oraz w Polsce (16,7%, patrz rys. 11).

Rys. 11 Struktura wieku w 2004 w %

Źródło: Krajowy Urząd Statystyki i Przetwarzania Danych, Federalny Urząd Statystyczny, Wojewódzki Urząd Statystyczny w Zielonej Górze 2005;

Ze względu na niską liczbę narodzin na początku lat dziewięćdziesiątych i na fakt powolnego wzrostu tej liczby można wyjść z założenia, że udział młodych ludzi w strukturze wiekowej mieszkańców niemieckiej części Euroregionu nadal będzie maleć. To założenie zostało potwierdzone między innymi **prognozą rozwoju ludności** w latach 2002 – 2020 dla Brandenburgii.

W związku z tym zakłada się dla landu Brandenburgii stały roczny spadek liczby mieszkańców, która zmniejszy się do roku 2020 o około 7% (-170.900, patrz tab. 16). Głównym powodem jest nadal wysoki deficyt narodzin, który nie może być wyrównany liczbą osób migrujących do regionu. Po niemieckiej stronie Euroregionu przyrost ludności będzie negatywny wynosząc około 13% (-32.000), czyli większy niż średnia krajowa (landowa). Jak powyżej wyjaśniono, olbrzymi spadek liczby ludności

spowodowany jest trwałym ujemnym przyrostem naturalnym oraz znaczną migracją ludności.

Prognoza rozwoju liczby ludności w polskiej części Euroregionu jest korzystniejsza. Wychodzi się z założenia, że w najbliższych 10 – 20 latach nastąpi lekki spadek całkowitej liczby mieszkańców. Tak więc liczba ludności zmniejszy się do roku 2020 o około 2,7%. Wyjątek stanowi Powiat Zielonogórski skupiony wokół największego miasta w regionie. Ze względu na postępujące procesy migracyjne mieszkańców Zielonej Góry do okolicznych miejscowości wokół miasta powiat liczy nawet na wzrost liczby mieszkańców. Największego spadku ludności doświadczy Zielona Góra i powiat Krośnieński (patrz tab. 16). Do roku 2020 zakłada się dla całego Euroregionu spadek liczby mieszkańców o prawie 6%.

Tab. 16 Prognoza rozwoju ludności do roku 2020

obszar	liczba mieszkańców, stan na 2002	liczba mieszkańców, stan na 2010	liczba mieszkańców, stan na 2020	2020 do 2002 w %
Cottbus	109.100	99.600	95.400	-12,6
Szprewa-Nysa	143.600	134.600	124.400	-13,4
część niemiecka	252.700	234.200	219.800	-13,0
Powiat Krośnieński	57.500	55.300	52.900	-8,0
Powiat Nowosolski	87.000	85.900	83.700	-3,8
Powiat Świebodziński	56.200	56.000	55.700	-0,9
Powiat Zielonogórski	87.800	90.600	93.500	6,5
Powiat Żagański	83.300	81.900	80.700	-3,1
Powiat Żarski	100.000	98.400	96.500	-3,5
Zielona Góra	118.300	117.200	111.100	-6,1
część polska¹⁷	590.100	585.300	574.100	-2,7
Euroregion łącznie	842.800	819.500	793.900	-5,8
Brandenburgia	2.582.400	2.510.600	2.411.500	-6,6
Województwo Lubuskie	1.009.100	1.004.700	989.200	-2,0

¹⁷

W celu ustalenia łącznego wyniku dla polskiej części Euroregionu a tym samym dla całości Euroregionu dodano wyniki z powiatów: Krośnieńskiego, Nowosolskiego, Świebodzińskiego, Zielonogórskiego, Żagańskiego, Żarskiego oraz miasta Zielonej Góry. W podsumowaniu nie uwzględniono danych z 6 gmin należących do Euroregionu: Wolsztyn, Wschowa, Szlichtyngowa, Sława, Cybinka i Torzym.

Podsumowanie rozdziału: Ludność

Pod koniec 2004 roku Euroregion zamieszkiwało około 887.000 mieszkańców, z czego około 245.900 (27,7%) po niemieckiej stronie Euroregionu. Po polskiej stronie zameldowanych było około 641.000 mieszkańców, co odpowiada 72,3% łącznej liczby mieszkańców Euroregionu. Niemal 25,4% ludności Euroregionu zamieszkuje w głównych ośrodkach: Zielonej Górze (118.516 mieszkańców) i Cottbus (106.415 mieszkańców).

Po niemieckiej stronie Euroregionu odnotowuje się **stały spadek liczby mieszkańców** (od 1999 do 2004: -8,3 %). Główną przyczyną jest negatywny przyrost naturalny oraz migracja z regionu przede wszystkim młodych ludzi. Również polska część Euroregionu dotknięta jest niewielkim spadkiem liczby ludności, przede wszystkim w powiatach o charakterze wiejskim. Natomiast przyrost naturalny ma wartość dodatnią, globalnie nastąpił jednak lekki spadek liczby mieszkańców w polskiej części Euroregionu (1999 do 2004: -1,7 %). W roku 2004 Euroregion był zamieszkały o 33.428 mieszkańców mniej niż w roku 1999, co odpowiada spadkowi o wysokości 3,6%. Zarówno naturalny jak i przestrzenny rozwój migracji ludności w obu częściach Euroregionu kształtował się gorzej niż przeciętna krajowa dla Brandenburgii względnie województwa Lubuskiego.

Struktura wieku ludności Euroregionu ulega w ostatnich latach znacznym zmianom: podczas gdy udział starszych ludzi wzrasta (2004 do 1999 o 12,2%), drastycznie spada liczba młodych ludzi (od 1999 do 2004 o 20,6%). Szczególnie odczuwalny w latach 1999 do 2004 był spadek liczby młodych mieszkańców po niemieckiej stronie Euroregionu ((-32,9 %). Po polskiej stronie możemy ocenić korzystniejszą strukturę wieku porównując wysoki udział młodych ludzi do 15-go roku życia.

Zgodnie z **prognozą** liczba mieszkańców w obu częściach Euroregionu będzie w przyszłości maleć. Należy wskazać przy tym na różnice: po niemieckiej stronie w okresie od 2002 do 2020 należy liczyć się ze spadkiem liczby mieszkańców o około 13%, po polskiej stronie jedynie z 2,5% spadkiem. Tym samym w całym Euroregionie liczba mieszkańców do roku 2020 spadnie o prawie 6%.

3.3 Infrastruktura i opieka społeczna

3.3.1 Infrastruktura drogowa

Jakość infrastruktury drogowej mierzona jest między innymi możliwością dojazdu do regionu oraz ważnymi ośrodkami w regionie, np. centrami. Tabela 17 przedstawia średni czas dojazdu samochodem osobowym w niemieckiej części Euroregionu.

Tab. 17 Średni czas dojazdu samochodem osobowym w roku 2004

obszar	czas dojazdu sam. osob. do najbliższego zjazdu na autostradę, w minutach	czas dojazdu sam. osob. do najbliższego ośrodka, w minutach	czas dojazdu sam. osob. do najbliższego dworca kolejowego, na którym zatrzymują się IC-/EC-ICE, w minutach	czas dojazdu sam. osob. do najbliższego lotniska międzynarodowego, w minutach
Cottbus	10	0	0	81
Powiat Szprewa-Nysa	4	24	24	89
Brandenburgia	19	39	27	69
Niemcy	12	28	19	61

Źródło: Federalny Urząd Budownictwa i Porządku Przestrzennego

Widocznym jest fakt, że niemiecka część Euroregionu jest bardzo dobrze połączona z ponadregionalną siecią drogową. Deficyty widoczne są w połączeniu z międzynarodowymi portami lotniczymi (Berlin-Schönefeld, Port Lotniczy Drezno).

W ujęciu **ponadregionalnym** Euroregion wpisuje się w część korytarza paneuropejskiego III¹⁸ z transgraniczną osią komunikacyjną Berlin – Cottbus – Wrocław (autostrada 15 / A 18 łącząca północny zachód z południowym wschodem). Dodatkowo w północnej części polskiego Euroregionu budowana jest właśnie autostrada A2 z Berlina do Warszawy łącząca port lotniczy Babimost z międzynarodową siecią komunikacyjną.

Nie istnieje przepustowa oś tranzytowa wschód – zachód łącząca Lipsk z Cottbus i Zieloną Górą jako gospodarczo ważnym ośrodkiem po polskiej części Euroregionu. Również osie północ-południe nie są rozbudowane w wystarczającym stopniu, obecnie znajdują się w budowie. W związku z tym po niemieckiej stronie trasa Odra-

¹⁸ Przebieg: Berlin/Drezno – Wrocław – Katowice – Lwów/Kijów (ok. 1.640 km całkowitej długości). Łącznie Unia Europejska ustaliła 10 korytarzy paneuropejskich bazując na sieci transeuropejskich (TEN) jako podstawę sieci drogowej dla całej Europy.

Łużyce¹⁹ (Oder-Lausitz-Trasse) ma być oddana do użytku do 2015 roku. Po polskiej stronie prace planistyczne nad rozbudową drogi szybkiego ruchu E3 ze Szczecina na południe są zaawansowane, tak że rozpoczęto budowę pierwszych odcinków dróg.

Zasadniczo transgraniczne połączenie drogowo-techniczne w Euroregionie jest utrudnione przez położenie nad Nysą (rzeka graniczna). Przez dziesięciolecia nie istniały żadne połączenia pomiędzy terenami po zachodniej i wschodniej części Nysy.

W tabeli 18 przedstawiono najważniejsze główne szlaki komunikacyjne Euroregionu.

Tab. 18 Główne szlaki komunikacyjne w zestawieniu

droga	oznaczenie / przebieg
autostrady	- BAB 15 / A 18 (Berlin – Cottbus – Forst – Wrocław – Przemyśl – Kijów) - A2 (Berlin – Warszawa)
drogi krajowe i szybkiego ruchu	- S3 (Szczecin – Zielona Góra – Praga – Wiedeń) - 32 (Gubin – Zielona Góra) - B 97 (Hoyerswerda – Spremberg – Cottbus – Peitz – Guben) - B 112 (BAB A 15 – Forst – Guben – Eisenhüttenstadt – Frankfurt n. Odrą) - B 115 (BAB 15 – Döbern – Bad Muskau) - B 122 (Forst (Lausitz) – Cottbus) - B 156 (Großräschen - Spremberg – Bad Muskau – Weißwasser). - B 168 (Eberswalde – Fürstenwalde – Lieberose – Peitz) - B 169 (Elsterwerda – Senftenberg – Drebkau – Cottbus) - B 320 (Guben – Lieberose – Lübben (Spreewald)

Źródło: dane własne

Drogami krajowymi o znaczeniu transgranicznym są drogi B 97, B 112, B 115 oraz B 156.

Istniejące jeszcze deficyty w rozbudowie dróg krajowych po niemieckiej stronie Euroregionu usuwane są w szczególności dzięki budowie obwodnic. Najważniejsze zadania związane z rozbudową dróg podano w tabeli 18.

¹⁹ Budowa 265 km odcinka drogi ekspresowej do roku 2015 biegnącej mniej więcej wzdłuż granicy z Polską; Rozbudowa istniejących już dróg krajowych lub budowa całkowicie nowych dróg, w szczególności obwodnic miejscowości, przebieg: skrzyżowanie Uckermark (autostrada nr 11 / autostarda nr 20) – Schwedt – Frankfurt nad Odrą – Guben – Cottbus – Senftenberg – Schwarzhöhe (autostrada nr 13)

Tab. 19 Rozbudowa ponadregionalnej sieci drogowej i kolejowej

zadanie drogowe	długość w km	Kwalifikacja BVWP, stan opracowania
droga kraj. B 97 obwodnica Cottbus, droga kraj. 97 n – autostrada 15	9,9	zadanie priorytetowe, przekazane do wykonania
droga kraj. 97 n, obwodnica Heinersbrück	1,2	zadanie priorytetowe, przekazane do wykonania
B 97 n, rozbudowa drogi w południowo-wschodniej części Cottbus	4,1	zadanie priorytetowe, przekazane do wykonania
droga kraj. 112, obwodnica Guben, 1. BA	7,6	zadanie priorytetowe, przekazane do wykonania
droga kraj. 112, obwodnica Guben, 2. BA	7,8	zadanie priorytetowe, przekazane do wykonania
droga kraj. 169, obwodnica Drebkau	7,4	zadanie priorytetowe, przekazane do wykonania
droga kraj. 97 obwodnica Spremberg / Schwarze Pumpe	12,5	zadanie priorytetowe, nowe zadanie
droga kraj. 97 obwodnica Cottbus, 2. BA (B 169)	3,1	zadanie priorytetowe, nowe zadanie
droga kraj. 112, obwodnica Forst	6,5	zadanie priorytetowe, nowe zadanie
droga kraj. 115, obwodnica Döbern	4,2	zadanie priorytetowe, nowe zadanie, specjalne zlecenie planistyczne uwzględniające aspekt ochrony przyrody
droga kraj. 168, obwodnica Peitz	2,4	zadanie priorytetowe, nowe zadanie, specjalne zlecenie planistyczne uwzględniające aspekt ochrony przyrody
droga kraj. 156, obwodnica Spremberg	6,5	zadanie o mniejszym priorytecie
zadanie kolejowe		
Rozbudowa trasy kolejowej Berlin – Görlitz: podwyższenie prędkości przejazdu do 160 km/h, rozbudowa dwutorowego połączenia Lübbenau – Cottbus, elektryfikacja Cottbus – Görlitz		otwarty termin rozpoczęcia prac budowlanych

Źródło: BMVBS, Federalny plan dróg komunikacyjnych 2003, Raport rozbudowy dróg kolejowych 2005

Częściowo zła jakość rozbudowanych głównych szlaków komunikacyjnych po polskiej stronie Euroregionu ma być poprawiona dzięki rozpoczęciu niżej wymienionych zadań drogowo-budowlanych:

- Szczecin – Zielona Góra – Wrocław (S 3)

- Rozbudowa autostrady A18 (przedłużenie autostrady federalnej A15 z Olszyny do Wrocławia)
- Frankfurt n. Odrą – Świebodzin – Poznań oraz
- Zielona Góra – Poznań
- Budowa obwodnic, między innymi w Nowej Soli, Sulechowie, Lubsku i Żarach.

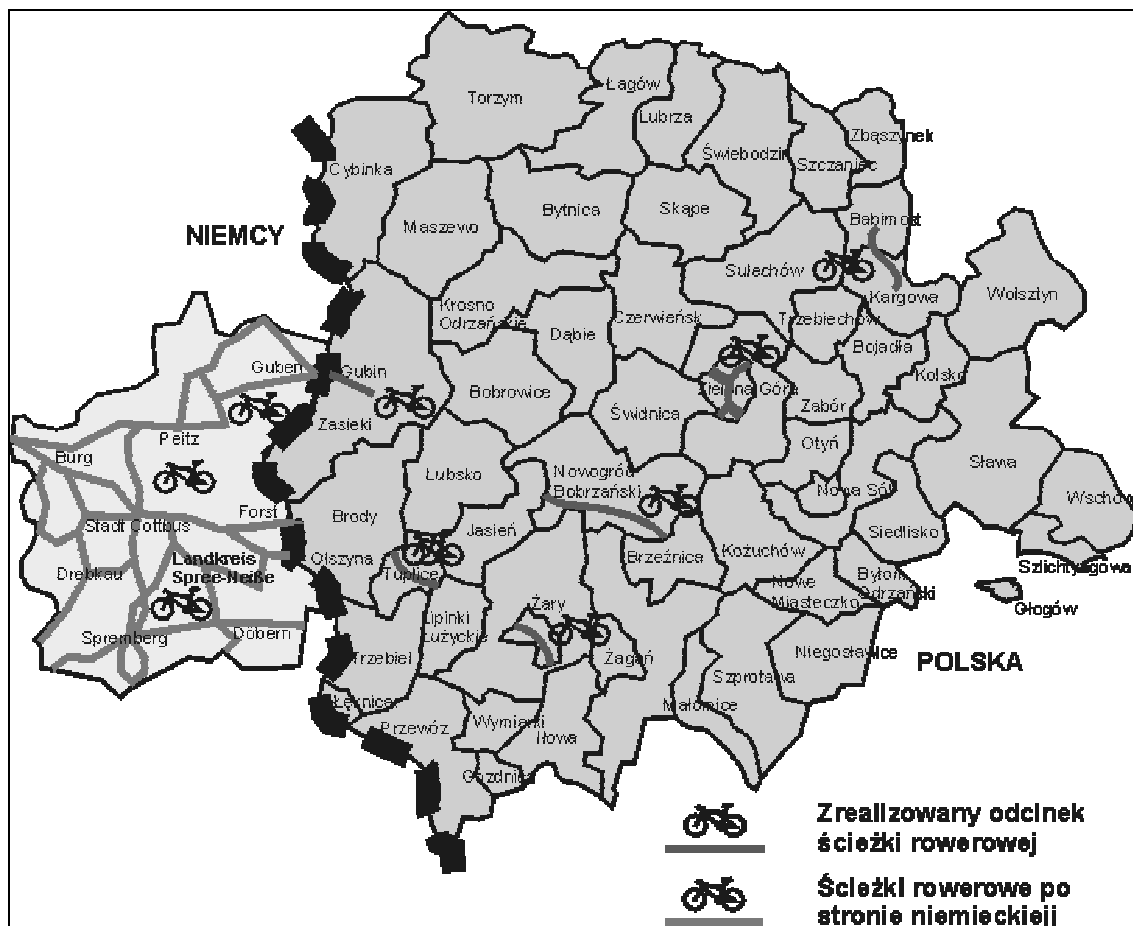
Po niemieckiej stronie Euroregionu w ostatnich latach rozbudowywano w szczególności sieć **dróg rowerowych i spacerowych**. Sieć ta liczy dzisiaj ponad 500 km długości oferując liczne atrakcje turystyczne. W związku z tym pojawia się zwiększona potrzeba utrzymania dróg gminnych (drogi gminne i rowerowe) w dobrym stanie²⁰.

Po polskiej stronie istnieje jeszcze potrzeba rozbudowy sieci dróg rowerowych. Jak ilustruje rys. 12 nie istnieje jeszcze połączona sieć dróg rowerowych lub odpowiednie ułożenie tras na zasadzie „patchworku”. Transgraniczne połączenie sieci dróg rowerowych istnieje do tej pory jedynie w założeniach. Możliwe jest uprawianie jazdy konnej po drogach publicznych oraz udostępnionych dla ludności drogach leśnych.

²⁰

Rozmowa z panią Neumann, K. i panią Neumann, C. UM Cottbus, 26.01.2006.

Rys. 12 Sieć dróg rowerowych w Euroregionie

Źródło: Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr, Biuro Gubin, stan: 2001

W Euroregionie są dzisiaj **cztery przejścia graniczne** dla samochodów osobowych, ciężarowych oraz przejścia kolejowe: Guben – Gubin, Guben/Schlagsdorf – Gubinek, Forst – Olszyna i Forst – Zasięki. Po polskiej stronie Euroregionu znajdują się dwa dodatkowe przejścia graniczne dla samochodów osobowych (Łęknica – Bad Muskau oraz Przewóz – Podrosze), przy czym wymienione miasta po niemieckiej stronie nie należą do Euroregionu. Forst – Olszyna jest najczęściej uczęszczanym przejściem granicznym, ponieważ przebiega przez nie trasa tranzytowa z Berlina przez Cottbus do Wrocławia (autostrada federalna A15/ autostrada A18).

Przepustowość na granicy polsko-niemieckiej została wprawdzie istotnie poprawiona dzięki rozbudowie istniejących przejść granicznych, jednak sytuacja nie jest jeszcze zadowalająca. Mając to na uwadze, podejmowane są nadal działania na rzecz wsparcia finansowego środkami pomocowymi budowy planowanego mostu na Nysie w Gubinie/Guben oraz budowy mostu w Zelz / Siedlec (Łuk Mużakowski). Powyższe

plany ujęte są jako rozszerzenie działań w obecnym okresie wsparcia środkami pomocowymi INTERREG III A do 2006 r.

Od roku 1999 w Brandenburgii stale wzrasta transgraniczny ruch ciężarowy. W roku 1999 granicę polsko-brandenburską przekroczyło ok. 1,25 milionów samochodów ciężarowych, w roku 2004 było ich już 1,76 milionów. Oznacza wzrost o 41,1%. Celem Brandenburgii jest rozwijanie i wspieranie regionu przygranicznego graniczącego z Polską jako pomost łączący wschód z zachodem. Istnieje szczególnie potrzeba rozbudowy osi komunikacyjnych Berlin – Cottbus – Wrocław oraz Berlin – Frankfurt n. Odrą – Poznań – Warszawa (paneuropejskie korytarze drogowe). Szczegółowa prognoza rozwoju ruchu drogowego na granicy brandenbursko-polskiej do roku 2015 jest obecnie opracowywana. Oczekiwany jest wzrost ruchu osobowego i towarowego. Na podstawie pierwszych wyników ruch osobowy pomiędzy Niemcami a Polską ma wzrosnąć do roku 2015 o wartość równą 1,5; natomiast ruch towarowy samochodami ciężarowymi o 3,5²¹.

Oferta Kolei Niemieckich (DB) skierowana na przewóz osób została znacznie ograniczona. Należy podkreślić tu fakt, że kursujące codziennie połączenie kolejowe pomiędzy Zieloną Górą a Cottbus zostało zlikwidowane. Z tego powodu jest niewiele możliwości podróżowania z niemieckiej części Euroregionu (Guben lub Forst) do polskiej części lub odwrotnie. Również sprawne połączenie kolejowe z Berlina przez Cottbus do Wrocławia jest konieczne, aby odciążać ruch osobowo-towarowy na drogach oraz aby umożliwić bezpośrednie połączenie kolejowe południowo-zachodnich terenów przemysłowych Polski z południową Brandenburgią, Berlinem i Niemcami środkowymi. Na atrakcyjności straciło także dawne bezpośrednie połączenie kolejowe z Cottbus przez Guben, Frankfurt n. Odrą do Berlina. Zostało ono zlikwidowane w roku 2000, tak że podróżujący z Guben do Berlina muszą przesiadać się we Frankfurcie n. Odrą. Publiczna komunikacja samochodowa nie oferuje żadnych transgranicznych połączeń autobusowych pomiędzy obiema częściami Euroregionu.

W Euroregionie znajdują się po niemieckiej stronie **cztery lotniska**: Cottbus-Nord jako lotnisko wojskowe Niemieckiej Bundeswehry, lotnisko Neunhausen funkcjonujące jako aeroklub oraz lotniska Welzow i Drewitz na północny wschód od Cottbus służące lotnictwu cywilnemu.

²¹

Źródłem danych o ruchu transgranicznym jest Ministerstwo Infrastruktury i Porządku Przestrzennego Brandenburgii.

Po stronie polskiej są **dwie lotniska**: Zielona Góra / Babimost International Airport oraz lotnisko w Przylepie koło Zielonej Góry.

Po niemieckiej stronie Euroregionu transport wodny nie odgrywa żadnej roli, ponieważ Nysa nie nadaje się do transportu wodnego ze względu na liczne jazy oraz na niewielką głębokość. Po stronie polskiej transport wodny odbywa się głównie na Odrze. W miejscowościach Nowa Sól, Cigacice, Krosno Odrzańskie i Urad są porty rzeczne.

Podsumowanie rozdziału: Infrastruktura drogowa

W ujęciu **ponadregionalnym** Euroregion wpisuje się w część korytarza paneuropejskiego III z transgraniczną osią drogową Berlin – Cottbus – Wrocław (autostrada 15 / A 18 łącząca północny zachód z południowym wschodem), która jest zresztą jedyną autostradą na tym obszarze. Dodatkowo w północnej części polskiego Euroregionu budowana jest właśnie autostrada A2 z Berlina do Warszawy łącząca port lotniczy Babimost z międzynarodową siecią komunikacyjną.

Nie istnieje przepustowa oś tranzytowa wschód – zachód łącząca Lipsk z Cottbus i Zieloną Górą jako gospodarczo ważnym ośrodkiem po polskiej części Euroregionu. Również osie północ-południe nie są rozbudowane w wystarczającym stopniu, obecnie znajdują się w budowie (po niemieckiej stronie trasa Odra-Łużyce (Oder-Lausitz-Trasse), po polskiej stronie droga szybkiego ruchu E3).

Zasadniczo transgraniczne połączenie drogowo-techniczne w Euroregionie jest utrudnione przez położenie nad Nysą (rzeka graniczna). Przez dziesięciolecia nie istniały żadne połączenia pomiędzy terenami po zachodniej i wschodniej części Nysy. Zasadniczo połączenie drogowo-techniczne w Euroregionie jest utrudnione przez **położenie nad Nysą** (rzeka graniczna). Zarówno po polskiej jak i niemieckiej stronie prowadzone są działania w celu poprawy jakościowej ponadregionalnej sieci dróg (strona niemiecka: przede wszystkim obwodnice miejscowości).

Po niemieckiej stronie Euroregionu w ostatnich latach rozbudowywano w szczególności sieć **dróg rowerowych i spacerowych**. Po polskiej stronie istnieje jeszcze potrzeba rozbudowy sieci dróg rowerowych. Nie istnieje jeszcze połączona sieć dróg rowerowych (na zasadzie „patchworku”). Transgraniczne połączenie sieci dróg rowerowych istnieje do tej pory jedynie w założeniach

Istnieją za to sieć tras jeździeckich oraz rozbudowane drogi wodne, które mają znaczenie zarówno dla transportu towarowego (Odra) jak i turystyki. Pomimo tego istnieje nadal pilna potrzeba rozbudowy istniejącej struktury dróg wodnych i do

jazdy konnej dla celów turystycznych.

Przepustowość granicy polsko-niemieckiej poprawiła się wprawdzie dzięki rozbudowie istniejących przejść granicznych, niemniej jednak sytuacja nie jest zadowalająca biorąc pod uwagę wzrastający ruch towarowo-osobowy.

Oferta Kolei Niemieckich (DB) skierowana na przewóz osób została znacznie ograniczona. Należy podnieść tu fakt, że kursujące codziennie połączenie kolejowe pomiędzy Zieloną Górą a Cottbus zostało zlikwidowane.

Publiczna komunikacja samochodowa nie oferuje żadnych transgranicznych połączeń autobusowych pomiędzy obiema częściami Euroregionu.

3.3.2 Struktura techniczna

Po niemieckiej stronie Euroregionu rozbudowano w ostatnich latach dostęp domostw prywatnych do **wodociągów i kanalizacji** komunalnej. W przypadku przyłączeń do wodociągów stopień ten przewyższał średnią krajową i federalną wynosząc 99,8 % (patrz tab. 20). Przyłączenie do kanalizacji wynosi około 80%, co jest poniżej średniej. Ale w miastach jak np. Guben przyłączenie do kanalizacji komunalnej wynosi 100%. W związku z rozwojem demograficznym 100%-owe przyłączenie do sieci publicznych jest niemożliwe. O wiele bardziej faworyzowane mają być indywidualne urządzenia utylizujące ścieki.

Tab. 20 Przyłącza do wodociągów i kanalizacji po niemieckiej części Euroregionu w 2001

Obszar	stopień przyłączeń do wodociągów komunalnych w % *	stopień przyłączeń do kanalizacji komunalnej w %
Cottbus	100,0	90,5
Szprewa-Nysa	99,7	76,8**
niemiecka część	99,8	83,7
Brandenburgia	97,8	97,8
Niemcy	99,1	94,6

Źródło: CD Statistik regional 2005

* Udział mieszkańców z przyłączami w % biorąc pod uwagę całkowitą ilość mieszkańców

** stan: 2006

Dla polskiej części istnieją dane dotyczące przyłączy tylko dla miast. Przeciętnie 95,2% mieszkańców miast podłączonych jest do komunalnej sieci wodociągowej, a

87% do komunalnej sieci kanalizacyjnej²². Należy wyjść z założenia, że stopień przyłączy na terenach wiejskich po polskiej części Euroregionu jest dużo niższy.

Również jeżeli wyposażenie prywatnych gospodarstw domowych w przyłącza nowoczesnych technologii komunikacyjnych (Internet, ISDN, PC) nie leży w gestii państwa, to dane te pozwalają stwierdzić, w jakim stopniu mieszkańcy wykorzystują nowoczesne techniki komunikacji. Poniższa tabela 21 pokazuje dane z Brandenburgii, które wskazują, że zarówno liczba przyłączy internetowych i ISDN jak i wyposażenie w komputery osobiste (PC) znacznie wzrosła w ostatnich latach. Po stronie polskiej zastosowanie nowoczesnych technologii komunikacyjnych przede wszystkim na terenach wiejskich nie jest jeszcze zadowalające²³. Ale właśnie na tych terenach nowe technologie mogą stworzyć nowe możliwości, np. podwyższać szanse na rynku pracy poprzez możliwość wykonywania pracy na odległość (telepraca) lub uczenia się na odległość. Dzięki temu można dokonać poprawy warunków lokalizacji podmiotów gospodarczych. Inne szanse nowoczesnych technologii komunikacyjnych można wykorzystać w rozbudowie **E-Governments** w samorządach (np. składanie wniosków drogą elektroniczną, itd.).

Tab. 21 Wyposażenie prywatnych gospodarstw domowych w technologie komunikacyjną 1999-2004

wyposażenie na każde 100 gospodarstw domowych	1999	2000	2001	2002	2003	2004
przyłącze internetowe, dostęp do Internetu	6,2	12,4	21,8	34,5	41,0	56,9
przyłącze ISDN	2,6	4,7	5,7	8,5	10,8	20,9
komputer osobisty	36,3	38,6	44,0	51,1	58,0	73,2

Źródło: Krajowy Urząd Statystyki i Przetwarzania Danych Brandenburg 2005.

Podsumowanie rozdziału: Infrastruktura techniczna

Po niemieckiej stronie Euroregionu rozbudowano w ostatnich latach dostęp domostw prywatnych do **wodociągów i kanalizacji** komunalnej. Przyłączenie do kanalizacji wynosi około 80%, co jest poniżej średniej. Ale w miastach jak np. Guben przyłączenie do kanalizacji komunalnej wynosi 100%. W związku z rozwojem demograficznym 100%-owe przyłączenie do sieci publicznych w Euroregionie jest niemożliwe. O wiele bardziej faworyzowane mają być

²² Wojewódzki Urząd Statystyczny w Zielonej Górze 2005

²³ Program Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A Brandenburgia / Polska (Województwo Lubuskie) 2000 –2006

indywidualne urządzenia utylizujące ścieki. Po polskiej stronie istnieją szczególnie na terenach wiejskich jeszcze deficyty w przyłączeniu do wodociągów oraz kanalizacji. Po stronie polskiej zastosowanie **nowoczesnych technologii komunikacyjnych** (Internet, ISDN, PC) przede wszystkim na terenach wiejskich nie jest jeszcze zadowalające. Szanse nowoczesnych technologii komunikacyjnych można wykorzystać w rozbudowie E-Governments w samorządach.

3.3.3 Opieka społeczna / infrastruktura społeczna

Infrastruktura szkolna w niemieckiej części Euroregionu, tak jak w całej Brandenburgii, zmieniła się w latach 2001 i 2004 ze względu na negatywny rozwój demograficzny. Zmniejszyła się zarówno ilość szkół ogólnokształcących jak i ilość uczniów uczęszczających do szkół. W wyżej wymienionym okresie ilość szkół ogólnokształcących zmalała o 12,6%, a liczba uczniów o 24,6%. Widoczny jest efekt zmian demograficznych, które prowadzą do rozrzedzenia infrastruktury. Natomiast ilość szkół zawodowych nieznacznie wzrosła w latach 2001 – 2004. W tym samym czasie zmalała liczba uczniów szkół zawodowych o 2,7% (patrz tab. 21).

Tab. 22 Szkoły w niemieckiej części Euroregionu

	Szkoły	Ilość uczniów
Szkoły ogólnokształcące		
2001/2002	103	30.874
2004/2005	90	23.285
Szkoły zawodowe*		
2001/2002	16	12.234
2003/2004	18	11.908

Źródło: Krajowy Urząd Statystyki i Przetwarzania Danych Brandenburg 2005,

* szkoły zawodowe: Berufsschulen, Berufsfachschulen, Fachoberschulen, Fachgymnasien, Fachschulen

W polskiej części Euroregionu odnotowano w latach 2001-2004 zmniejszenie się liczby szkół zawodowych oraz uczniów kształcących się w szkołach zawodowych (szkoły: -12,4%, uczniowie: -24,4%; patrz tabela 23). Wartości dotyczące szkół ogólnokształcących w polskiej części Euroregionu nie są porównywalne z wartościami z niemieckiej części.

Tab. 23 Szkoły w polskiej części Euroregionu

	Szkoły	Ilość uczniów
Szkoły średnie (licea, od 2004/2005 z liceami profilowanymi)		
2001/2002	42	11.140
2004/2005	82	18.532
Szkoły zawodowe *		
2001/2002	226	27.832
2004/2005	198	21.045

Źródło: Wojewódzki Urząd Statystyczny w Zielonej Górze 2005

* Szkoły zawodowe, licea zawodowe i szkoły średnie techniczne, licea techniczne, szkoły artystyczne II stopnia i inne szkoły średnie.

Skutkiem zmniejszenia się liczby szkół ogólnokształcących oraz uczniów jest średnia wielkość faktycznego obszaru obejmowanego obowiązkiem szkolnym przez szkołę podstawową w Brandenburgii wynoszącym około 55 km², co przekracza ponad dwukrotnie porównywalny obszar w Niemczech Zachodnich. Stan budynków szkół ogólnokształcących wymaga częściowych remontów. Jednak nie istnieją żadne dane statystyczne dotyczące remontów i związanych z nimi potrzebami finansowymi²⁴.

Rozrzedzenie struktury uwarunkowane zmianami demograficznymi można stwierdzić również na przykładzie **przedszkoli**. W latach 1998 – 2002 liczba przedszkoli po niemieckiej stronie Euroregionu zmalała o 17,6% a po stronie polskiej o 15,8%. Tym samym zmniejszyła się liczba instytucji po stronie niemieckiej znacznie powyżej średnią w porównaniu z Brandenburgią (-11%) oraz ze średnią ogólnoniemiecką (-1,9%). W całym Województwie Lubuskim tendencja spadkowa była jeszcze bardziej dramatyczna (patrz tab. 24). Spadek liczby miejsc w przedszkolach wynoszącej obecnie 27,7% dla całego Euroregionu (patrz tab. 24) był w latach 1998 – 2002 w niemieckiej części Euroregionu prawie dwukrotnie większy niż w polskiej części (-14,4%). Zarówno po polskiej jak i niemieckiej stronie Euroregionu wartości te przekraczają średnie dla każdego z krajów (Brandenburgia: -19,1%, Lubuskie: -12,5%). Łącznie w roku 2002 było w Euroregionie 16,5% mniej przedszkoli i 31,3% miejsc w przedszkolach w porównaniu z rokiem 1998.

24

Ministerstwo Edukacji, Młodzieży i Sportu Landu Brandenburgia 2005

Tab. 24 Przedszkola w latach 1998 i 2002

obszar	Ilość przedszkoli		Ilość oferowanych miejsc		
	1998	2002	1998	2002	miejsca na każdy 1.000 mieszkańców w 2002
część niemiecka	199	164	16.710	12.080	47,4
część polska	329	277	15.067	12.943	19,6
Euroregion łącznie	528	441	31.777	25.023	27,5
Brandenburgia	1.972	1.755	163.387	132.020	51,3
Niemcy	48.203	47.279	3.104.441	3.096.533	37,5
Województwo Lubuskie	532	431	23.327	20.422	20,2
Polska	20.429	17.206	738.159	691.367	18,1

Źródło: Krajowy Urząd Statystyki i Przetwarzania Danych, Federalny Urząd Statystyczny, Wojewódzki Urząd Statystyczny w Zielonej Górze 2005.

Należy jednak zaznaczyć, że ilość przedszkoli i miejsc w przedszkolach w niemieckiej części Euroregionu względnie całej Brandenburgii znacznie przekraczają średnią ogólnoniemiecką (patrz tab. 24).

W Euroregionie istnieje cały szereg partnerstw szkół. Pomiędzy samym Cottbus i Zieloną Górą nawiązanych zostało dziesięć partnerstw szkół. Centrum pedagogiczne przyrody i środowiska z Cottbus rozwija obecnie współpracę transgraniczną z Zespołem Szkół Ekologicznych oraz Państwowym Centrum Kształcenia Ekologicznego w Zielonej Górze.

W ramach współpracy opracowywane są wspólne koncepcje edukacyjne oraz podstawy wymiany uczniów oraz kształcenie ustawiczne dla nauczycieli²⁵.

Stacjonarna opieka medyczna po niemieckiej stronie Euroregionu dysponuje 5 szpitalami²⁶ i prawie 1970 łózkami (patrz tab. 25). Klinika im. Carl-Thiem w Cottbus jest największym szpitalem w Brandenburgii. Jako szpital akademicki Berlińskiego Szpitala Charité oraz znaczące centrum chorób serca ma nadrzędną pozycję.

²⁵ www.cottbus.de/bildung/schulamt/45000154.html

²⁶ Klinika Carl-Thiem-Klinikum w Cottbus, Centrum serca Sana-Herzzentrum w Cottbus, szpital w Forst, Dom Starców Naemi-Wilke-Stift, szpital i diakonisa luterkańska w Guben (Krankenhaus und lutherische Diakonissen-Anstalt Guben), szpital w Sprembergu

W polskiej części istnieje 14 szpitali z 2525 łóżkami. W całym Euroregionie działa prawie 1.900 lekarzy (po niemieckiej stronie 889, a po polskiej 1.002).

Tab. 25 Służba zdrowia w Euroregionie*

obszar	szpitale	łóżka	łóżka na każde 1.000 mieszkańców	lekarze łącznie	lekarze na każde 1.000 mieszkańców	Stomatolodzy
niemiecka część	5	1.969	8,0	889	36,2	205
polaska część ²⁷	14	2.525	4,3	1.002	17,0	120
Euroregion łącznie	19	4.566	5,5	1.891	22,7	325
Brandenburgia	49	15.664	6,1	7.787	30,3	1.836
Województwo Lubuskie	27	4.663	4,6	1.807	17,9	208

Źródło: Krajowa Izba Lekarska 2005, Polskie Ministerstwo Zdrowia 2005

* każdorazowo wartość najbardziej aktualna

W niemieckiej części Euroregionu na 1000 mieszkańców przypada 8 łóżek szpitalnych, co wykracza ponad średnią dla całej Brandenburgii (6,1 łóżek na każde 1.000 mieszkańców). W polskiej części Euroregionu na każde 1000 mieszkańców przypada 4,3 łóżka, co w porównaniu ze średnią dla całego województwa (4,6 łóżka na każde 1000 mieszkańców) jest wartością niższą (patrz tab. 25).

Podobnie jest z opieką lekarską po niemieckiej stronie, w której działa 36,2 lekarzy czynnych zawodowo na każde 10 000 mieszkańców. Wartość ta jest wyższa od średniej wartości w całej Brandenburgii (30,3 lekarzy na każde 10 000 mieszkańców). W części polskiej Euroregionu pracuje 17 lekarzy na każde 10 000 mieszkańców, jest poniżej średniej dla Województwa Lubuskiego (17,9 lekarzy na każde 10 000 mieszkańców). Należy przyjąć, że niemiecka część Euroregionu będzie się borykać w przyszłości z brakiem personelu medycznego w ambulatoryjnej służbie zdrowia.

Aby móc zagwarantować dalsze powiązanie służby zdrowia po obu stronach Euroregionu, powołano w roku 2002 Polsko-Niemiecką Akademię Zdrowia z siedzibą w Forst. Współpraca polsko-niemiecka dotyczy współpracy pomiędzy klinikami, opracowywaniu produktów gerontotechnicznych, uprawy i przetwórstwie ziół leczniczych oraz tzw. functional food. Organizowane są konferencje, szkolenia i plena dyskusyjne oraz prowadzi się koordynacje nad opracowaniami i programami.

²⁷

W celu ustalenia łącznego wyniku dla polskiej części Euroregionu a tym samym dla całości Euroregionu dodano wyniki z powiatów: Krośnieńskiego, Nowosolskiego, Świebodzińskiego, Zielonogórskiego, Żagańskiego, Żarskiego oraz miasta Zielonej Góry. W podsumowaniu nie uwzględniono danych z 6 gmin należących do Euroregionu: Wolsztyn, Wschowa, Szlichtyngowa, Sława, Cybinka i Torzym.

W Euroregionie istnieje, przynajmniej po stronie niemieckiej, względnie szeroka **oferta kulturalna i możliwości spędzania czasu wolnego**. Po niemieckiej stronie jest około 30 muzeów i izb tradycji, 13 bibliotek, 2 szkoły wieczorowe dla ludności (volkshochschule) oraz 2 szkoły muzyczne. Dodatkowo po niemieckiej stronie znajduje się kilka kin oraz 12 kąpielisk krytych i otwartych. Cottbus posiada 10 scen / teatrów, 12 muzeów i galerii oraz 3 kąpieliska. W mieście działa 130 stowarzyszeń. Innymi miejscami do rekreacji w Cottbus są Centrum Targowo-Turystyczne oraz dawne tereny po Federalnej Wystawie Ogrodniczej, która odbywała się w roku 1995 w Cottbus²⁸.

Jeśli chodzi o sport i spędzanie czasu wolnego, to istnieje duża ilość ośrodków sportowych, jak np. centrum sportów lotniczych, kręgielnie, tory gokartowe, ośrodki jeździeckie, kluby golfowe oraz boiska do tenisa.

Tabela 26 podaje liczbę odwiedzających wybranych instytucji kulturalnych miasta Cottbus w zestawieniu. Ponadregionalne znaczenie ma zoo w Cottbus teatr państwowy Cottbus oraz zamek Branitz z Muzeum Księcia Pücklera (Fürst-Pückler-Museum).

W polskiej części Euroregionu jest między innymi 207 bibliotek oraz 13 szkół artystycznych. W Zielonej Górze roku 2004 43.171 osób odwiedziło teatr, a 19 136 muzea²⁹.

Tab. 26 Liczba osób odwiedzających wybrane instytucje kulturalne w Cottbus (stan: 31.12.2004)

Instytucja	odwiedzający
Zoo	130.616
Teatr Państwowy w Cottbus	105.412
Muzeum Księcia Pücklera / zamek Branitz	60.000
Brandenburski Zbiór Sztuki	19.700
Teatr Piccolo	11.918
Scena Lalkowa Tęcza Puppenbühne Regenbogen	6.794
Muzeum Miejskie	4.076
Dolnołużyckie Muzeum Aptekarskie	3.683
Muzeum Łużyckie	2.932

Źródło: *Urząd Miasta Cottbus 2005*

28

www.cottbus.de

29

Brak innych danych dotyczących polskiej strony Euroregionu

Szczególne znaczenie po niemieckiej stronie Euroregionu mają Łużycanie, którzy swoimi tradycjami i zwyczajami znacznie wzbogacają życie kulturalne, a ze względu na pochodzenie słowiańskie i swój język stanowią ważne ogniwo w polsko-niemieckim Euroregionie.

Niemiecką część Euroregionu zamieszkuje dziś jeszcze około 7000 Łużyczan posługujących się swoim językiem. W roku 2004 istniało łącznie 40 grup szczebla podstawowego zrzeszających 1256 członków oraz 16 stowarzyszeń łużyckich, w których działa ponad 1050 członków. W Cottbus znajduje się dodatkowo przedszkole łużyckie, gimnazjum łużyckie oraz inne instytucje łużyckie, jak np. muzeum. Po polskiej stronie istnieje jeszcze Skansen Serbołużycki w miejscowości Buczyny. Dodatkowo istnieje również polski-niemieckie łużyckie Stowarzyszenie Gmin.

Łącznie istnieje wiele możliwości wymiany dzieci i młodzieży (uczniów, praktykantów, studentów) oraz dorosłych, w takich dziedzinach jak: edukacja, kultura, opieka zdrowotna, sprawy społeczne i sport. Stanowi to zbiór doświadczeń, który nie jest dostępny poza Euroregionem w innych regionach w Polsce lub w Niemczech. Powyższe mocne strony przeciwstawiane są słabościom, które na podstawie zebranych dotychczasowych doświadczeń we współpracy transgranicznej utrudniają wymianę transgraniczną oraz współdziałanie. Do słabości należą:

- niska znajomość języka drugiego partnera, przede wszystkim po stronie niemieckiej,
- słabo rozwinięte infrastruktury kulturalne, sportowe i inne społeczne, które mają oddziaływanie transgraniczne oraz
- niewystarczająca wiedza o strukturach administracyjnych i kulturze administracyjnej po obu stronach granicy³⁰.

Podsumowanie rozdziału: Opieka społeczna / infrastruktura społeczna

Infrastruktura szkolna w Euroregionie w latach 2001 i 2004 ze względu na negatywny rozwój demograficzny uległa zmianie. W niemieckiej części Euroregionu zmniejszyła się zarówno ilość szkół ogólnokształcących jak i ilość uczniów uczęszczających do szkół. W polskiej części Euroregionu odnotowano w latach w tym czasie zmniejszenie się liczby szkół zawodowych oraz uczniów kształcących się w szkołach zawodowych. Rozrzedzenie struktury uwarunkowane zmianami

³⁰ Źródło: między innymi rozmowy ekspertów

demograficznymi można stwierdzić również na przykładzie **przedszkoli**. Łącznie w roku 2002 było w Euroregionie 16,5% mniej przedszkoli i 31,3% miejsc w przedszkolach w porównaniu z rokiem 1998. Zarówno po polskiej jak i niemieckiej stronie Euroregionu wartości te przekraczają średnie dla każdego z krajów.

W zakresie **opieki medycznej** ilość oferowanych łóżek szpitalnych oraz dostępność lekarzy w niemieckiej części Euroregionu jest powyżej średniej dla całej Brandenburgii a w polskiej części poniżej średniej dla całego Województwa Lubuskiego. Należy przyjąć, że niemiecka część Euroregionu będzie się borykać w przyszłości z brakiem personelu medycznego w ambulatoryjnej służbie zdrowia.

W Euroregionie istnieje, przynajmniej po stronie niemieckiej, względnie szeroka **oferta kulturalna i możliwości spędzania czasu wolnego**. Szczególne znaczenie po niemieckiej stronie Euroregionu mają Łużycanie, którzy swoimi tradycjami i zwyczajami znacznie wzbogacają życie kulturalne, a ze względu na pochodzenie słowiańskie i swój język stanowią ważne ogniwo w polsko-niemieckim Euroregionie.

Łącznie istnieje wiele możliwości wymiany dzieci i młodzieży oraz dorosłych, w takich dziedzinach jak: edukacja, kultura, opieka zdrowotna, sprawy społeczne i sport. Stanowi to **zbiór doświadczeń**, który nie jest dostępny poza Euroregionem w innych regionach w Polsce lub w Niemczech. Obecnie potencjał ten nie jest w wystarczającym stopniu wykorzystywany ze względu na niską znajomość języka drugiego partnera, przede wszystkim po stronie niemieckiej, słabo rozwinięte infrastruktury kulturalne, sportowe i inne społeczne, które mają oddziaływanie transgraniczne oraz niewystarczającą wiedzę o strukturach administracyjnych i kulturze administracyjnej po obu stronach granicy.

3.4 Gospodarka

3.4.1 Rozwój gospodarki

Głównym wskaźnikiem służącym do opisu wyników gospodarczych regionu jest produkt krajowy brutto (PKB). PKB wzrósł po niemieckiej stronie Euroregionu w roku 2003 o około 1% w porównaniu do roku ubiegłego, co odpowiada rocznej stopie wzrostu na poziomie ogólnoniemieckim i wykracza ponad średnią Brandenburgii (+0,7%). Analizując lata 1999 – 2003 można stwierdzić, że PKB po niemieckiej stronie Euroregionu spadło o 4,5%, podczas gdy w Brandenburgii wzrosło o 4,7% a na płaszczyźnie ogólnoniemieckiej nawet do 7,6% (patrz tab. 27).

Tab. 27 PKB w milionach Euro 1999 do 2003*

Obszar	1999	2000	2001	2002	2003	2003 do 1999 w %
Cottbus	2.659	2.629	2.627	2.580	2.600	-2,2
Szprewa-Nysa	2.725	2.676	2.489	2.512	2.543	-6,7
niemiecka część	5.384	5.305	5.116	5.092	5.143	-4,5
polska część³¹				2.875	3.003	+4,5**
Brandenburgia	42.298	43.506	43.780	43.989	44.285	+4,7
Niemcy	1.978.600	2.030.000	2.074.000	2.107.300	2.128.200	+7,6
Województwo Lubuskie	4.143	4.595	4.746	4.740	4.880	+17,8
Polska	161.872	187.734	197.575	203.322	214.758	+32,7

Źródło: Krajowy Urząd Statystyki i Przetwarzania Danych, Federalny Urząd Statystyczny, Wojewódzki Urząd Statystyczny w Zielonej Górze 2005; * kurs wymiany polskiej waluty z 06.02.2006 ** w porównaniu z rokiem ubiegłym

Tabela 28 pokazuje rozwój poniżej średniej w Cottbus i w powiecie Szprewa-Nysa w porównaniu z innymi miastami grodzkimi lub powiatami w Brandenburgii.

Tab. 28 Rozwój PKB (w milionach Euro) w Brandenburgii 1999 do 2003 w %

miasto grockie / powiat	rozwój PKB w 2003 roku w stosunku do roku 1999 w %
Oberhavel	+21,2
Teltow-Fläming	+17,5
Havelland	+12,7
Prignitz	+8,8
Oberspreewald-Lausitz	+8,5
Oder-Spree	+8,0
Ostprignitz-Ruppin	+6,6
Poczdami	+5,3
Uckermark	+4,8
Barnim	+4,1
Frankfurt (nad Odrą)	+2,5
Brandenburg an der Havel	+1,9
Elbe-Elster	0,0
Dahme-Spreewald	-0,7
Märkisch-Oderland	-1,1

31

Produkt krajowy brutto podany został tylko dla części Województwa Lubuskiego wchodzącego w skład polskiej części Euroregionu.

Cottbus	-2,2
Potsdam-Mittelmark	-2,2
Szprewa-Nysa	-6,7
Brandenburgia	+4,7

Źródło: Krajowy Urząd Statystyki i Przetwarzania Danych, Federalny Urząd Statystyczny,

Polska część Euroregionu odnotowała wzrost PKB liczony w milionach Euro, jednak pozostaje on w tyle za bardzo wysokim wzrostem PKB w województwie i całym kraju. Badania wykazują, że rozwarstwienie w Polsce nadal będzie postępować. Regiony będące już teraz atrakcyjne gospodarczo będą podnosić swoją atrakcyjność gospodarczą, podczas gdy pozostałe regiony będą sytuować się w tyle³².

Całkowity PKB dla polskiej części Euroregionu wyniósł w roku 2003 tylko 58,4% niemieckiej części Euroregionu. Ukazuje to ogromną różnicę siły gospodarki w Euroregionie.

Podczas gdy PKB przedstawia wydajność gospodarki regionu, produktywność wyrażana jest przez PKB na pracownika. W okresie od 1999 do 2003 wskaźnik ten wzrósł w części niemieckiej Euroregionu³³ o 4,9% (patrz tab. 29). Wartość ta jest niższa od średniej w Brandenburgii i całych Niemczech (Brandenburgia: +10,1 %, Niemcy: +6,9 %).

Łącznie poziom **PKB na pracownika** w niemieckiej części Euroregionu wyniósł w roku 2003 około 79,6% wartości dla całej Republiki Federalnej Niemiec. Wprawdzie wynik ten plasuje się wyżej od poziomu w Brandenburgii (78,6%), to porównując go z poziomem z roku 1999 (81,1%) oznacza spadek wartości. Pomimo tego podkreślić należy wysoką, przewyższającą średnią³⁴ produktywność przedsiębiorstw, w szczególności w powiecie Szprewa-Nysa.

³² Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową (IbnGR), Gdańsk 2005

³³ Für den polnischen Teil liegen keine Werte vor.

³⁴ Euroregion zawdzięcza wysoką produktywność, która leży znacznie powyżej średniej istnieniu dużych zakładów przemysłowych jak Vattenfall Mining & Generation.

Tab. 29 PKB liczone na każdego pracownika w Euro od 1999 do 2003*

obszar	1999	2000	2001	2002	2003	2003 w porównaniu z 1999 w %
Cottbus	38.592	38.776	39.110	39.590	39.994	+3,6
Szprewa-Nysa	46.661	46.373	44.198	46.999	49.607	+6,3
Część niemiecka	42.161	42.271	41.358	43.152	44.222	+4,9
Brandenburgia	39.642	40.933	41.749	42.810	43.648	+10,1
Niemcy	51.971	52.390	53.286	54.458	55.546	+6,9

Źródło: Krajowy Urząd Statystyki i Przetwarzania Danych, Federalny Urząd Statystyczny 2005.

PKB na mieszkańca w niemieckiej części Euroregionu w okresie od 1999 do 2003 wzrosło nieznacznie (+2,9%) i wyniosło w roku 2003 20.669 Euro (patrz tab. 30). Wprawdzie PKB na mieszkańca w całej Brandenburgii (17.191 Euro) w tym samym okresie wzrosło znacznie, to i tak było w roku poniżej poziomu w Euroregionie. Obie wartości kształtują się znacznie poniżej poziomu dla całych Niemiec wynoszącym 25.790 Euro.

Polska część Euroregionu odnotowała również wzrost PKB na mieszkańca (+4,6% mierzone od 2002 do 2003), wartość ta znajdowała się znacznie poniżej wysokiej wartości dla województwa i całej Polski.

Tab. 30 PKB na mieszkańca w Euro od 1999 do 2003*

obszar	1999	2000	2001	2002	2003	2003 w porównaniu z 1999 w %
Cottbus	23.611	23.952	24.486	24.604	24.175	+2,4
Powiat Szprewa-Nysa	17.538	17.333	16.325	16.751	17.999	+2,6
część niemiecka	20.090	20.084	19.696	19.982	20.669	+2,9
część polska				4.573	4.785	+4,6**
Brandenburgia	16.307	16.730	16.861	17.008	17.191	+5,4
Niemcy	24.104	24.700	25.188	25.549	25.790	+7,0
Województwo Lubuskie	3.799	4.557	4.704	4.697	4.841	+27,4
Polska	4.188	4.712	5.234	5.377	5.623	+34,3

Źródło: Krajowy Urząd Statystyki i Przetwarzania Danych, Federalny Urząd Statystyczny, Wojewódzki Urząd Statystyczny w Zielonej Górze 2005;

* kurs wymiany polskiej waluty z 06.02.2006 ** w porównaniu z rokiem ubiegłym

PKB na mieszkańca w roku 2003 wyniósł w polskiej części Euroregionu 23,1% PKB mieszkańca z niemieckiej części Euroregionu. Na tym przykładzie widoczna jest ogromna przepaść materialna i produkcyjna pomiędzy niemiecką i polską częścią Euroregionu.

Wartości dotyczące siły nabywczej istnieją tylko dla części niemieckiej Euroregionu. Siła nabywcza dla miasta Cottbus znajduje się tu nieznacznie powyżej średniej dla całej Brandenburgii i wynosi 14 496 Euro na mieszkańca (stan za rok 2005), powiat leży natomiast poniżej tej średniej (13 517 Euro w roku 2005). Wprawdzie poziom siły nabywczej w powiecie Szprewa-Nysa w roku 2005 wzrósł nieznacznie w porównaniu do średniej dla całych Niemiec, to ze względu na sytuację w samym Cottbus (wartość średniej siły nabywczej dla całej Republiki Federalnej Niemiec spadła o 1,2% mierzona w latach 2004-2005) niemiecka część Euroregionu odnotowała lekki spadek wartości siły nabywczej (patrz tab. 31).

Tab. 31 Wartość siły nabywczej 2004 i 2005 (RFN=100)

obszar	2004	2005
Cottbus	84,1	82,9
Powiat Szprewa-Nysa	77,0	77,3
część niemiecka	81,9	81,8

Źródło: Michael Bauer Research GmbH, 2005, badania własne, wartość prognozowana na rok 2005

Podsumowanie rozdziału: Rozwój gospodarki

W części niemieckiej Euroregionu odnotowano w ostatnich latach (1999 do 2003) spadek PKB liczonego w milionach Euro (wydajność gospodarki, -4,5%), podczas gdy PKB w samej Brandenburgii wzrosło o 4,7%, w całych Niemczech nawet o 7,6%. W porównaniu z innymi miastami grodzkimi lub powiatami w Brandenburgii Cottbus i powiat Szprewa-Nysa rozwijały się poniżej średniej dla regionu. Polska część Euroregionu odnotowała wzrost PKB liczonego w milionach Euro, jednak pozostaje on w tyle za bardzo wysokim wzrostem PKB w województwie i całym kraju. Całkowity PKB dla polskiej części Euroregionu wyniósł w roku 2003 tylko 58,4% niemieckiej części Euroregionu. Ukazuje to ogromną różnicę siły gospodarki w Euroregionie. **PKB na pracownika (produktywność)** w niemieckiej części Euroregionu wzrósł w okresie od 1999 do 2003 o 4,9%. Wartość ta jest niższa od średniej w Brandenburgii i całych Niemczech (Brandenburgia: +10,1 %, Niemcy: +6,9 %). Łącznie poziom **PKB na pracownika** w niemieckiej części Euroregionu wyniósł w roku 2003 około 79,6% (44 222 Euro) wartości dla całej Republiki Federalnej Niemiec. Poziom ten jest wyższy od średniej dla całej Brandenburgii

(78,6%). Pomimo tego podkreślić należy wysoką, przewyższającą średnią, produktywność przedsiębiorstw w powiecie Szprewa-Nysa (2003: 49607 Euro; 89,3 % wartości dla całych Niemiec). **PKB na mieszkańca** w niemieckiej części Euroregionu w okresie od 1999 do 2003 wzrosło nieznacznie (+2,9%) i wyniosło 20.669 Euro w roku 2003, co przewyższało średnią dla Brandenburgii (17191 Euro). Obie wartości kształtują się znacznie poniżej poziomu dla całych Niemiec wynoszącym 25.790 Euro. Polska część Euroregionu odnotowała również wzrost PKB na mieszkańca (+4,6% mierzone od 2002 do 2003). PKB na mieszkańca w roku 2003 wyniósł w polskiej części Euroregionu 4785 Euro, co stanowiło 23,1% PKB mieszkańca z niemieckiej części Euroregionu. Na tym przykładzie widoczna jest ogromna przepaść materialna i produkcyjna pomiędzy niemiecką i polską częścią Euroregionu.

3.4.2 Struktura gospodarki

Analiza struktury gospodarki stanowi podstawę do ustalenia regionalnych kierunków i potencjału rozwoju. Badania te poświęcone są w pierwszej mierze zatrudnionym w regionie klasyfikując ich według sektorów gospodarki.

Pomiędzy rokiem 1999 a 2003/4 kontynuowana była zmiana struktury gospodarki w Euroregionie. Podczas gdy ilość zatrudnionych w niemieckiej części Euroregionu w rolnictwie i leśnictwie oraz rybołówstwie nieznacznie spadła o 7,1% do 2600 zatrudnionych, to liczba pracowników w przemyśle przetwórczym zmniejszyła się o 19,7% do 28900 (patrz tab. 32). W porównaniu z rokiem 1999 w roku 2003 w handlu, turystyce, gastronomii, transporcie oraz w sektorze usług pracowało mniej zatrudnionych, ich udział spadł o 9,7% względnie o 4,0% do 27800 względnie do 14300. Ilość zatrudnionych w sektorze usług publicznych i prywatnych pozostała na niezmiennym poziomie. Łącznie ilość zatrudnionych spadła o 8,6% do 116300 (patrz tab. 32).

Tab. 32 Zatrudnienie według działów gospodarki w niemieckiej części Euroregionu w %*

obszar	rok	rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo	przemysł przetwórczy	handel, hotelarstwo, gastronomia, transport	finanse, wynajem i sektor usług	sektor usług prywatnych i publicznych	łącznie
część niemiecka	1999	2,2 (2.800)	28,3 (36.000)	24,2 (30.800)	11,7 (14.900)	33,5 (42.700)	100,0 (127.300)
	2003	2,2 (2.600)	24,8 (28.900)	23,9 (27.800)	12,3 (14.300)	36,7 (42.700)	100,0 (116.300)
Branden- burgia	1999	4,3	29,2	23,9	10,7	31,9	100,0
	2003	4,1	25,1	25,0	12,3	33,5	100,0
Niemcy	1999	2,6	29,8	25,3	14,0	28,4	100,0
	2003	2,4	27,2	25,4	15,7	29,3	100,0

Źródło: CD Statistik regional 2005

* dane bezwzględne dla niemieckiej części Euroregionu podano w nawiasach

** uwzględniono zakłady zatrudniające ponad 9 pracowników

W polskiej części Euroregionu struktura gospodarki zdominowana była również przez sektor usług (patrz tab. 33 i załącznik 9). W porównaniu z niemiecką częścią Euroregionu w okresie od 1999 do 2004 w polskiej części spadła ilość zatrudnionych w szczególności w rolnictwie, leśnictwie i rybołówstwie w większym stopniu (-26,8 %). Również w przemyśle przetwórczym oraz transporcie, magazynowaniu i komunikacji pracowało mniej ludzi w 2004 roku w porównaniu z rokiem 1999. Łączna liczba zatrudnionych spadła o 12,4% do 123 724. Łączna liczba zatrudnionych w całym Euroregionie spadła o 11,6%.

Tab. 33 Zatrudnienie według działów gospodarki w polskiej części Euroregionu w %*

obszar	rok	rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo	przemysł przetwórczy	handel, hotelarstwo, gastronomia, transport	finanse, wynajem i sektor usług	sektor usług prywatnych i publicznych	łącznie
część polska	1999	3,0 (4.175)	39,9 (56.409)	9,0 (12.762)	8,2 (11.582)	39,9 (56.313)	100,0 (141.241)
	2004	2,5 (3.055)	38,1 (47.173)	10,4 (12.874)	7,0 (8.698)	42,0 (51.924)	100,0 (123.724)
Województwo	1999	3,2	39,8	9,2	8,3	39,5	100,0
Lubuskie	2004	2,6	37,8	10,1	6,8	42,7	100,0
Polska	1999	2,0	41,3	10,2	7,4	39,1	100,0
	2004	1,5	37,2	11,9	6,7	42,7	100,0

Źródło: Wojewódzki Urząd statystyczny w Zielonej Górze 2005

* dane bezwzględne dla polskiej części Euroregionu podano w nawiasach

Porównując według działów gospodarki udział zatrudnionych, od których odprowadzane są składki na ubezpieczenie społeczne, pojawiają się w niemieckiej części Euroregionu³⁵ istotne różnice wartości uśrednionych dla Brandenburgii i całej Republiki Federalnej Niemiec. W roku 2003 jedna czwarta wszystkich zatrudnionych, od których odprowadzono ubezpieczenie społeczne (22 268), była zatrudniona w sektorze usług prywatnych i publicznych. Oznacza to, że wysokość ta wyniosła 2,7% ponad średnią w Brandenburgii oraz prawie 6% ponad średnią dla całych Niemiec (patrz tab. 34). Sektor ten rozwija się przede wszystkim w Cottbus, które jest ośrodkiem centralnym sektora administracji i usług w regionie (33,7% względnie 16 660 zatrudnionych). Innymi ważnymi działami gospodarki w niemieckiej części Euroregionu są handel, konserwacja i naprawy pojazdów mechanicznych oraz dóbr użytkowych (10409 zatrudnionych), administracja publiczna (10065 zatrudnionych) oraz przemysł przetwórczy (8270 zatrudnionych). Udział zatrudnionych w przemyśle przetwórczym wynoszący 9,6% znajduje się znacznie poniżej średniej w Brandenburgii i całych Niemiec (25,7% względnie 14,6%). Dodatkowo 5,1% zatrudnionych jest w przemyśle wydobywczym, który, pomimo redukcji, wciąż odgrywa znaczenie dla regionu jako dział gospodarki.

Tab. 34 Zatrudnieni, od których odprowadzano składki na ubezpieczenie społeczne, miejsce pracy i działy gospodarki w roku 2003 w %

Dział gospodarki	Cottbus	Powiat Szprewa - Nysa	część niemiecka	Brandenburgia	Niemcy
Rolnictwo, leśnictwo i rybołówstwo	0,9	3,6	2,1	3,9	1,2
Górnictwo i wydobywanie kamieni i ziemi	0,0	12,0	5,1	0,9	0,4
Przemysł przetwórczy	5,4	15,3	9,6	14,6	25,7
Energetyka i wodociągi	2,0	5,9	3,7	1,4	0,9
Budownictwo	5,2	15,0	9,4	10,3	6,5
Handel, konserwacja i naprawa pojazdów mechanicznych oraz dóbr użytkowych	12,1	12,1	12,1	13,8	15,0
Hotelarstwo i gastronomia	2,1	2,6	2,3	2,8	2,8
Transport i komunikacja	9,2	4,5	7,2	7,2	5,5
Bankowość i ubezpieczenia	2,5	0,4	1,6	1,7	3,9

³⁵

Brak danych dla polskiej części Euroregionu.

Dział gospodarki	Cottbus	Powiat Szprewa - Nysa	część niemiecka	Brandenburgia	Niemcy
Sprzedaż nieruchomości i gruntów, usługi dla przedsiębiorców	12,9	4,8	9,4	9,6	11,6
Administracja publiczna, obronność i ubezpieczenie społeczne; organizacje eksterytorialne, stowarzyszenia	14,0	8,6	11,7	10,5	6,5
Inne usługi publiczne i indywidualne (wychowanie, nauczanie, służba zdrowia, służba weterynaryjna i opieka społeczna)	33,7	15,3	25,9	23,2	20,0
Łącznie	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: CD Statistik regional 2005

Analiza wartości dodanej brutto w poszczególnych działach gospodarki w niemieckiej części Euroregionu³⁶ pokazuje, że wiele gałęzi gospodarki odnotowało wzrost wartości dodanej brutto pomimo redukcji zatrudnienia. W latach 1998 i 2002 przemysł produkcyjny (wraz z budownictwem) odnotowuje jako jedyną gałąź gospodarki spadek udziału wartości dodanej brutto (-21,1%), podczas gdy inne działy odnotowały wzrost wartości dodanej brutto: rolnictwo, leśnictwo i rybołówstwo (+2,1%), handel, hotelarstwo, gastronomia i transport (+7,1%), pozostały sektor usług (+9,7%, patrz tab. 35). Jednak wzrost wartości dodanej brutto ww. działów nie pokrył spadku wartości odnotowanej w przemyśle produkcyjnym, wobec czego wartość dodana brutto we wszystkich działach gospodarki liczonych razem w latach 1998 i 2002 zmniejszyła się o 2,3% - w roku 2002 wartość ta wyniosła około 4,73 miliardów Euro.

Tab. 35 Wartość dodana brutto w milionach Euro w niemieckiej części Euroregionu od 1998 do 2002

Dział gospodarki	1998	1999	2000	2001	2002	2002 w porównaniu z 1998 w%
Rolnictwo, leśnictwo i rybołówstwo	48,8	48,4	45,1	53,2	49,9	+2,3
Przemysł produkcyjny	1.705,8	1.796,5	1.694,8	1.370,4	1.346,4	-21,1
w tym przemysł	508,1	503,5	545,6	387,2	390,4	-23,2

³⁶ Brak danych dla polskiej części Euroregionu.

przetwórczy						
w tym budownictwo	472,6	416,0	429,4	357,6	331,9	-29,8
Usługi	3.084,2	3.170,7	3.186,8	3.325,5	3.330,4	+8,0
w tym handel, hotelarstwo, gastrologia i transport	792,2	800,5	789,7	856,8	849,0	+7,2
w tym finanse, wynajem i usługi dla przedsiębiorstw	913,5	911,0	919,4	965,3	1.002,1	+9,7
w tym usługodawcy publiczni i indywidualni	1.378,6	1.459,1	1.477,6	1.503,4	1.512,6	+9,7
Łącznie	4.838,8	5.015,5	4.926,7	4.749,2	4.726,7	-2,3

Źródło: CD Statistik regional 2005

Do największych przedsiębiorstw w niemieckiej części Euroregionu zaliczają się następujące firmy:

Tab. 36 Największe przedsiębiorstwa w niemieckiej części Euroregionu

Przedsiębiorstwo	siedziba w regionie	branża	zatrudnieni 2003	obróć w 2003 (w milionach Euro)
Deutsche Bahn AG	Cottbus	transport	10.370	brak danych
Vattenfall Mining & Generation	Cottbus	energetyka	4.991	brak danych
Dussmann AG & CoKGaA	Cottbus	usługi	950	19
Trevira GmbH	Guben	włókiennictwo	749	104
Sparkasse Spree-Neiße	między innymi Cottbus	finanse	540	brak danych
Samsung Corning Deutschland GmbH	Tschernitz	obróbka szkła	532	115
LR Medienverlag GmbH	Cottbus	media	430	50
Textilgruppe Bob	Cottbus	włókiennictwo	400	brak danych

Źródło: Märkische Allgemeine, 27.08.2004

Do największych przedsiębiorstw w polskiej części Euroregionu zaliczają się następujące firmy:

Tab. 37 Znaczące przedsiębiorstwa w polskiej części Euroregionu

Przedsiębiorstwo	siedziba	branża	zatrudnienie w 2004	obrót w 2004 (w milionach PLN)	obrót w porównaniu z rokiem ubiegłym (w %)
Kronopol Sp. z o.o.	Żary	obróbka drewna i meble	1.076	1.736,8	125,1
Balcerzak i Spółka Sp. z o.o.	Wróblów (powiat Wschowa)	art. spożywcze	600	134,1	103,9
Gedia Poland Sp. z o.o.	Nowa Sól	przemysł samochodowy	503	211,0	154,3
Stelmet Sp. z o.o.	Jeleniów, Powiat Zielonogórski	obróbka drewna i meble	412	148,4	129,6
V & S Luksusowa Zielona Góra S.A.	Zielona Góra	art. spożywcze	360	550,2	121,5
Przedsiębiorstwo Handlu Spożywczego	Świebodzin	handel	300	133,9	109,2
Elektrociepłownia Zielona Góra S.A.	Zielona Góra	energetyka	289	162,9	259,9
Polskie Hurtownie Alkoholi	Zielona Góra	handel	130	270,1	99,4
Carbo Holding Sp. z o.o.	Zielona Góra	budownictwo	60	214,7	173,8
Proximus Sp. z o.o.	Zielona Góra	handel i transport	brak danych	443,5	226,9

Źródło: Rzeczpospolita, 01.03.2006

Polska część Euroregionu jest coraz bardziej interesująca dla inwestorów z Europy Zachodniej i Środkowej. Obok Zielonej Góry, Żary i Babimost należą do najszybciej rozwijających się ośrodków przemysłowych. Chociaż w roku 2004 w Województwie Lubuskim zrealizowano jedynie 103 projekty inwestycyjne stanowiące 3,3% wszystkich projektów inwestycyjnych w Polsce, to w polskiej części Euroregionu są już przedsiębiorstwa takie jak Rossmann, Tesco, Saint-Gobain i Daewoo³⁷. Tym samym polska część Euroregionu skupia inwestorów z różnych branż takich jak: handel detaliczny (łącznie ze stacjami paliw), przemysł skórzany i włókienniczy, produkcja mebli i przemysł drzewny, usługi finansowe i transportowe.

³⁷

Polska Agencja Informacyjna i Inwestycji Zagranicznych S.A. (PSIZ) 2006

Ze względu na położenie Euroregionu przy ważnych ponadregionalnych szlakach komunikacyjnych (np. autostrady A15 / A18) w zakresie **logistyki** i transporcie mogłyby pojawić się dalsze impulsy pobudzające rozwój.

Powiązania gospodarcze w Euroregionie porównując inne kooperacje na przykład w niemiecko-holenderskich lub niemiecko-francuskim rejonie przygranicznym są znikome. Aby wspierać rozwój, utworzono przy wsparciu Euroregionu Regionalne Biuro Współpracy Zielona Góra – Cottbus z siedzibą w Cottbus (Izba Handlowo-Przemysłowa) oraz w Zielonej Górze. Do głównych zadań biur należy pośrednictwo w nawiązywaniu współpracy, dostęp do publicznie dostępnych danych rynkowych, przekazywanie informacji o procedurach w celu uzyskania zezwoleń, informacji o zamówieniach publicznych oraz o inwestycjach infrastrukturalnych. W latach 2004/2005 Regionalne Biuro Współpracy dokonało następujących osiągnięć:

- przekazywanie informacji około 1320 podmiotom gospodarczym,
- realizacja postępowań kwalifikacyjnych (np. szkolenia polskich doradców inwestycyjnych, seminaria dot. zakładania działalności gospodarczej oraz dot. rynku w Polsce) obejmujących około 790 uczestników,
- organizacja giełd kooperacyjnych i konferencji branżowych obejmujących około 350 uczestników oraz
- organizacja doradztwa / badań rynkowych dla około 980 przedsiębiorstw³⁸.

Do stycznia 2006 zawarto 27³⁹ konkretnych porozumień dotyczących współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami rzemieślniczymi z niemieckiej części Euroregionu z polskimi firmami w ramach projektu „Zdobycie rynku w Polsce“ wspieranego przez Euroregion.

Tak więc stworzono w Euroregionie w ostatnich latach względnie dobre warunki i stabilne struktury do budowy współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami i do transgranicznego wspierania przedsiębiorczości, które należy jednak stale rozwijać.

Po stronie polskiej do słabości należy małe zaangażowanie przedsiębiorstw w członkostwo stowarzyszeń gospodarczych. Dlatego też należałoby w przyszłości

³⁸ Informacja Izby Handlowo-Przemysłowej Cottbus „Regionalne Biuro Współpracy Zielona Góra – Cottbus“, stan: styczeń 2006

³⁹ Rozmowa z panem Lindner z Izby Rzemieślniczej Cottbus, 26.01.2006

wzmacniać kontakty i powiązania gospodarcze pomiędzy izbami i stowarzyszeniami po obu stronach oraz wspierać wspólne działania jak np. targi⁴⁰.

Po niemieckiej stronie Euroregionu dużym znaczeniem cieszy się wydobycie węgla brunatnego. Według obecnych ocen pokłady węgla brunatnego na Łużycach w celu produkcji prądu wystarczą jeszcze przez dziesięciolecia. Wydobycie węgla brunatnego jest jednak czasowo ograniczone. Okres działalności dzisiejszych trzech czynnych kopalni odkrywkowych ograniczono na maksymalnie 30 lat.

Od roku 1989 wydobycie węgla znacznie zredukowano we względu na oszczędność energii przez załamanie się dotychczasowych gałęzi przemysłu oraz wprowadzenie nowych technologii. Obecnie wydobycie znajduje się na stałym poziomie. W 1989 w Zagłębiu Łużyckim (Brandenburgia i Saksonia) zatrudnionych było jeszcze około 52000 osób, w roku 2003 już tylko 9600. Obok rzeczywistej redukcji miejsc pracy nastąpiły połączenia firm. W roku 2002 wydobycie węgla brunatnego, produkcja energii elektrycznej oraz ciepła przejął koncern energetyczny Vattenfall Europe tworząc tak zwaną Business Unit, a wraz z nią Vattenfall Europe Mining and Generation. Do koncernu Vattenfall Europe należy w 100% jako spółka córka dawny LAUBAG. Wydobycie w roku 2003 wyniosło 57,4 miliony ton węgla brunatnego, co stanowiło 3,2% spadek w porównaniu z rokiem 2002. Do koncernu należą aktywne kopalnie Jänschwalde (14,4 milionów ton), Cottbus-Nord (6,7 milionów ton) oraz Welzow-Süd (19,5 milionów ton)

Produkcja energii elektrycznej odbywa się w elektrowniach napędzanych węglem brunatnym Jänschwalde i Schwarze Pumpe. W dalszej perspektywie należy się jednak liczyć z dalszą redukcją zatrudnienia w przemyśle wydobywczym. Pomimo tego węgiel brunatny pozostanie również w przyszłości istotnym czynnikiem gospodarczym oraz pracodawcą w regionie.

Również w polskiej części Euroregionu wydobywa się węgiel brunatny, choć w mniejszym stopniu niż w części niemieckiej. Wspomnieć tu należy o kopalni węgla brunatnego w Sieniawie.

Ze względu na długoletnie tradycje wydobycia węgla brunatnego w regionie zakorzeniona jest szczególna wiedza dotycząca działalności związanej z wydobyciem, energetyką oraz rekultywacją. Know-how, techniki i procesy opracowane na Łużycach transferowane są do innych krajów znajdując tam zastosowanie. W związku z tym instytucje naukowe mogą wnieść w Euroregionie

⁴⁰

Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr, opracowanie biura w Gubinie, 17.03.2006

szczególny wkład w rozwój wiedzy i specjalizacji. Ukierunkowanie na technikę umożliwia zazębianie się gospodarki i nauki. Kilka przykładów tego kierunku już istnieje. Wielkie przedsiębiorstwa ściśle współpracują z instytucjami naukowymi z regionu w dziedzinach takich jak wydobywanie, energetyka oraz rekultywacja.

Dodatkowo działania związane z rekultywacją są tak ukierunkowane, aby stworzona przestrzeń mogła trwale i w szerokim stopniu służyć ludności, tzn. aby obok możliwości rekreacyjnych istniały możliwości pracy. Do tych działań zaliczane są nasadzenia lasów, zakładanie łąk, pól, pastwisk i zbiorników wodnych oraz tworzenie ekosystemów takich jak trzęsawiska i jeziora.

Także w produkcji energii ze źródeł alternatywnych istnieją w Euroregionie dobre przykłady. Realizowany jest obecnie projekt transgraniczny „Agro-Sieć Biomasa”⁴¹, w którym współdziałać będą naukowcy, producenci surowców i przetwórstwo. Zebrane w Euroregionie doświadczenia mają służyć rolnikom przy podejmowaniu decyzji o zwiększaniu upraw surowców odnawialnych z uwzględnieniem wierzby energetycznej, tak aby można było propagować te uprawy w innych regionach⁴².

Województwo Lubuskie ma największą powierzchnię lasów w całej Polsce. Ponadto w polskiej części Euroregionu uprawia się surowce odnawialne, np. wierzbę energetyczną.

W Euroregionie istnieje duża **oferta dotycząca miejsca na inwestycje przemysłowe i rzemieślnicze**. Niemiecka część Euroregionu dysponuje łącznie 674 ha terenów budowlanych, z czego 60% przewidziane są dla nowych inwestorów. (404 ha).⁴³

Podsumowanie rozdziału: Struktura gospodarki

Zarówno po polskiej jak i po niemieckiej stronie większość zatrudnionych pracuje w **sektorze usług**. Pomiędzy rokiem 1999 a 2003/4 kontynuowana była **zmiana struktury** gospodarki w Euroregionie. W porównaniu z niemiecką częścią Euroregionu w okresie od 1999 do 2004 w polskiej części spadła ilość zatrudnionych w szczególności w rolnictwie, leśnictwie i rybołówstwie w większym

⁴¹ Etap zatwierdzenia z programu INTERREG III A- wnioski z projektami Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr na 30.11.2005.

⁴² Należy tu zauważyć, że podobne projekty i starania realizowane są w innych regionach, oraz że powodzenie takich projektów uzależnione jest w dużym stopniu od przywilejów.

⁴³ Brak danych dla polskiej części Euroregionu.

stopniu (-26,8% względnie -7,1%). Natomiast w niemieckiej części spadek liczby zatrudnionych w przemyśle produkcyjnym był bardziej dramatyczny (-19,7% względnie -16,4%). Łącznie w całym Euroregionie liczba zatrudnionych spadła w latach 1999 do 2003/4 o 11,6% do 240 000.

Największy udział zatrudnionych, od których odprowadzane są ubezpieczenia społeczne w niemieckiej części Euroregionu pracuje w następujących działach gospodarki: usługi publiczne i indywidualne (22268 zatrudnionych), handel, konserwacja i naprawy pojazdów mechanicznych oraz dóbr użytkowych (10409 zatrudnionych), administracja publiczna (10065 zatrudnionych) oraz przemysł przetwórczy (8270 zatrudnionych). Udział zatrudnionych w przemyśle przetwórczym wynoszący 9,6% znajduje się znacznie poniżej średniej w Brandenburgii i całych Niemczech (25,7% względnie 14,6%). Dodatkowo 5,1% zatrudnionych jest w przemyśle wydobywczym, który, pomimo redukcji, wciąż odgrywa znaczenie dla regionu jako dział gospodarki. Po niemieckiej stronie Euroregionu są wciąż aktywne kopalnie Jänschwalde, Cottbus-Nord oraz Welzow-Süd.

Produkcja energii elektrycznej odbywa się w elektrowniach napędzanych węglem brunatnym Jänschwalde i Schwarze Pumpe. Ze względu na długoletnie tradycje wydobycia węgla brunatnego istnieje w regionie szczególna wiedza dotycząca działalności związanej z wydobyciem, energetyką oraz rekultywacją. Know-how, techniki i procesy opracowane na Łużycach transferowane są do innych krajów znajdując tam zastosowanie.

Ze względu na położenie Euroregionu przy ważnych ponadregionalnych szlakach komunikacyjnych (np. autostrady A15 / A18) w zakresie **logistyki** i transportu mogłyby pojawić się dalsze impulsy pobudzające rozwój.

Kontakty gospodarcze pomiędzy podmiotami w Brandenburgii i Polsce poprawiały się od początku lat dziewięćdziesiątych dzięki staraniom wielu osób, instytucji i programom pomocowym. Oczywiście są one ciągle jeszcze na względnie niskim poziomie spowodowanym historycznie uwarunkowaną, kilkudziesięcioletnią izolacją, wobec czego wciąż wymagają rozwoju. Dotyczy to, pomimo wielu doświadczeń we współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami (między innymi dzięki Regionalnemu Biuru Współpracy Cottbus – Zielona Góra), w szczególności transgranicznych sieci przedsiębiorstw i transgranicznych działań na rzecz zakładania działalności gospodarczej.

3.4.3 Rejestracja działalności gospodarczej

Ze statystyki rejestru otwarcia działalności gospodarczej można obserwować rozwój przedsiębiorczości. Strona niemiecka wykazywała w latach 1999 – 2004 pozytywne saldo rejestracji i likwidacji nowych przedsiębiorstw (patrz tab. 38). Najwyższy stan dodatniego salda rejestracji nowych przedsiębiorstw osiągnięto w roku 2004 zgłaszając do rejestracji 1353 wnioski o rejestrację.

Wzrost liczby rejestracji przedsiębiorstw należy z pewnością wytłumaczyć wprowadzeniem różnych działań polityczno-rynkowych mających na celu wsparcie zakładania przez bezrobotnych jednoosobowych firm w roku 2003. Jak długo przetrwają te działalności gospodarcze będące często ucieczką przed bezrobociem pokaże przyszłość. Będzie to zależało również od tego, w jakim stopniu działalność taka była wspierana.

Po polskiej stronie liczba osób rozpoczynająca działalność gospodarczą do roku 2001 malała, wobec czego w roku 2001 saldo rejestracji nowych przedsiębiorstw było ujemnie. Od roku 2001 wynik salda jest ponownie pozytywny, wydaje się nawet stabilizować na pozytywnym poziomie. Łączne saldo firm rozpoczynających działalność gospodarczą w porównaniu z osobami rezygnującymi z działalności gospodarczej jest w Euroregionie dodatnie (por. tabela 38).

Tab. 38 Zgłoszenie i zakończenie działalności gospodarczej od 1999 do 2004 (dane bezwzględne)

obszar		1999	2000	2001	2002	2003	2004
część niemiecka	zgłoszenie	2.345	2.234	1.910	1.796	2.097	2.838
	wyrejestrowanie	2.201	1.018	1.034	875	1.792	1.485
	saldo	144	1.216	876	921	305	1.353
część polska	zgłoszenie	6.327	6.029	4.563	3.855	4.113	3.987
	wyrejestrowanie	4.799	5.185	5.222	3.151	3.749	3.582
	saldo	1.528	844	-659	704	364	405
Euroregion łącznie	zgłoszenie	8.672	8.263	6.473	5.651	6.210	6.825
	wyrejestrowanie	7.000	6.203	6.256	4.026	5.541	5.067
	saldo	1.672	2.060	217	1.625	669	1.758
Brandenburg -ia	zgłoszenie	24.163	22.407	21.394	20.275	24.012	30.163
	wyrejestrowanie	21.245	19.882	19.793	18.194	17.058	18.245
	saldo	2.918	2.525	1.601	2.081	6.954	11.918
Niemcy	zgłoszenie	780.935	755.172	728.978	723.333	810.706	960.533
	wyrejestrowanie	706.763	662.743	645.161	645.690	653.123	677.646
	saldo	84.172	92.329	83.817	77.643	163.583	282.887
Województwo Lubuskie	zgłoszenie	9.729	9.922	6.546	6.118	6.097	6.426
	wyrejestrowanie	8.132	7.587	7.967	4.736	6.430	4.985
	saldo	1.597	2.335	-1.421	1.382	-333	1.441
Polska	zgłoszenie	brak danych	brak danych	349.146	270.958	253.519	233.520
	wyrejestrowanie	brak danych	brak danych	158.508	129.566	144.752	194.666
	saldo	brak danych	brak danych	190.638	141.392	108.767	38.854

Źródło: Krajowy Urząd Statystyki i Przetwarzania Danych Brandenburg 2005), Federalny Urząd Statystyczny, Urząd Statystyczny w Zielonej Górze 2005

Dynamika rejestracji działalności gospodarczej⁴⁴ w niemieckiej części Euroregionu wyniosła w roku 2004 11,5 zgłoszeń na każdych 1000 mieszkańców, co było nieznacznie poniżej średniej w Brandenburgii (11,7 zgłoszeń na każdych 1000 mieszkańców) oraz średniej w Niemczech (11,6 zgłoszeń na każdych 1000 mieszkańców). W porównaniu z dynamiką w niemieckiej części, polska część Euroregionu wykazywała dynamikę o prawie połowę niższą (6,2 zgłoszeń na każdych 1000 mieszkańców), która jednak była powyżej średniej w Polsce (6,1 zgłoszeń na każdych 1000 mieszkańców, patrz tab. 39).

⁴⁴

Zgłoszenie działalności gospodarczej na każdy 1000 mieszkańców.

Tab. 39 Dynamika zgłoszeń w porównaniu

obszar	zgłoszenia na każdych 1000 mieszkańców w 2004
część niemiecka	11,5
część polska	6,2
Euroregion łącznie	7,7
Brandenburgia	11,7
Niemcy	11,6
Województwo Lubuskie	6,4
Polska	6,1

Źródło: Krajowy Urząd Statystyki i Przetwarzania Danych (Landesamt für Statistik und Datenverarbeitung (LDS) Brandenburg 2005), Federalny Urząd Statystyczny (Statistisches Bundesamt 2005), Urząd Statystyczny w Zielonej Górze 2005

Podsumowanie Rejestracja działalności gospodarczej:

Niemiecka część Euroregionu wykazywała w latach 1999 – 2004 **pozytywne saldo** rejestracji i likwidacji nowych przedsiębiorstw (patrz tab. 37). Najwyższy stan dodatniego salda rejestracji nowych przedsiębiorstw osiągnięto w roku 2004. Wzrost liczby rejestracji przedsiębiorstw należy z pewnością wytłumaczyć wprowadzeniem różnych działań polityczno-rynkowych mających na celu wsparcie zakładania przez bezrobotnych jednoosobowych firm w roku 2003. Po polskiej stronie liczba osób rozpoczynająca działalność gospodarczą do roku 2001 malała, wobec czego w roku 2001 saldo rejestracji nowych przedsiębiorstw było ujemne. Od roku 2001 wynik salda jest ponownie pozytywny, wydaje się nawet stabilizować na pozytywnym poziomie. Łączne saldo firm rozpoczynających działalność gospodarczą w porównaniu z osobami rezygnującymi z działalności gospodarczej jest w Euroregionie dodatnie.

Dynamika rejestracji działalności gospodarczej w niemieckiej części Euroregionu wyniosła w roku 2004 11,5 zgłoszeń na każdych 1000 mieszkańców, co było nieznacznie poniżej średniej w Brandenburgii oraz średniej w Niemczech. W porównaniu z dynamiką w niemieckiej części, polska część Euroregionu wykazywała dynamikę o prawie połowę niższą (6,2 zgłoszeń na każdych 1000 mieszkańców).

3.4.4 Rolnictwo i leśnictwo

Generalnie jakość gleb w Euroregionie jest niska (klasyfikacja gleb od 23, uwaga tłumacza: klasyfikacja wg niemieckiego systemu), co tłumaczy niskie znaczenie rolnictwa (patrz również tab. 32, zatrudnieni w działach gospodarki). Na warunki lokalizacji działalności gospodarczej po niemieckiej stronie Euroregionu miały negatywny wpływ skutki aktywnych kopalni węgla brunatnego (obniżenie poziomu wód gruntowych).

W roku 2003 użytkowano w Euroregionie niespełna 370000 ha powierzchni rolnych. Na obszarze Euroregionu działało prawie 2900 zakładów rolnych (patrz tab. 40). W latach 1999 – 2003 udział powierzchni rolnych zmalał o 0,6%. W niemieckiej części udział zakładów rolnych zmalał w tym czasie o 8,4%, natomiast w polskiej części ilość zakładów (licząca ponad 10 pracowników) wzrosła o ponad 50%. Ten wzrost spowodowany był z pewnością koniecznym dopasowaniem się do wymogów Unii Europejskiej.

W Województwie Lubuskim rolnictwo nie odgrywa dużej roli. Udział zatrudnionych w rolnictwie jest niższy niż w innych województwach w Polsce, co jest również skutkiem starej tradycji przemysłowej, ale także wynikiem przeprowadzonej już restrukturyzacji rolnictwa⁴⁵.

Tab. 40 Rozwój rolnictwa w latach 1999 - 2003

obszar	powierzchnie rolne w ha			zakłady rolne		
	1999	2003	2003 w porównaniu z 1999 w %	1999	2003	2003 w porównaniu z 1999 w %
część niemiecka	55.465	55.034	-0,8	455	417	-8,4
część polska*	317.073	315.348	-0,5	3.320	4.906	+47,8
Euroregion łącznie	372.538	370.382	-0,6	3.775	5.323	+41,0
Brandenburgia	1.347.408	1.328.474	-1,4	7.008	6.709	-4,3
Niemcy	17.151.556	17.007.968	-0,8	471.960	420.697	-10,9
Województwo	555.368	497.306	-10,5	5.917	7.443	+25,8

⁴⁵

BBJ Consult AG (2004): Badania nad strukturą gospodarki i rynku pracy w polskich województwach, Poczdam

Lubuskie						
Polska	18.434.683	18.280.092	-0,8	75.706*	194.859	x

Źródło: CD Statistik regional 2005, Urząd Statystyczny w Zielonej Górze 2005

* Uwzględniono tylko zakłady zatrudniające co najmniej 10 pracowników.

Osobliwością gospodarki rolnej w regionie jest hodowla ryb (w szczególności w Peitz i Forst). W niemieckiej części Euroregionu rolnictwo i leśnictwo ma nadal dużą wagę przy kształtowaniu krajobrazu. Dodatkowo odgrywa dużą rolę przy rekultywacji terenów pokopalnianych.

Surowce odnawialne zyskują na coraz większym znaczeniu w rolnictwie. W szczególności drewno i biomasa stanowią odpowiednią alternatywę i możliwości uzupełnienia przy produkcji energii z surowców kopalnych (patrz także rozdział 3.4.2).

Generalnie można stwierdzić, że szanse jakie stworzono dzięki restrukturyzacji rolnictwa w regionie, np. lepsza sprzedaż, wykorzystanie lasów i innych obszarów rolnych w turystyce, nie zostały wykorzystane w należyтым stopniu. Powodem tego stanu rzeczy jest brak odpowiednich możliwości przerobu i sprzedaży, obciążenie starymi zobowiązaniami i związany z tym brak kapitału w przedsiębiorstwach rolniczych, ale także i niekorzystna struktura wiekowa oraz niskie kwalifikacje dostępnej siły roboczej. Szczególną przeszkodę po polskiej stronie Euroregionu stanowi fakt, że rolnicy prowadzą bardzo małe gospodarstwa rolne i oprócz złej jakości gruntów dysponują niewielką ilością kapitału.

Podsumowanie rozdziału: Rolnictwo i leśnictwo

Ze względu na niską jakość gleb w Euroregionie są raczej złe warunki na prowadzenie działalności rolniczej lub leśnej. Na warunki lokalizacji działalności gospodarczej po niemieckiej stronie Euroregionu miały negatywny wpływ skutki aktywnych kopalni węgla brunatnego (obniżenie poziomu wód gruntowych).

W roku 2003 użytkowano w Euroregionie niespełna 370000 ha powierzchni rolnych. Na obszarze Euroregionu działało prawie 5 300 zakładów rolnych (patrz tab. 40). W latach 1999 – 2003 udział powierzchni rolnych zmalał o 0,6%. W niemieckiej części udział zakładów rolnych zmalał w tym czasie o 8,4%, natomiast w polskiej części ilość zakładów (licząca ponad 10 pracowników) wzrosła o ponad 50%. Osobliwością gospodarki rolnej w regionie jest hodowla ryb (w szczególności w Peitz i Forst). Surowce odnawialne zyskują na coraz większym znaczeniu w rolnictwie. W szczególności drewno i biomasa stanowią odpowiednią alternatywę i możliwości uzupełnienia przy produkcji energii z surowców kopalnych.

Generalnie można stwierdzić, że **szanse** jakie stworzono dzięki restrukturyzacji rolnictwa w regionie, np. lepsza sprzedaż, wykorzystanie lasów i innych obszarów rolnych w turystyce, nie zostały wykorzystane w należyтым stopniu.

3.4.5 Przemysł przetwórczy

W latach 1999 - 2004 przemysł przetwórczy w niemieckiej części Euroregionu odnotował wysokie straty. W szczególności w Cottbus spadła ilość zatrudnionych o 43,2% do 2253 pracowników (patrz tab. 41).

W powiecie Szprewa-Nysa spadek ten nie był tak znaczący, wysokość zatrudnienia spadła o 19,4%. W całym Euroregionie zmniejszyło się zatrudnienie w przemyśle przetwórczym o 26,7% do 9470 pracowników. Natomiast w całej Brandenburgii spadek ten wynosił tylko 7,2%, a w ujęciu ogólnoniemieckim tylko 6,1%. Również w polskiej części zanotowano znaczny spadek ilości zatrudnionych w przemyśle przetwórczym. W latach 1999 – 2004 spadek ten wyniósł około 16,4%. W szczególności dotknięte były powiaty z największymi ośrodkami miejskimi jak Zielona Góra, Żagań i Żary. Jednak w całej Polsce ta sytuacja nie wyglądała lepiej. Odnotowano tu spadek o prawie 20%.

Łącznie w Euroregionie zanotowano w omawianym okresie spadek ilości zatrudnionych o 18,3% z 69332 do 56643 pracowników.

Tab. 41 Rozwój ilości zatrudnionych, od których odprowadzono składki na ubezpieczenie społeczne w przemyśle przetwórczym w latach 1999 - 2004

obszar	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004 w porównaniu z 1999 w %
Cottbus	3.966	3.552	3.166	2.994	2.900	2.253	-43,2
Szprewa-Nysa	8.957	8.786	8.199	7.915	7.622	7.217	-19,4
część niemiecka	12.923	12.338	11.365	10.909	10.522	9.470	-26,7
Krośnieński	3.598	3.190	2.798	2.318	2.407	2.175	-39,5
Nowosolski*	11.048	10.015	9.962	5.200	5.695	5.514	-50,1
Świebodziński	5.356	5.229	4.996	4.660	5.376	5.788	+8,1
Zielonogórski	6.285	6.021	5.975	5.307	5.229	5.741	-8,7
Żagański	5.483	4.802	3.798	3.512	3.606	4.127	-24,7
Żarski	8.810	8.242	7.977	7.254	7.041	7.545	-14,4
Zielona Góra	12.441	11.653	11.386	10.171	8.961	9.390	-24,5

obszar	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004 w porównaniu z 1999 w %
część polska	56.409	52.613	50.038	45.201	45.592	47.173	-16,4
Euroregion łącznie	69.332	64.951	61.403	56.110	56.114	56.643	-18,3
Brandenburgia	91.845	91.448	90.309	89.718	87.418	85.257	-7,2
Niemcy	6.408.558	6.431.966	6.425.134	6.307.830	6.145.698	6.015.000	-6,1
Województwo Lubuskie	89.644	81.116	77.521	69.533	70.128	72.559	-19,1
Polska	3.547.888	3.240.732	3.069.333	2.885.961	2.827.008	2.850.081	-19,7

Źródło: Krajowy Urząd Statystyki i Przetwarzania Danych, Federalny Urząd Statystyczny, Wojewódzki Urząd Statystyczny w Zielonej Górze 2005

* reforma administracji w 2002r.

Jeżeli uwzględnimy inny czynnik – współczynnik **zatrudnienia w zakładach pracy** – należałoby stwierdzić, że przemysł przetwórczy w Euroregionie posiada ogromne znaczenie. Należy przy tym podkreślić wysoki stopień zatrudnienia w polskiej części Euroregionu (73,6 zatrudnionych w przemyśle przetwórczym na 1000 mieszkańców, który jest prawie dwukrotnie wyższy niż w niemieckiej części (38,5, patrz tab. 42).

Tab. 42 Zatrudnienie w przemyśle przetwórczym 2004

obszar	Zatrudnieni w przemyśle przetwórczym na 1000 mieszkańców
część niemiecka	38,5
część polska	73,6
Euroregion łącznie	63,9
Brandenburgia	33,2
Niemcy	72,9
Województwo Lubuskie	71,9
Polska	74,7

Źródło: CD Statistik regional 2005, Urząd Statystyczny w Zielonej Górze 2005

Co się tyczy ilości zakładów w przemyśle przetwórczym w latach 1999 – 2004, to w części niemieckiej nie wystąpiły prawie żadne zmiany (101 zakładów w 1999 w porównaniu z 100 zakładami w 2004). W Brandenburgii ilość zakładów zmniejszyła się znacząco o 3,9%, a w całych Niemczech o 3,3% (patrz tab. 43). Natomiast w kilku powiatach w polskiej części Euroregionu liczba zakładów w omawianym okresie znacznie wzrosła, np. w powiatach: Krośnieńskim o 19,4%, w Świebodzińskim o 19,1% i Żarskim o 9,3%. Łącznie po polskiej stronie Euroregionu ilość zakładów wzrosła nieznacznie (+0,7 %).

Tab. 43 Ilość zakładów przemysłu przetwórczego w latach 1999 - 2004

obszar	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004 w porównaniu z rokiem 1999 w %
Cottbus*	36	35	32	33	36	34	-5,6
Powiat Szprewa-Nysa*	65	67	75	80	70	66	+1,5
część niemiecka *	101	102	107	113	106	100	-1,0
Powiat Krośnieński	320	326	324	346	365	382	+19,4
Powiat Nowosolski*	1.084	1.047	1.028	730	731	713	-34,2
Powiat Świebodziński	466	477	480	485	511	555	+19,1
Powiat Zielonogórski	865	855	817	790	774	743	-14,1
Powiat Żagański	620	576	591	602	611	613	-1,1
Powiat Żarski	653	644	661	684	713	714	+9,3
Zielona Góra	1.233	1.218	1.247	1.257	1.255	1.243	+0,8
część polska	5.497	5.333	5.422	5.474	5.531	5.536	+0,7
Brandenburgia	1.159	1.175	1.176	1.166	1.126	1.114	-3,9
Niemcy	49.098	48.859	49.137	49.975	48.283	47.973	-2,3
Województwo Lubuskie	8.103	8.146	8.299	8.422	8.433	8.514	+5,1
Polska	363.855	365.445	371.066	377.667	381.823	377.536	+3,8

Źródło: Krajowy Urząd Statystyki i Przetwarzania Danych, Federalny Urząd Statystyczny, Wojewódzki Urząd Statystyczny w Zielonej Górze 2005

* zakłady zatrudniające ponad 20 pracowników

** reforma administracji z roku 2002

W latach 1999 – 2004 przemysł przetwórczy w niemieckiej części Euroregionu odnotował **spadek obrotów** o 6,4% do 1,4 miliardów Euro (patrz tab. 44). Tym samym wysokość obrotów znajdowała się poniżej średniej w Brandenburgii (+22%) oraz w całych Niemczech (+28,4 %). Przyczyną tego stanu rzeczy było przede

wszystkim załamanie się obrotów w Cottbus, wyniósł on w omawianym okresie w przemyśle przetwórczym 39,4%⁴⁶.

W samym powiecie Szprewa-Nysa wysokość obrotów była nieznacznie na poziomie pozytywnym (+2,7 %).

Tab. 44 Wysokość obrotów w przemyśle przetwórczym w latach 1999 - 2004 w tys. Euro

obszar	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004 w porównaniu do roku 1999 w %
Cottbus	333.494	340.581	217.016	201.008	233.393	202.027	-39,4
Szprewa-Nysa	1.197.151	1.265.108	1.264.024	1.259.038	1.227.440	1.229.950	+2,7
część niemiecka	1.530.645	1.605.689	1.481.040	1.460.046	1.460.833	1.431.977	-6,4
Brandenburgia	14.657.447	15.852.613	16.487.591	16.642.461	16.886.056	17.888.718	+22,0
Niemcy	1.196.314.022	1.306.664.341	1.346.352.175	1.340.398.972	1.348.122.000	1.535.712.000	+28,4

Źródło: Krajowy Urząd Statystyki i Przetwarzania Danych, Federalny Urząd Statystyczny 2005.

W polskiej części Euroregionu obroty w przemyśle przetwórczym wzrosły do bardzo wysokiego poziomu (+50,3 %, patrz 45). Podkreślić należy wzrost wysokości obrotów w powiatach: Świebodzińskim (+179,1 %), Żarskim (+69,3 %) i Zielonogórskim (+69,1 %).

Tab. 45 Wysokość obrotów w przemyśle przetwórczym w latach 1999 - 2004 w tys. złotych

obszar	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004 w porównaniu do roku 1999 w %
Powiat Krośnieński	158,5	74,1	161,5	146,9	189,3	207,2	+30,7
Powiat Nowosolski*	745,8	775,4	964,9	514,6	622,4	799,5	+7,2

⁴⁶

Znaczny spadek obrotów z roku 2000 na 2001 spowodowany był między innymi przeniesieniem zakładu energetycznego Envia do Chemnitz.

Powiat Świebodziński	319,9	335,4	369,1	404,1	701,4	893,0	+179,1
Powiat Zielonogórski	696,1	700,3	735,0	732,5	892,0	1.177,3	+69,1
Powiat Żagański	366,5	259,2	323,8	353,8	404,7	549,5	+49,9
Powiat Żarski	1.379,8	1.599,4	1.600,8	1.680,4	1.986,3	2.336,1	+69,3
Zielona Góra	846,6	647,8	849,9	756,7	737,5	822,0	-2,9
część polska	4.513,2	4.391,6	5.005,0	4.589,0	5.533,6	6.784,6	+50,3
Województwo Lubuskie	7.772,9	8.948,8	8.680,6	9.033,9	10.438,2	12.598,2	62,1
Polska	359.650,1	412.264,8	414.630,2	420.088,3	490.247,6	576.838,1	60,4

Źródło: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze 2005

W przeciwieństwie do całości obrotów w niemieckiej części Euroregionu wzrosła wysokość obrotów zagranicznych⁴⁷. W latach 1999 – 2004 odnotowano wzrost obrotów zagranicznych w wysokości 20,9% (patrz tab. 46). Również i w tym przypadku wysokość obrotów była wyższa w Brandenburgii (+56,1 %) i całych Niemczech (+48,5 %). Tym samym **udział procentowy eksportu** w latach 1999-2004 wzrósł z 13,3% do 17,2%. Wysokość udziału jest również i w tym przypadku niższa w porównaniu ze średnią w Brandenburgii (z 16,2 % do 20,7 %) i całych Niemczech (z 34,2 % do 39,5 %). Wyjątkowo niski udział procentowy eksportu w wysokości 6,1% odnotowało Cottbus.

Tab. 46 Wysokość obrotu zagranicznego w latach 1999 - 2004

obszar		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004 w porównaniu do roku 1999 w %
Cottbus	w tys. Euro	9.673	brak danych	brak danych	15.496	11.824	12.226	+26,4
	udział procentowy eksportu w %	2,9	brak danych	brak danych	7,7	5,1	6,1	/
Szpewna-Nysa	w tys. Euro	193.914	236.302	223.688	250.956	272.761	233.952	+20,6
	udział procentowy eksportu w %	16,2	18,7	17,7	19,9	22,2	19,0	/
część	w tys. Euro	203.587	.	.	266.452	284.585	246.178	+20,9

⁴⁷ Brak danych dla polskiej części Euroregionu.

obszar		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004 w porównaniu do roku 1999 w %
niemiecka	udział procentowy eksportu w %	13,3	18,7*	17,7*	18,2	19,5	17,2	/
Brandenburgia	w tys. Euro	2.372.650	2.844.637	3.093.391	3.003.353	3.335.790	3.703.976	+56,1
	udział procentowy eksportu w %	16,2	17,9	18,8	18,0	19,8	20,7	/
Niemcy	w tys. Euro	408.671.818	473.998.595	498.349.612	507.951.474	513.941.000	606.793.000	+48,5
	udział procentowy eksportu w %	34,2	36,3	37,0	37,9	38,1	39,5	/

Źródło: Krajowy Urząd Statystyki i Przetwarzania Danych, Federalny Urząd Statystyczny 2005.

* tylko powiat Szpewa-Nysa

Eksport w Województwie Lubuskim skierowany jest w bardzo dużym stopniu na państwa Unii Europejskiej sąsiednie Niemcy. W roku 2001 eksport z Województwa Lubuskiego do krajów Unii Europejskiej wyniósł 83,3% całości eksportu. W tym udział Niemiec wyniósł 62,9%⁴⁸.

Struktura wielkości zakładów w przemyśle przetwórczym w niemieckiej części Euroregionu⁴⁹ zdominowana jest przez małe zakłady. Udział zakładów zatrudniających poniżej 50 pracowników wyniósł 65,1% (patrz tab. 47). 31,1% przedsiębiorstw zatrudniały 50 do 499 pracowników (średnie przedsiębiorstwa). Jedynie 3,68% zakładów uznawanych jest za duże zakłady zatrudniające powyżej 499 pracowników, co odpowiada średniej w całych Niemczech.

Tab. 47 Przedsiębiorstwa według struktury wielkości w 2003

obszar	zatrudnieni w przedsiębiorstwach	udział przedsiębiorstwa w %
Cottbus	poniżej 50	66,7
	50 – 499	30,6
	ponad 499	2,8
Powiat Szpewa-Nysa	poniżej 50	64,3
	50 – 499	31,4
	ponad 499	4,3

⁴⁸ Marzenna Guz-Vetter (2002): Polsko-niemieckie pogranicze. Szanse i zagrożenia w perspektywie przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, 2002

⁴⁹ Brak danych dla polskiej części Euroregionu.

obszar	zatrudnieni w przedsiębiorstwach	udział przedsiębiorstwa w %
część niemiecka	poniżej 50	65,1
	50 – 499	31,1
	ponad 499	3,8
Brandenburgia	poniżej 50	65,3
	50 – 499	32,8
	ponad 499	2,0
Niemcy	poniżej 50	52,4
	50 – 499	43,8
	ponad 499	3,9

Źródło: CD Statistik regional 2005

Ze względu na dokonane głębokie zmiany strukturalne w rejonie przygranicznym Województwa Lubuskiego dominują w 97% przedsiębiorstwa mikro, małe i średnie. Przeciętna wysokość zatrudnionych w przedsiębiorstwach wynosi po polskiej stronie trzy osoby⁵⁰.

Dominujące branże w poszczególnych częściach Euroregionu:

Tab. 48 Branże w Euroregionie⁵¹

Branże	Powiaty
Budowlana	Szprewa-Nysa, Żary
Przemysł chemiczny / produkcja materiałów gumowych i z tworzywa sztucznego	Szprewa-Nysa
Elektrotechnika / Elektronika	Szprewa-Nysa, Zielona Góra, Żary
Przemysł spożywczy	Szprewa-Nysa, Zielona Góra, Świebodzin
Budowa pojazdów	Zielona Góra, Szprewa-Nysa
Przemysł szklarski	Szprewa-Nysa
Przetwórstwo węgla	Żary, Zielona Góra, Świebodzin
Wydobywczy węgla / branża energetyczna	Szprewa-Nysa, Cottbus
Produkcja i obróbka metalu	Zielona Góra, Świebodzin
Przemysł papierniczy	Szprewa-Nysa
Przemysł tekstylny	Szprewa-Nysa, Zielona Góra, Żary

Źródło: Program Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A Brandenburgia / Polska (Województwo Lubuskie) 2000 – 2006, sprawozdanie roczne 2004

⁵⁰ Program Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A Brandenburgia / Polska (Województwo Lubuskie) 2000 – 2006.

⁵¹ Według ilości przedsiębiorstw, liczba zatrudnionych i wysokość obrotu

Ze względu na zmianę strategii wspierania przedsiębiorczości w Brandenburgii główny nacisk ma być w przyszłości położony na **branżowe obszary kompetencji** (niem. Branchen-Kompetenzfelder) wykazujące ponadprzeciętny potencjał rozwoju. Obszary te odznaczają się ponadregionalną orientacją przedsiębiorstw, współpracą z instytucjami badawczymi i uczelniami wyższymi, wspólnym rozwojem produktów, zdobywaniem rynków i tworzeniem sieci wzdłuż łańcuchów produkcji wytwarzającej wartość oraz ponadprzeciętnym regionalnym znaczeniem i szansą wzrostu branży⁵². W niemieckiej części Euroregionu branżowymi obszarami kompetencji stały się Cottbus, Guben, Peitz i Spremberg (patrz rys. 13).

Intensywność badań i rozwoju w przemyśle przetwórczym (miejsca pracy w działach: intensywność badań i rozwoju w przemyśle przetwórczym na 1000 mieszkańców) jest w niemieckiej części Euroregionu w porównaniu ze średnią dla całych Niemiec bardzo niska.

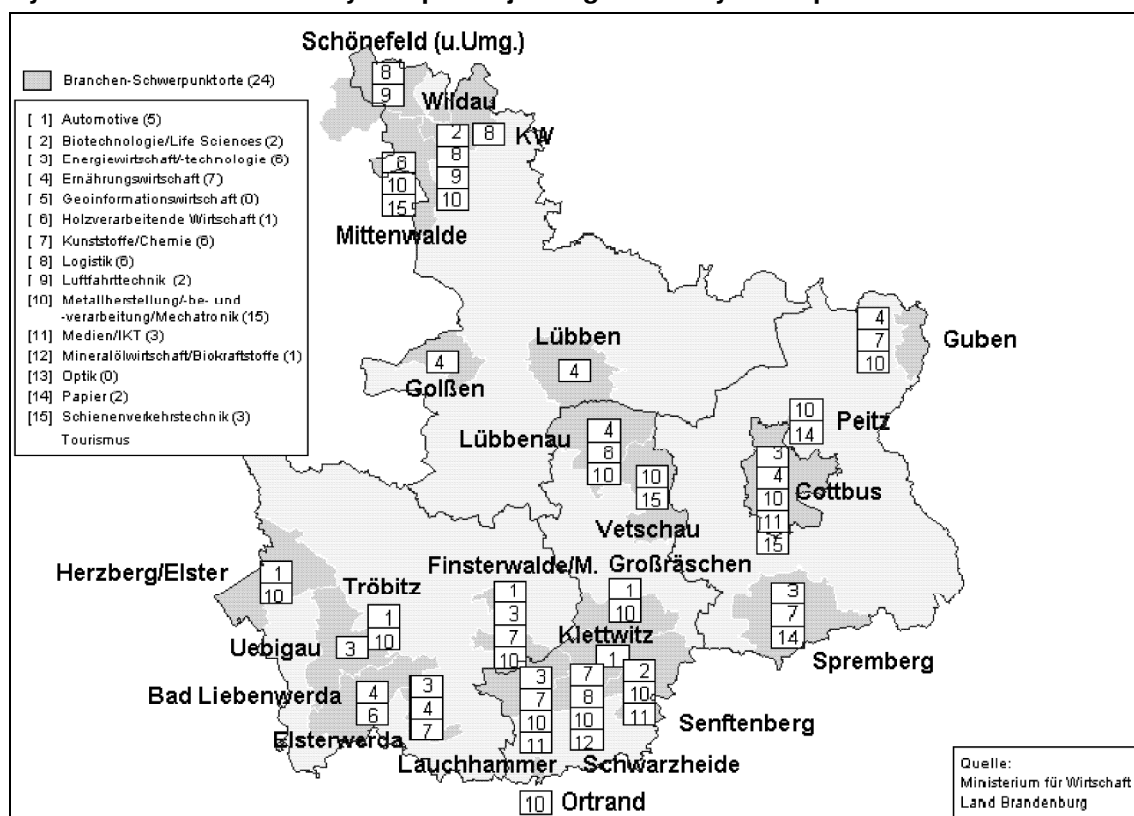
W roku 1999 wartość ta wyniosła w regionie 4,5, podczas gdy dla całych Niemiec wynosiła 11,2⁵³. Dla polskiej części Euroregionu nie istnieją porównywalne dane. Jednak wydatki na badania i rozwój są również na bardzo niskim poziomie. W całym Województwie Lubuskim wydatki na badania i rozwój wyniosły w roku 1999 jedynie 0,052% regionalnego PKB. Średnia w Polsce wynosi 0,58% PK, a w Unii Europejskiej 1,9% PKB⁵⁴.

52 Ministerstwo Gospodarki Brandenburgii, wrzesień 2005

53 Instytut - IMU (2003), podręcznik Clusterhandbuch Brandenburgia, Berlin / Eisenhüttenstadt

54 Marzenna Guz-Vetter (2002): Polsko-niemieckie pogranicze. Szanse i zagrożenia w perspektywie przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, 2002

Rys. 13 Branżowe obszary kompetencji w regionie Łużyce - Szpewald

Źródło: Ministerstwo Gospodarki Brandenburgii 2005

Pojawiającym się w przyszłości problemem średnich przedsiębiorstw będzie **sukcesja przedsiębiorstwa**. Badania z roku 2000 na ten temat w Brandenburgii wykazały, że w okresie od roku 2000 do 2005 nastąpi około 9290 sukcesji przedsiębiorstw. Jest to równe z około 1860 sukcesjami w ciągu roku. Przy tym należy wyjść z założenia, że liczba potencjalnych następców nie wystarczy, aby pokryć potrzeby.⁵⁵ Dla polskiej części Euroregionu nie znamy podobnych opracowań.

Podsumowanie rozdziału: Przemysł przetwórczy

W latach 1999 - 2004 przemysł przetwórczy w niemieckiej części Euroregionu musiał pogodzić się ze **spadkiem zatrudnienia** wynoszącym 26,7%. W roku 2004 w przemyśle przetwórczym pracowało jedynie 9500 zatrudnionych. Również w polskiej części Euroregionu zanotowano duży spadek zatrudnienia w przemyśle

55

Regionomica GmbH (2000): Prognoza nadchodzących sukcesji przedsiębiorstw w Brandenburgii, Berlin

przetwórczym. W latach 1999 do 2004 spadek ten wyniósł 16,4%.

Łącznie w Euroregionie zanotowano w omawianym okresie spadek ilości zatrudnionych o 18,3%. Należy przy tym podkreślić wysoki stopień zatrudnienia w polskiej części Euroregionu (73,6 zatrudnionych w przemyśle przetwórczym na 1000 mieszkańców), który jest prawie dwukrotnie wyższy niż w niemieckiej części (38,5 zatrudnionych na 1000 mieszkańców). W latach 1999 – 2004 przemysł przetwórczy w niemieckiej części Euroregionu odnotował **spadek obrotów** o 6,4%. W polskiej części Euroregionu obroty w przemyśle przetwórczym wzrosły do bardzo wysokiego poziomu (+50,3 %). W przeciwieństwie do całości obrotów w niemieckiej części Euroregionu wzrosła wysokość obrotów zagranicznych. W latach 1999 – 2004 odnotowano wzrost obrotów zagranicznych w wysokości 20,9%. Udział procentowy eksportu wynoszący 17,2% był niższy od średniej w Brandenburgii i całych Niemczech. Co się tyczy **ilości zakładów** w przemyśle przetwórczym w latach 1999 – 2004, to w części niemieckiej nie wystąpiły prawie żadne zmiany (101 zakładów w 1999 w porównaniu z 100 zakładami w 2004). W Brandenburgii ilość zakładów zmniejszyła się znacząco o 3,9%, a w całych Niemczech o 3,3%. Natomiast w kilku powiatach w polskiej części Euroregionu liczba zakładów w omawianym okresie znacznie wzrosła, np. w powiatach: Krośnieńskim o 19,4%, w Świebodzińskim o 19,1% i Żarskim o 9,3%. Łącznie po polskiej stronie Euroregionu ilość zakładów wzrosła nieznacznie (+0,7 %). **Struktura wielkości zakładów** w przemyśle przetwórczym w niemieckiej części Euroregionu⁵⁶ zdominowana jest przez małe zakłady. Udział zakładów zatrudniających poniżej 50 pracowników wyniósł 65,1%. W rejonie przygranicznym Województwa Lubuskiego dominują w 97% przedsiębiorstwa mikro, małe i średnie. Przeciętna wysokość zatrudnionych w przedsiębiorstwach wynosi po polskiej stronie trzy osoby. Dominujące **branże** w poszczególnych częściach Euroregionu: wydobywca węgla / branża energetyczna budowlana, przemysł chemiczny / produkcja materiałów gumowych i z tworzywa sztucznego, elektrotechnika / elektronika, przemysł spożywczy, budowa pojazdów, przemysł szklarski, przetwórstwo drewna, produkcja i obróbka metalu, przemysł papierniczy i przemysł tekstylny.

Intensywność badań i rozwoju w przemyśle przetwórczym (miejsca pracy w działach: intensywność badań i rozwoju w przemyśle przetwórczym na 1000 mieszkańców) jest w niemieckiej części Euroregionu w porównaniu ze średnią dla całych Niemiec bardzo niska. W roku 1999 wartość ta wyniosła w regionie 4,5, podczas gdy dla całych Niemiec wynosiła 11,2. Także w polskiej części Euroregionu wydatki na badania i rozwój są również na bardzo niskim poziomie.

⁵⁶

Brak danych dla polskiej części Euroregionu.

3.4.6 Hotelarstwo, gastronomia i turystyka

3.4.6.1 Wskaźniki turystyczne

Oferta w branży hotelowej, gastronomicznej określana jest przez liczbę ośrodków i łóżek dla gości. Podczas gdy w niemieckiej części Euroregionu ilość ośrodków w latach 1999 – 2004 wzrosła minimalnie (z 117 do 119), to liczba łóżek dla gości zmalała (patrz tab. 49 i załącznik 10).

Tab. 49 Rozwój oferty turystycznej w latach 1999 do 2004

obszar		1999	2004	2004 w porównaniu do roku 1999 w %
część niemiecka	ośrodki	117	119	+1,7
	łóżka	6.137	5.860	-4,5
część polska	ośrodki	196	158	-19,4
	łóżka	12.016	11.180	-7,0
Euroregion łącznie	ośrodki	313	277	-11,5
	łóżka	18.153	17.040	-6,1
Brandenburgia	ośrodki	1.394	1.492	+7,0
	łóżka	73.040	78.290	+7,2
Niemcy	ośrodki	54.040	54.120	+0,1
	łóżka	2.430.699	2.511.000	+3,3
Województwo Lubuskie	ośrodki	358	304	-15,1
	łóżka	20.812	20.257	-2,7
Polska	ośrodki	13.546	6.972	-48,5
	łóżka	770.351	584.623	-24,1

Źródło: Krajowy Urząd Statystyki i Przetwarzania Danych, Federalny Urząd Statystyczny, Wojewódzki Urząd Statystyczny w Zielonej Górze 2005

W roku 1999 było jeszcze 6137 łóżek w hotelach i pensjonatach, w roku 2004 ich liczba zmniejszyła się do 5860. Tym samym rozwój ten był przeciwny do rozwoju branży w Brandenburgii oraz w całych Niemczech, gdzie liczba łóżek hotelowych w latach 1999 – 2004 wzrastała. Po stronie polskiej zauważalny jest spadek zarówno liczby hoteli i pensjonatów (-19,4%), jak również liczby łóżek hotelowych (-7,0%). W porównaniu z Województwem Lubuskim spadek ten był trochę większy, jednak o wiele większy w porównaniu ze średnią w Polsce (patrz tab. 49).

Pomimo tego popyt na oferty w sektorze turystycznym w niemieckiej części Euroregionu wzrósł w latach 1999 – 2004 nieznacznie. **Liczba noclegów** wzrosła o 1,6% do 624 573, a liczba meldunków o 0,8 do 258 427 (patrz tab. 50 i załącznik 11). W polskiej części popyt w sektorze turystycznym wzrósł bardzo wysoko. **Liczba**

meldunków wzrosła o prawie 40%, a liczba noclegów o 8,0%. Jak można zauważyć, długość pobytu w polskiej części Euroregionu zmniejszyła się. Łącznie rozwój popytu w sektorze turystycznym w Euroregionie rozwijał się pozytywnie.

Tab. 50 Rozwój popytu w sektorze turystycznym w latach 1999 - 2004

obszar		1999	2002	2004	2004 w porównaniu do roku 1999 w %
część niemiecka	zameldowanie	256.328	247.125	258.427	+0,8
	noclegi	614.580	612.726	624.573	+1,6
część polska	zameldowanie	213.296	266.595	297.035	+39,3
	noclegi	600.046	573.776	647.281	+7,9
Euroregion łącznie	zameldowanie	469.624	513.720	555.462	+18,3
	noclegi	1.214.626	1.186.502	1.271.854	+4,7
Brandenburgia	zameldowanie	2.780.479	2.940.515	3.321.000	+19,4
	noclegi	7.856.643	8.501.306	8.501.348	+8,2
Niemcy	zameldowanie	101.654.662	105.484.413	116.411.000	+14,5
	noclegi	308.028.116	317.509.965	338.770.000	+10,0
Województwo Lubuskie	zameldowanie	373.542	501.184	529.006	+41,6
	noclegi	1.122.626	1.070.670	1.182.930	+5,4
Polska	zameldowanie	13.099.546	14.174.159	15.745.691	+20,2
	noclegi	49.043.140	44.211.584	46.657.127	-4,9

Źródło: Krajowy Urząd Statystyki i Przetwarzania Danych, Federalny Urząd Statystyczny, Wojewódzki Urząd Statystyczny w Zielonej Górze 2005

Przeciętne obłożenie miejsc noclegowych w niemieckiej części Euroregionu wynosi 29,2%. Wartość ta znajduje się poniżej średniej w Brandenburgii oraz poniżej średniej w całych Niemczech, która w roku 2004 wyniosła 37,0% (patrz tab. 51). Powyższe wskazuje, że istnieje pewna nadwyżka miejsc noclegowych. W polskiej części Euroregionu przeciętne obłożenie miejsc noclegowych wyniosło 15,8% i w porównaniu z rokiem 1999 zmniejszyło się o 2,5% i to pomimo faktu, że ilość łóżek zmniejszyła się w tym samym czasie o 7,0%. Można założyć, że będzie tu miała miejsce dalsza redukcja oferty noclegowej.

Tab. 51 Pozostałe dane w sektorze turystycznym w latach 1999 - 2004

obszar		1999*	2004
część niemiecka	obłożenie miejsc noclegowych w %	27,4	29,2
	długość pobytu w dniach	2,4	2,4
część polska	obłożenie miejsc noclegowych w %	18,3	15,8

obszar		1999*	2004
	długość pobytu w dniach	2,8	2,2
Brandenburgia	obłożenie miejsc noclegowych w %	29,5	29,8
	długość pobytu w dniach	2,8	2,6
Niemcy	obłożenie miejsc noclegowych w %	34,7	37,0
	długość pobytu w dniach	3,0	2,9
Województwo Lubuskie	obłożenie miejsc noclegowych w %	19,8	16,0
	długość pobytu w dniach	3,0	2,2
Polska	obłożenie miejsc noclegowych w %	23,3	21,8
	długość pobytu w dniach	3,7	3,0

Źródło: badania własne

Przeciętna długość pobytu w niemieckiej części wynosi – tak jak pod koniec lat dziewięćdziesiątych – około 2,4 dni, co pozwala założyć, że przeważająca liczba turystów to tzw. turyści krótkoterminowi (patrz tab. 51 i załącznik 12). W polskiej części przeciętna długość pobytu wynosi 2,2 dni; w porównaniu z rokiem 1999 o około 0,6 dni.

3.4.6.2 Potencjał turystyczny

W dużej części płaska, miejscami pagórkowata rzeźba terenu Euroregionu z wieloma małymi jeziorami i niską gęstością zaludnienia, doskonale nadaje się do **rekreacji i kontaktu z przyrodą** (wędrowki piesze, jazda na rowerze, jazda konna, jazda zaprzęgiem konnym oraz różne rodzaje sportów wodnych jak: kąpiele, pływanie kajakiem i łódkami). Po niemieckiej stronie Euroregionu rozbudowano sieć dróg rowerowych i do wędrowek pieszych. Po polskiej stronie istnieją bardzo dobre możliwości rekreacji, kontaktu z często nienaruszoną przyrodą i przede wszystkim wieloma jeziorami (ok. 150).

Do ważnych w regionie obszarów przyrodniczych należy **Rezerwat Biosferyczny Szprewald** (430 km²), który jest najbardziej znanym obszarem turystyczno-rekreacyjnym również poza regionem. Jednak część Szprewaldu leżąca w granicach Euroregionu jest bardzo mała.

Znaczące parki i tereny dla wypoczynku i rekreacji w regionie:

- Doliny rzek: Bóbr, Nysa i Szprewa,
- Park przyrodniczy: Schlaubetal,
- Polsko-niemiecki park geologiczny Łuk Mużakowski / Muskauer Faltenbogen

- Stawy w Peitz i zapora wodna Spremberg, i
- Parki: Łagowski, Mużakowski i Gryżyński oraz
- Prawie nienaruszona przyroda i pojezierze.

Do znaczących zespołów parkowych w regionie należą:

- Park Branicki w Cottbus
- Park Mużakowski (tylko jego polska część należy do Euroregionu) oraz
- Ogród Róż w Forst.

Szczególną atrakcją po niemieckiej stronie Euroregionu stanowi istniejący jeszcze **teren kopalni odkrywkowej i krajobraz pokopalniany** oraz proces jego zagospodarowania w ramach rekultywacji. Do tej pory postawiono kilka punktów widokowych na obrzeżach kopalni odkrywkowej, z których można obserwować proces wydobywania węgla brunatnego. Dzięki otwarciu Międzynarodowej Wystawy Budowlanej „Fürst-Pückler-Land” turystyka związana z kopalniami odkrywkowymi w regionie Łużyc i Szprewaldu uzyskała do roku 2010 wsparcie środkami pomocowymi przeznaczonymi na realizację projektów. Wraz z planowanym zalaniem terenów pokopalnianych powstanie dodatkowa oferta rekreacji i sportów wodnych w regionie. Przykładowo przez zalanie Jeziora Wschodniego w Cottbus (Cottbusser Ostsee) w nadchodzących 30 latach powstanie największy zbiornik wodny na Dolnośląskim Obszarze Kopalni.

W zakresie **turystyki wodnej** istnieje w polskiej części Euroregionu liczna powiązana ze sobą sieć dróg wodnych, jak np. Lubuska Droga Wodna o długości 220 km łącząca rzeki Odra, Paklica, Obrzyca oraz mniejsze rzeczki połączone z licznymi jeziorami lub trasa leśno-wodna z Pożrzadła do Odry w miejscowości Urad. Ponadto nad Bobrem organizowane są spływy i liczne imprezy. Dodatkowo Bóbr i jego mniejsze dopływy przygotowywane i użytkowane są do spływów kajakowych⁵⁷.

Po polskiej stronie Euroregionu porównywalnie dużym znaczeniem cieszy się jeździectwo. Liczne szkółki jeździeckie i stadniny koni oferują możliwości przejażdżki konno, jazdy bryczką, ferii spędzonych na koniu oraz hipoterapię. Obok wynajmu koni w stadninach istnieją często place do wołyżerki, skoków przez płotki lub możliwości przechowania własnych koni w boksach. Największe stadniny koni

57

Reppel+Lorenz (1999): Strategia rozwoju transgranicznego powiązania turystyki w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr, Berlin

znajdują się w Łagowie, Ochli, Gryżynie, Bronkowie, Drzonkowie, Raculce i Przylepie⁵⁸.

Ponadto po polskiej stronie Euroregionu istnieje prawdziwe bogactwo dzikich zwierząt, w szczególności zwierzyny płowej, czarnej i saren. Organizowane są **sporty łowieckie i turystyka łowiecka**.

Po niemieckiej stronie w Burgu powstała pod koniec 2005 roku terma szpewaldzka (Spreewaldtherme) oferująca niezależnie od pogody, na wysokim poziomie usługi na rzecz **poprawy i zachowania zdrowia**. Tym samym Burg ma możliwość długofalowego rozwoju uzdrowiska mogącego nadać samej miejscowości Burg a także i regionowi znaczenie ponadregionalne w zakresie turystyki.

Potencjał przyrodniczy uzupełniany jest znaczącymi **zabytkami architektonicznymi**, jak np. zamki, majątki, kościoły o walorach historycznych oraz pomniki przyrody. Poza tym oba ośrodki Zielona Góra i Cottbus oferują liczne zabytki, muzea i inne instytucje kulturalne.

Imprezy kulturalne jak Festiwal Folkloru, Winobranie w Zielonej Górze, Festiwal Muzyczny Wschód – Zachód w Zielonej Górze oraz festiwal „Młodego Filmu Wschodnioeuropejskiego” w Cottbus oraz mają coraz większe znaczenie dla turystyki.

Cottbus jako centrum targowe i konferencyjne nabiera coraz większego znaczenia gospodarczego. Teren targowy firmy Cottbusser Messe- und Touristik GmbH oferuje dobre możliwości organizowania odpowiednich imprez.

Generalnie potencjał turystyczny niemieckiej części Euroregionu leży w szczególności w turystyce rowerowej, pieszej i wodnej. Na tym obszarze rozwijano w ostatnich latach cały szereg ofert. Inną możliwością specjalizacji regionu mogłaby być turystyka zdrowotna (patrz tab. 52). Po polskiej stronie dostrzegany jest potencjał przede wszystkim w turystyce konnej, wodnej i myśliwskiej.

Tab. 52 Potencjał turystyczny

Potencjał	Euroregion
turystyka rowerowo - piesza	- Drogi rowerowe: Droga Rowerowa Wzdłuż Odry i Nisy, Droga Rowerowa Wzdłuż Szprewy - Łuk Mużakowski (trasy rowerowo-pieszne)

58

Reppel+Lorenz (1999): Strategia rozwoju transgranicznego powiązania turystyki w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr, Berlin

	- Tematyczne drogi rowerowe, między innymi Droga Rowerowa Śladami Ogórka, Dolnołużycki Krąg
turystyka wodna	- Szprewald - Pojezierze Łużyckie (planowane) - Pojezierze i rzeki (w części polskiej)
kopalnie	- Międzynarodowa Wystawa Budowlana „Fürst-Pückler-Land” (trasy wokół kopalni)
turystyka zdrowotna	- Terma Szprewaldzka w Burgu - Liczne ośrodki odnowy biologicznej
turystyka konna i myśliwska	- Różne oferty

Źródło: badania własne

Wraz z rozwojem wyżej wymienionego potencjału niemiecka część Euroregionu koncentruje się na nowej koncepcji turystyki Brandenburgii, w której proponuje się silniejszą orientację na produkty turystyczne oraz na rozwój turystyki tematycznej (turystyka rowerowa, piesza, wodna, zdrowotna)⁵⁹. Pomimo tego należy ocenić, że w Euroregionie istnieje mało atrakcji turystycznych i spektakularnych zespołów przyrodniczych, z których można by stworzyć bardzo znane cele turystyczne. Ponadto całkowita liczba zameldowań w niemieckiej części Euroregionu w roku 2004 stanowiła jedynie 7,8% łącznej ilości zameldowań w Brandenburgii; ilość noclegów stanowiła tylko 7,3% (patrz tab. 50).

Oferty dotyczące **turystyki transgranicznej** są niewielkie i do tej pory mało znane. Euroregion nie stworzył (jeszcze) ponadregionalnego image'u jako region turystyczny. Powodem tego jest również fakt, że wciąż nie istnieje szeroki marketing regionu propagujący jego potencjał przyrodniczo-przestrzenny wraz z historycznym krajobrazem kulturowym⁶⁰. Dalszy deficyt znajduje się we wspólnej połączonej infrastrukturze turystycznej dotyczącej tras rowerowo-piesznych. Brak jest również dwujęzycznych turystycznych systemów informacyjnych i prowadzących. Ważnym krokiem do usunięcia tego deficytu było zawarcie na początku marca 2006 Porozumienia o Współpracy Pomędzy Powiatami Zielonogórskim i Szprewą-Nysa⁶¹.

Podczas rozmów ekspertów po niemieckiej stronie Euroregionu poruszono również kwestię rozdrobnienia instytucji na rzecz turystyki w regionie. Istnieją dwa

⁵⁹ Informacja prasowa Kancelarii Państwa w landzie Brandenburgia, 14.02.2006

⁶⁰ Oczywiście także w zakresie turystyki po obu stronach Nysy dokonano ważnych usprawnień. Powiat Szprewa-Nysa wydał katalogi urlopowe polecające ośrodki po polskiej i niemieckiej stronie Nysy. W kwietniu 2005 wydano po raz pierwszy mały przewodnik po Euroregionie (nakład: 50 000 egz.) zawierający ważne informacje o regionie turystycznym wokół Zielonej Góry, regionie przygranicznym i Szprewaldzie.

⁶¹ Lausitzer Rundschau 06.03.2006

stowarzyszenia na rzecz turystyki, pięć stowarzyszeń ruchu turystycznego i dodatkowo trzy informacje turystyczne⁶², brak jest natomiast wspólnego działania.

Po polskiej stronie Euroregionu nie ma prawie żadnych struktur organizacji turystycznych. Brak jest struktury odpowiadającej strukturze stowarzyszeń na rzecz turystyki lub reprezentującej interesy branży turystycznej po stronie niemieckiej (np. stowarzyszenie hoteli i restauracji). Przez ten fakt współpraca turystyczna w Euroregionie jest utrudniona.

Podsumowanie rozdziału: Hotelarstwo, gastronomia / turystyka

Wskaźniki turystyczne

Podczas gdy w niemieckiej części Euroregionu **ilość ośrodków** w latach 1999 – 2004 wzrosła minimalnie (z 117 do 119), to **liczba łóżek dla gości** zmalała. Tym samym rozwój ten był przeciwny do rozwoju branży w Brandenburgii oraz w całych Niemczech, gdzie liczba łóżek hotelowych w latach 1999 – 2004 wzrastała. Po stronie polskiej zauważalny jest spadek zarówno liczby hoteli i pensjonatów (-19,4%), jak również liczby łóżek hotelowych (-7,0%). W porównaniu z Województwem Lubuskim spadek ten był trochę większy, jednak o wiele wyższy w porównaniu ze średnią w Polsce. Łącznie popyt w sektorze turystycznym w Euroregionie rozwijał się w latach 1999 – 2004 pozytywnie. Liczba meldunków wzrosła o prawie 18,3% do 555000 a liczba noclegów o 4,7% do 1272000.

Przeciętne obłożenie miejsc noclegowych w niemieckiej części Euroregionu wynosi 29,2%. Wartość ta znajduje się poniżej średniej w Brandenburgii oraz poniżej średniej w całych Niemczech, która w roku 2004 wyniosła 37,0%. W polskiej części Euroregionu przeciętne obłożenie miejsc noclegowych wyniosło 15,8% i w porównaniu z rokiem 1999 zmniejszyło się o 2,5%. **Przeciętna długość pobytu** w niemieckiej części wynosi – tak jak pod koniec lat dziewięćdziesiątych – około 2,4 dni, co pozwala założyć, że przeważająca liczba turystów to tzw. turyści krótkoterminowi. W polskiej części przeciętna długość pobytu wynosi 2,2 dni; w porównaniu z rokiem 1999 o około 0,6 dni.

62

Stowarzyszenia na rzecz turystyki: Tourismusverband Spreewald e.V., (siedziba: Raddusch), Tourismusverband Niederlausitz e.V. (siedziba: Spremberg), **stowarzyszenia ruchu turystycznego:** Fremdenverkehrsverein Cottbus e.V. (siedziba: Cottbus), Fremdenverkehrsverein "Neißeland Guben" e.V. (siedziba: Guben), Fremdenverkehrsverein Forst (Lausitz) e.V. (siedziba: Forst), Fremdenverkehrsverein Region Spremberg e.V. (siedziba: Spremberg), **Informacje turystyczne:** Tourist-Information im Haus des Gastes Burg (Spreewald), Tourismusinformaton "Peitzer Land" (siedziba: Peitz), CottbusService.

Potencjał turystyczny

W dużej części płaska, miejscami pagórkowata rzeźba terenu Euroregionu z wieloma małymi jeziorami i niską gęstością zaludnienia, doskonale nadaje się do **rekreacji i kontaktu z przyrodą** (wędrówki piesze, jazda na rowerze, jazda konna, jazda zaprzęgiem konnym oraz różne rodzaje sportów wodnych jak: kąpiele, pływanie kajakiem i łódkami). Szczególną atrakcją po niemieckiej stronie Euroregionu stanowi istniejący jeszcze **teren kopalni odkrywkowej i krajobraz pokopalniany** oraz proces jego zagospodarowania w ramach rekultywacji. Dzięki otwarciu Międzynarodowej Wystawy Budowlanej „Fürst-Pückler-Land” turystyka związana z kopalniami odkrywkowymi w regionie Łużyc i Szprewaldu uzyska do roku 2010 wsparcie środkami pomocowymi przeznaczonymi na realizację projektów. Do ważnych w regionie obszarów przyrodniczych należy **Rezerwat Biosferyczny Szprewald** (430 km²), który jest najbardziej znanym obszarem turystyczno-rekreacyjnym również poza regionem.

Oferty dotyczące **turystyki transgranicznej** są niewielkie i do tej pory mało znane. Euroregion nie stworzył (jeszcze) ponadregionalnego image'u jako region turystyczny. Dalszy deficyt znajduje się we wspólnej połączonej infrastrukturze turystycznej dotyczącej tras rowerowo-piesznych.

Potencjał turystyczny w części niemieckiej Euroregionu stanowi głównie turystyka rowerowa, piesza i wodna. W ubiegłych latach stworzono w tej dziedzinie szereg ofert turystycznych. Inną możliwością specjalizacji regionu mogłaby być turystyka zdrowotna. Po polskiej stronie dostrzegany jest potencjał przede wszystkim w turystyce konnej, wodnej i myśliwskiej. Pomimo tego należy ocenić, że w Euroregionie istnieje mało atrakcji turystycznych i spektakularnych zespołów przyrodniczych, z których można by stworzyć bardzo znane cele turystyczne.

Podczas rozmów ekspertów po niemieckiej stronie Euroregionu poruszono również kwestię rozdrobnienia instytucji na rzecz turystyki w regionie. Istnieją dwa stowarzyszenia na rzecz turystyki, pięć stowarzyszeń ruchu turystycznego i dodatkowo trzy informacje turystyczne, brak jest natomiast wspólnego działania. Po polskiej stronie Euroregionu nie ma prawie żadnych struktur organizacji turystycznych. Brak jest struktury odpowiadającej strukturze stowarzyszeń na rzecz turystyki lub reprezentującej interesy branży turystycznej po stronie niemieckiej (np. stowarzyszenie hoteli i restauracji).

3.5 Zatrudnienie i rynek pracy

W latach 1999 - 2004 zatrudnienie objęte ubezpieczeniem społecznym w niemieckiej części Euroregionu⁶³ spadło o około 18,1% (patrz tab. 53). Przy tym spadek w powiecie Szprewa-Nysa był dwukrotnie większy (-25%) aniżeli w Cottbus (-12,2%). W Brandenburgii spadek zatrudnienia nie był tak wysoki (-13,9%), jeszcze mniejszy spadek odnotowano w całych Niemczech (-3,5%).

Tab. 53 Zatrudnienie objęte ubezpieczeniem społecznym w latach 1999 - 2004

obszar	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2004 w porównaniu do roku 1999 w %
Cottbus	54.382	52.366	50.473	47.201	46.472	47.762	-12,2
Szprewa-Nysa	46.822	43.964	41.648	42.114	39.599	35.134	-25,0
część niemiecka	101.204	96.330	92.121	89.315	86.071	82.896	-18,1
Brandenburgia	830.947	811.036	778.772	759.775	732.935	715.500	-13,9
Niemcy	27.482.584	27.825.624	27.817.114	27.571.147	26.954.686	26.523.982	-3,5

Źródło: Krajowy Urząd Statystyki i Przetwarzania Danych, Federalny Urząd Statystyczny 2005

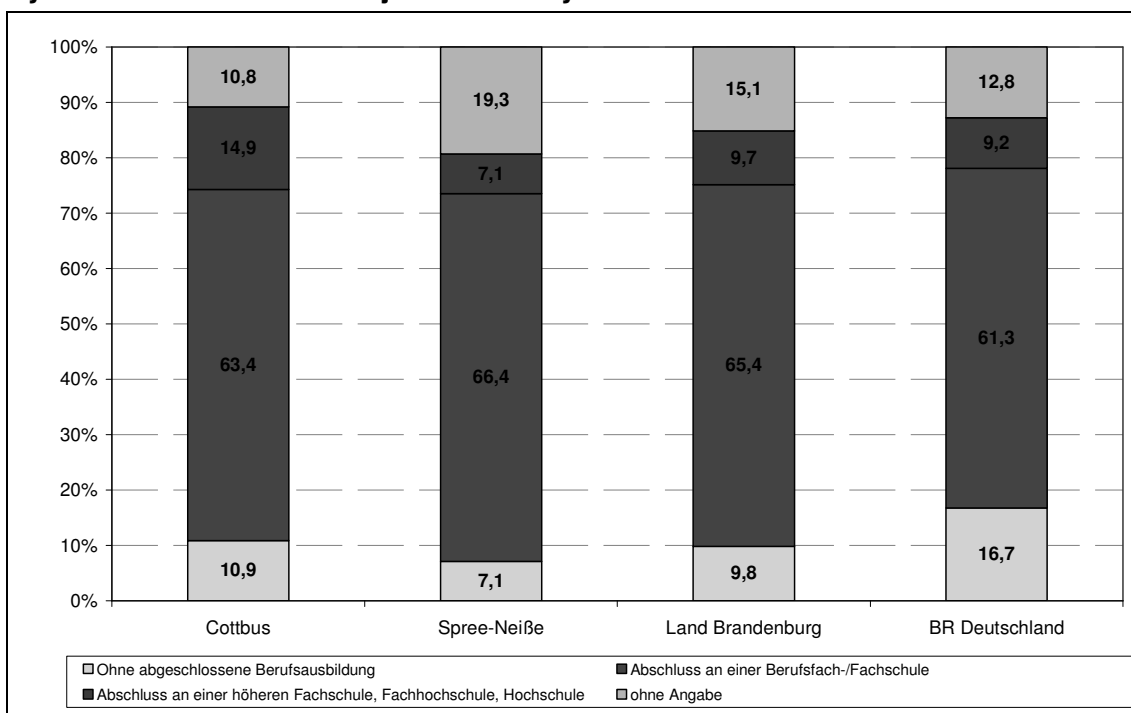
Poziom kwalifikacji zatrudnionych może być przeanalizowany tylko po stronie niemieckiej. Cottbus odznacza się ponadprzeciętnym, prawie 15% udziałem zatrudnionych posiadających dyplom ukończenia studiów wyższych (patrz rys. 14). Powiat Szprewa-Nysa odnotowuje udział poniżej średniej wynoszący 7,1%, powiat wykazuje przede wszystkim ponadprzeciętny udział zatrudnionych posiadających ukończone wykształcenie zawodowe (66,4%).

Udział zatrudnionych bez wykształcenia zawodowego w Cottbus wynoszący 10,9% jest wyższy od średniej w Brandenburgii (9,8%), jest jednak zarówno w Cottbus jak i w powiecie Szprewa-Nysa niższy niż wynosi średnia w Niemczech (16,7%).

⁶³

Brak danych dla polskiej części Euroregionu.

Rys. 14 Poziom kwalifikacji zatrudnionych w 2003 roku

Źródło: CD Statistik regional 2005

Badania wykształcenia zawodowego w regionach przygranicznych wykazały szczególne braki kwalifikacji w zarządzaniu projektami i technologiami innowacyjnymi, w sporządzaniu rachunku kosztów, w marketingu i dystrybucji oraz we wdrażaniu technologii innowacyjnych i komunikacyjnych. Sytuacja gospodarcza wielu małych i średnich przedsiębiorstw nie pozwala na inwestowanie w odpowiednim stopniu w podnoszenie kwalifikacji swoich pracowników. Po polskiej stronie ten deficyt jest jeszcze większy ze względu na niewystarczającą ofertę możliwości dokształcania⁶⁴.

W roku 2005 w niemieckiej części Euroregionu zarejestrowanych było 22 838 bezrobotnych. Rozwój **stopy bezrobocia** (w odniesieniu do osób fizycznych zdolnych do pracy) w okresie 2001 – 2005 podlegał wielu wahaniom (patrz tab. 54). Do roku 2003/2004 odnotowywano wzrost stopy bezrobocia, po roku 2004 poziom ten nieznacznie spadł, a w powiecie Szprewa-Nysa poziom bezrobocia spadł poniżej wysokości z 2001 roku. W roku 2005 stopa bezrobocia wynosiła w powiecie 19,3% (-1,5% punktów procentowych w stosunku do roku 2001). W Cottbus poziom bezrobocia wynosił 20,6%, co oznacza wzrost o dwa punkty procentowe w stosunku do roku 2001.

64

Program Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A Brandenburgia / Polska (Województwo Lubuskie) 2000 – 2006

Poziom bezrobocia w niemieckiej części Euroregionu wynoszący 20,0% jest bardzo wysoki, należy zauważyć, że jest dwukrotnie wyższy niż średni poziom bezrobocia w całych Niemczech (2005: 12,4%). Powodem tego stanu rzeczy jest spadek zatrudnienia w przemyśle produkcyjnym, w szczególności w przemyśle wydobywczym i w budownictwie. Należy przypuszczać, że obecny trend będzie się nadal utrzymywał.

Tab. 54 Rozwój stopy bezrobocia w latach 1999 - 2005 w %

obszar	2001	2002	2003	2004	2005
Cottbus	18,6	19,1	20,9	18,8	20,6
Powiat Szprewa-Nysa	20,8	20,9	22,1	22,6	19,3
część niemiecka	19,7	20,0	21,5	20,7	20,0
Powiat Krośnieński	35,1	35,8	37,7	36,9	
Powiat Nowosolski*	32,1	36,7	37,5	36,7	
Powiat Świebodziński	18,6	20,9	20,7	18,8	
Powiat Zielonogórski	25,5	28,8	31,1	27,0	
Powiat Żagański	33,1	34,3	37,7	34,3	
Powiat Żarski	28,6	30,5	32,1	31,2	
Zielona Góra	12,2	14,4	15,7	13,2	
część polska	26,5	28,8	30,4	28,3	
Brandenburgia	18,8	19,1	20,4	20,3	18,3
Niemcy	10,3	10,8	11,6	11,9	12,4
Województwo Lubuskie	24,4	26,0	27,5	25,6	
Polska	17,5	18,0	20,0	19,0	

Źródło: Federalna Agencja Pracy 2005, Wojewódzki Urząd Statystyczny w Zielonej Górze 2005

* reforma administracji z 2002 roku

Również po polskiej stronie stopa bezrobocia znacznie wzrosła w ostatnich latach stabilizując się na bardzo wysokim poziomie (koniec 2004: 28,3%). W Zielonej Górze (13,2%) oraz w powiecie Świebodzińskim (18,8%) poziom bezrobocia jest niższy lub podobny do poziomu niemieckiej strony Euroregionu, w pozostałych powiatach poziom ten jest dwukrotnie wyższy i zatrzymał się na tak wysokim poziomie. Najwyższy poziom bezrobocia jest w powiecie Krośnieńskim (36,9%) i Nowosolskim (36,7%).

Ogólnie należy ocenić, że w niemieckiej części Euroregionu udział bezrobotnych z tzw. grup ryzyka (młodociani poniżej 25 roku życia, osoby starsze powyżej 55 roku życia) oraz udział osób trwale dotkniętych bezrobociem jest wyższy niż średnia w Brandenburgii (patrz tab. 55).

W roku 2005 w niemieckiej części Euroregionu bez pracy zarejestrowanych było 2819 młodocianych poniżej 25 roku życia, co odpowiada 12,3% wszystkich bezrobotnych (w Brandenburgii: 11,3%). W polskiej części Euroregionu wartość ta wyniosła nawet 21,6% (Województwo Lubuskie: 21,8%).

Również udział bezrobotnych w grupie wiekowej powyżej 55-go roku życia był niemieckiej części Euroregionu w 2005 wyższy od średniej w Brandenburgii. W roku 2005 zarejestrowanych było 2 254 bezrobotnych w wieku 55 lat i powyżej, co odpowiada 14,7% wszystkich bezrobotnych. W Brandenburgii poziom ten wyniósł tylko 11,6%. Widoczny jest poza tym fakt, że wbrew ogólnemu trendowi, bezrobocie w grupie 55 – latków wzrosło. Liczba bezrobotnych w tej grupie wzrosła w roku 2005 o 14,7% w porównaniu z rokiem poprzednim. W polskiej części Euroregionu udział bezrobotnych ze starszych grup wiekowych w porównaniu ze wszystkimi bezrobotnymi był bardzo niski i wyniósł jedynie 3,1%.

Ponadprzeciętnie wysoki w całym Euroregionie jest udział bezrobotnych pozostających długi czas bez pracy. W roku 2004 prawie 50% wszystkich bezrobotnych zarówno po niemieckiej jak i po polskiej stronie Euroregionu od roku lub dłużej pozostawało bez pracy.

Tab. 55 Bezrobotni według poszczególnych grup w 2005 roku w %

obszar	bezrobotni łącznie	w tym w %		młodociani poniżej 25	bezrobotni powyżej 55	bezrobotni trwale dotknięci bezrobociem*
		mężczyźni	kobiety			
Cottbus	9.835	52,8	47,2	13,6	12,9	47,4
Powiat Szprewa- Nysa	13.003	51,3	48,7	11,4	16,0	49,6
część niemiecka	22.838	51,9	48,1	12,3	14,7	49,0
Powiat Krośnieński	7.163	49,2	50,8	brak danych	3,2	53,1
Powiat Nowosolski*	11.421	48,7	51,3	brak danych	3,0	50,2
Powiat Świebodziński	4.211	51,6	48,4	brak danych	3,2	47,7
Powiat Zielonogórski	7.775	44,3	55,7	brak danych	3,3	50,5
Powiat Żagański	9.670	46,9	53,1	brak danych	2,4	50,5
Powiat Żarski	11.465	49,5	50,5	brak danych	2,9	42,2
Zielona Góra	7.274	46,9	53,1	brak danych	3,9	45,4
część polska	62.679	48,1	51,9	brak danych	3,1	48,0

Brandenburgia	223.737	52,9	47,1	11,3	11,6	43,9
Niemcy	4.605.000	52,8	47,2	2,3	brak danych	39,8
Województwo Lubuskie	99.389	48,6	51,4	21,8	3,4	47,3
Polska	2.999.601	47,7	52,3	24,3	3,9	52,2

Źródło: Federalna Agencja Pracy 2005, Wojewódzki Urząd Statystyczny w Zielonej Górze 2005

* wartość w roku 2004

Obok 22 838 osób w niemieckiej części Euroregionu pobierających zasiłek dla bezrobotnych I (patrz tab. 55) istnieje dodatkowo 32040 osób⁶⁵ pobierających zasiłek dla bezrobotnych II oraz zasiłek opiekuńczy. Tym samym po niemieckiej stronie Euroregionu na 1000 mieszkańców przypadają 223 osoby otrzymujące pomoc socjalną. W Brandenburgii stosunek ten kształtuje się następująco: 150 osób otrzymujących pomoc socjalną na 1000 mieszkańców.

Wysokie bezrobocie i zależność od pomocy socjalnej prowadzą do tego, że młode i wykwalifikowane osoby w wieku produkcyjnym odchodzą do bardziej atrakcyjnych (sąsiednich) regionów zmieniając trwale potencjał osób zdolnych do pracy.

Dodatkowo należy w tym czasie dostrzec, że rynki pracy pomiędzy brandenburską i polską częścią Euroregionu są jeszcze względnie słabo powiązane ze sobą, co związane jest również z brakiem pełnej swobody przepływu siły roboczej. Z tego powodu nie można w pełni wykorzystać wzajemnych możliwości i porównywalnych korzyści⁶⁶ wynikających z położenia przygranicznego.

⁶⁵ stan: grudzień 2005 (Federalna Agencja Pracy)

⁶⁶ np.: koszty pracy i produkcji

Podsumowanie rozdziału: Zatrudnienie i rynek pracy

W latach 1999 - 2004 **zatrudnienie objęte ubezpieczeniem społecznym** w niemieckiej części Euroregionu spadło o około 18,1%. W Brandenburgii spadek zatrudnienia nie był tak wysoki (-13,9%), jeszcze mniejszy spadek odnotowano w całych Niemczech (-3,5%). Cottbus odznacza się ponadprzeciętnym, prawie 15% udziałem zatrudnionych posiadających dyplom ukończenia studiów wyższych.

Poziom bezrobocie w niemieckiej części Euroregionu wynoszący 20,0% jest bardzo wysoki, należy zauważyć, że jest dwukrotnie wyższy niż średni poziom bezrobocia w całych Niemczech (2005: 12,4%). Powodem tego stanu rzeczy jest spadek zatrudnienia w przemyśle produkcyjnym, w szczególności w przemyśle wydobywczym i w budownictwie. Należy przypuszczać, że obecny trend będzie się nadal utrzymywał. Również po polskiej stronie stopa bezrobocia znacznie wzrosła w ostatnich latach stabilizując się na bardzo wysokim poziomie (koniec 2004: 28,3%). Ogólnie należy ocenić, że w niemieckiej części Euroregionu udział bezrobotnych z tzw. grup ryzyka (młodociani poniżej 25 roku życia, osoby starsze powyżej 55 roku życia) oraz udział osób trwale dotkniętych bezrobociem jest wyższy niż średnia w Brandenburgii. W roku 2004 prawie 50% wszystkich bezrobotnych zarówno po niemieckiej jak i po polskiej stronie Euroregionu od roku lub dłużej pozostawało bez pracy. Tym samym po niemieckiej stronie Euroregionu na 1000 mieszkańców przypadają 223 osoby otrzymujące pomoc socjalną (zasilek dla bezrobotnych I, zasilek dla bezrobotnych II oraz zasilek opiekuńczy). W Brandenburgii stosunek ten kształtuje się następująco: 150 osób otrzymujących pomoc socjalną na 1000 mieszkańców. Wysokie bezrobocie i zależność od pomocy socjalnej prowadzą do tego, że młode i wykwalifikowane osoby w wieku produkcyjnym odchodzą do bardziej atrakcyjnych (sąsiednich) regionów zmieniając trwale potencjał osób zdolnych do pracy.

3.6 Edukacja i współpraca naukowa

W Euroregionie swoją siedzibę mają dwa uniwersytety, Uniwersytet Zielonogórski i Brandenburski Uniwersytet Techniczny w Cottbus (BTU). Inne uczelnie w Euroregionie to: po niemieckiej stronie Wyższa Szkoła Zawodowa Lausitz, a po polskiej stronie Zachodnia Wyższa Szkoła Handlu i Finansów Międzynarodowych w Zielonej Górze, Łużycka Wyższa Szkoła Humanistyczna w Żarach i Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Sulechowie (patrz tab. 56).

Największym centrum akademickim po polskiej stronie Euroregionu jest Uniwersytet w Zielonej Górze (22 000 studentów). Spektrum kształcenia i kierunków studiów sięga od kierunków technicznych, w szczególności Ochrony Środowiska, Budownictwa, Elektrotechniki i Budowy Maszyn aż po kierunki humanistyczne i administracyjne.

Brandenburski Uniwersytet Techniczny (BTU) Cottbus, na którym studiuje obecnie 4665 studentów (w semestrze zimowym 2005/2006), jest jedyną uczelnią techniczną w Brandenburgii. Z ogólnej liczby 41739 studentów w Brandenburgii na BTU Cottbus przypada 11,2%. Obok BTU Cottbus są w Brandenburgii jeszcze „tylko” dwa ośrodki uniwersyteckie w Poczdamie i we Frankfurcie nad Odrą.

Wyższa Szkoła Zawodowa Lausitz posiada dwa campusy, jeden w Cottbus i drugi w Senftenbergu. Obecnie studiuje na obu kampusach 3302 studentów, z czego 1113 w Cottbus. WSZ Lausitz jest największą wyższą szkołą zawodową w Brandenburgii. Oba campusy specjalizują się w kierunkach inżynierskich.

Wymiana akademicka pomiędzy niemiecką i polską częścią Euroregionu, w szczególności w przypadku zainteresowania niemieckich studentów studium w Polsce, jest jeszcze nierozwinięta, pomimo faktu, że BTU Cottbus i Wyższa Szkoła Zawodowa Lausitz współpracują z licznymi polskimi uniwersytetami⁶⁷. W semestrze zimowym 2004/2005 na Brandenburskim Uniwersytecie Technicznym Cottbus immatrykulowanych było dzięki programowi Sokrates-Erasmus 109 studentów z Polski. Ale tylko 5 studentów z Cottbus studiowało w Polsce w ramach wymiany

67

Kontakty BTU Cottbus: Uniwersytet Zielonogórski, Politechnika Wroclawska, Uniwersytet Wroclawski, Politechnika Śląska w Gliwicach, Politechnika Krakowska, Politechnika Poznańska, Uniwersytet Śląski w Katowicach (www.tu-cottbus.de); **Kontakty Wyższej Szkoły Zawodowej Lausitz:** Uniwersytet Zielonogórski, Akademia Rolnicza we Wrocławiu, Politechnika Wroclawska, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, Wyższa Informatyczna Szkoła Zawodowa, Politechnika Łódzka, Akademia Ekonomiczna im. Karola Adamieckiego w Katowicach, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Gorzowie Wlkp. (www.fh-lausitz.de).

akademickiej⁶⁸. Obie strony muszą podjąć wspólny wysiłek na rzecz wspólnych prac nad projektami badawczymi⁶⁹.

W Euroregionie istnieje szereg **instytucji zajmujących się transferem badań i technologii**. Najważniejsze z nich zostaną przedstawione poniżej w skrócie (patrz także tab. 56):

- Centrum Zastosowań Planowania Systemów Logistycznych i Informacyjnych Fraunhofer (Das Fraunhofer-Anwendungszentrum für Logistiksystemplanung und Informationssysteme (ALI)) od roku 1998 ma swoją siedzibę na Brandenburskim Uniwersytecie Technicznym w Cottbus. Centrum powiązane jest z katedrą Przemysłowej Techniki Informacyjnej, działa jako regionalne przedstawicielstwo Instytutu Fraunhofer Przepływu Materiału i Logistyki w Dortmundzie. Instytut ten jest jedyną instytucją badawczą o takiej renomie w regionie (Max-Planck-Gesellschaft, Fraunhofer-Gesellschaft, Cetra-Helmholtz, instytucje badawcze z „Niebieskiej Listy”).
- Centrum Technologii Energetycznej Brandenburg (Das Centrum für Energietechnologie Brandenburg (CEBra)) jest następną instytucją badawczą BTU Cottbus. Centrum zajmuje się interdyscyplinarnymi badaniami nad kwestiami techniczno-energetycznymi.
- Dalej na BTU Cottbus działa Panta Rhei GmbH. Jest to interdyscyplinarny Instytut Badawczy Materiałów do Konstrukcji Lekkich.
- Wspólną instytucją badawczą firmy Innovations for High Performance Microelectronics GmbH w Frankfurcie nad Odrą (IHP) i BTU Cottbus jest Joint Lab. Celem prac badawczych w Joint Lab jest stworzenie podstaw naukowych w perspektywicznych obszarach elektroniki krzemowej (materiał, technologia i elementy budowy).
- Ponad to istnieją dwa centra technologii w Kolkwitz i Guben.
- W pobliżu BTU Cottbus ma powstać w przyszłości na powierzchni około 76 ha przy współdziale Centrum Innowacji w Cottbus (Cottbusser Innovations Center (CIC)) nowy park badawczy, produkcyjny i usług z możliwością inwestycji dla różnych usługodawców, producentów, hurtowni oraz instytucji badawczych.

⁶⁸ Carsten Jacob (2005): Ocena okresowa Koncepcji Rozwoju i Działań (stan: kwiecień 2005)

⁶⁹ Rozmowa ekspertów w biurze Euroregionu w Guben, pani Petrick / pani Markus, 20.10.2006

Po polskiej stronie szereg instytutów Uniwersytetu Zielonogórskiego przejmuję zadania badawcze i transferu technologii. Ponadto istnieje państwowa instytucja badawczo-rozwojowa „Metrol” zajmująca się działalnością badawczą w zakresie elektronicznej techniki pomiarowej.

Tab. 56 Przegląd instytucji naukowo-badawczych w Euroregionie

Instytucja	Główne zadania / wydziały
Instytucje uniwersyteckie	
Uniwersytet Zielonogórski	<ul style="list-style-type: none"> - budownictwo - elektronika - budowa maszyn - matematyka - ochrona środowiska - historia
Brandenburski Uniwersytet Techniczny w Cottbus (BTU)	<ul style="list-style-type: none"> - matematyka, nauki matematyczne i Informatyka - architektura i inżynieria budowlana - budowa maszyn, elektrotechnika i ekonomia - ochrona środowiska i technika procesów przetwórczych
Wyższa Szkoła Zawodowa Lausitz, campus w Cottbus	<ul style="list-style-type: none"> - architektura - inżynieria budowlana - technika procesów przetwórczych i utylizacji - pedagogika muzyki - nauki społeczne
Inne instytucje:	
<ul style="list-style-type: none"> - Zachodnia Wyższa Szkoła Handlu i Finansów Międzynarodowych w Zielonej Górze, - Łużycka Wyższa Szkoła Humanistyczna w Żarach, - Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Sulechowie, - Instytut Filozoficzno-Teologiczny im. Edyty Stein w Zielonej Górze (filia Uniwersytetu Szczecińskiego), - Międzywydziałowy Ośrodek Dydaktyczny w Zielonej Górze (filia Akademii Medycznej we Wrocławiu), 	
Instytucje transferu badań i technologii (wybór)	
<ul style="list-style-type: none"> - Centrum Zastosowań Planowania Systemów Logistycznych i Informacyjnych Fraunhofer (ALI), Cottbus - Centrum Technologii Energetycznej Brandenburg (CEBra), Cottbus - Panta Rhei GmbH, Cottbus - Joint Lab, Cottbus - Metrol 	

Centra technologii	
-	Centrum Innowacji i Technologii (CIT) w Guben (Centrum technologii i rozwijania działalności Powiatu Szprewa-Nysa, Centrum Kompetencji zajmujące się surowcami odnawialnymi i tekstyliami, Polsko-Niemieckie Eurocentrum (DPE) rozwijające współpracę transgraniczną)
-	Centrum Technologii i Rozwoju w Cottbus (CoTEC) Sp. z o.o., Kolkwitz (Centrum Założycielskie)
-	Planowany: Centrum Innowacji w Cottbus (CIC)

Źródło: badania własne

Działalność badawcza i wynalazca może być szczegółowo analizowana tylko dla niemieckiej części Euroregionu. Ilość zgłoszeń patentowych w Cottbus przewyższa średnią we Wschodnich Niemczech, jest jednak dużo niższa od średniej w Niemczech Zachodnich. Również Powiat Szprewa-Nysa odnotowuje wynik daleki od średniej (patrz tab. 57). Dla polskiej części Euroregionu dostępne są tylko dane dla Województwa Lubuskiego, gdzie w roku 2004 zarejestrowano tylko 3 zgłoszenia patentowe⁷⁰. Tym samym działalność badawcza i wynalazcza jest rozwinięta w bardzo niskim stopniu.

Tab. 57 Zgłoszenia patentowe w porównaniu

obszar	Zgłoszenia patentowe na 100 000 mieszkańców w latach 1995 - 2000
Cottbus	118,3
Powiat Szprewa-Nysa	39,8
Niemcy Wschodnie	108,0
Niemcy Zachodnie	291,8

Źródło: Atlas Patentów Niemcy, wydanie 2002

Działalność badawcza Brandenburgskiego Uniwersytetu Technicznego (BTU) Cottbus ma jeszcze pole do rozwoju. W rankingu landów federalnych przeprowadzonym przez Centrum Rozwoju Uczelni Wyższych BTU nie została oceniona zbyt pozytywnie. Jedynie kierunek Elektrotechnika i Technika Informatyki (stan na 2004) znalazł się środkowej grupie ocenianych uczelni (wg analizy środków na badania na jednego naukowca i liczby przeprowadzonych doktoratów na jednego profesora)⁷¹. Również wpływ środków od osób trzecich (sponsoring) w BTU zmniejszają się nieznacznie od roku 2003 i wyniosły w roku 2004 ok. 14 milionów Euro.

⁷⁰ Polski Urząd Patentowy 2006

⁷¹ Centrum Rozwoju Uczelni Wyższych (2004): Ranking Landów Federalnych

Generalnie **potencjał naukowy i badawczy**, w szczególności w zakresie badań nad gospodarką i w przemyśle, są ograniczone, co ma również związek ze słabą strukturą gospodarki w regionie przygranicznym. Jednakże dzięki istnieniu ośrodków uniwersyteckich istnieją w regionie podstawy, aby w przyszłości rozwój był dużo większy.

Podsumowanie rozdziału: Nauka i współpraca naukowa

W Euroregionie swoją siedzibę mają **dwa uniwersytety**, Uniwersytet Zielonogórski (22000 studentów) i Brandenburski Uniwersytet Techniczny w Cottbus (BTU, 4665 studentów). Inne uczelnie w Euroregionie to: po niemieckiej stronie Wyższa Szkoła Zawodowa Lausitz, a po polskiej stronie Zachodnia Wyższa Szkoła Handlu i Finansów Międzynarodowych w Zielonej Górze, Łużycka Wyższa Szkoła Humanistyczna w Żarach i Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Sulechowie.

Wymiana akademicka pomiędzy niemiecką i polską częścią Euroregionu, w szczególności w przypadku zainteresowania niemieckich studentów studiowaniem w Polsce, jest jeszcze nierozwinięta, pomimo faktu, że BTU Cottbus i Wyższa Szkoła Zawodowa Lausitz współpracują z licznymi polskimi uniwersytetami. W niemieckiej części Euroregionu istnieje szereg **instytucji zajmujących się transferem badań i technologii**. Po polskiej stronie szereg instytutów Uniwersytetu Zielonogórskiego przejmują zadania badawcze i transferu technologii.

Działalność badawcza i wynalazca może być szczegółowo analizowana tylko dla niemieckiej części Euroregionu. Ilość zgłoszeń patentowych w Cottbus przewyższa średnią we Wschodnich Niemczech, jest jednak dużo niższa od średniej w Niemczech Zachodnich. Również Powiat Szprewa-Nysa odnotowuje wynik daleki od średniej. Także działalność badawcza BTU posiada jeszcze potencjał rozwojowy.

Generalnie **potencjał naukowy i badawczy**, w szczególności w zakresie badań nad gospodarką i w przemyśle, są ograniczone, co ma również związek ze słabą strukturą gospodarki w regionie przygranicznym. Jednakże dzięki istnieniu ośrodków uniwersyteckich istnieją w regionie podstawy, aby w przyszłości rozwój był dużo większy.

3.7 Środowisko naturalne

Obszar Euroregionu charakteryzuje się cenną **przyrodą i krajobrazem**, które powinny być chronione. W niemieckiej części Euroregionu około 25% powierzchni znajduje się pod ochroną; w polskiej części jest to nawet 28% powierzchni. Z tego powodu znaczenie przyrody i środowiska naturalnego ma duże znaczenie w Euroregionie. Ważne parki przyrody i rezerваты w regionie po stronie niemieckiej: Rezerwat Biosferyczny Szprewald (475 km²), Park Przyrodniczy Schlaubetal (230 km²), Polsko-Niemiecki Park Przyrodniczy Łuk Mużakowski / Muskauer Faltenbogen (416 km²) oraz Rezerwat Przyrody Lieberoser Endmoräne (Morena Czołowa w Lieberose, 67,6 km²); po stronie polskiej są to parki przyrodnicze: Łagowski, Mużakowski i Gryżyński. Również krajobrazy pokopalniane w okręgu Döbern są interesujące pod względem jakości środowiska i krajobrazu.

Charakterystycznym dla Euroregionu jest duża ilość chronionych **gatunków zwierząt i roślin**. W Szprewaldzie żyje blisko 18000 gatunków zwierząt i roślin, z czego 585 gatunków roślin wpisanych jest na czerwoną listę, między innymi: orzech wodny, gatunki rosiczek i orchidei. Do zwierząt zagrożonych należą między innymi wydra i bocian czarny. Godnym wspomnienia są miejsca odpoczynku dla ptaków i miejsca lęgowe ptaków nad stawami w Peitz, obszary podmokłe i rzadkie rodzaje roślin wodnych w Jeziorze Neuendorf, przez które przepływa Szprewa.

W niemieckiej części wciąż pojawia się problem z odpowiednią ilością wody gruntowej odpowiedniej dla roślin, ponieważ obszar znajduje się w strefie leja kopalnianego. Dodatkowo sytuacja klimatologiczna wokół Cottbus cechuje się średnią ilością opadów oscylujących wokół 565 do 573 mm/a. Tym samym wartość ta nieznacznie zmniejszyła się w stosunku do wartości z końca lat dziewięćdziesiątych (560 do 590 mm)⁷².

Jakość wód w Euroregionie uległa poprawie. Przeważająca ilość wód w niemieckiej części Euroregionu ma dziś drugą klasę jakości wód. Do nich zalicza się również Nysa. Ale i jakość wody w Szprewie poprawiła się przechodząc podczas pomiarów kontrolnych z klasy trzeciej do drugiej⁷³.

⁷² Urząd Miasta Cottbus 2002, dane Urzędu Środowiska Naturalnego

⁷³ Urząd Miasta Cottbus 2002, dane Urzędu Środowiska Naturalnego

Innym szczególnie ważnym aspektem ochrony środowiska naturalnego jest **ochrona przeciwpowodziowa**. Powodzie w Euroregionie mogą pojawiać się w obrębie rzek Odry, Nysy Łużyckiej, Szprewy i Bóbr:

brandenburski odcinek Nysy Łużyckiej posiada w znacznej części tamy. Prace naprawcze są ukończone oprócz kilku pozostałych robót na odcinku wzdłuż Guben. Łąki nad Nysą jako naturalne poldery zostały zachowane przede wszystkim w dolinie Nysy wokół miast Guben i Forst. Połączony system łąk pomiędzy Odrą i Nysą ma zostać zachowany lub odtworzony i stanowić część wspólnego systemu ochrony terenów z Polską. Obszar po prawej i lewej stronie obu rzek ma być wykorzystywany do łagodnej turystyki transgranicznej⁷⁴.

Spływ wody powodziowej Sprewą zależy w dużej mierze od utrzymania wody na zaporze wodnej Spremberg oraz zaporach Bautzen i Quitzdorf (w Saksonii) oraz utrzymania względnie dużych powierzchni retencyjnych. Dzięki pojemności zapory wodnej Spremberg wynoszącej ok. 19 milionów m³ można spowodować duże obniżenie fali powodziowej. Na skutek przeprowadzonych w latach dziewięćdziesiątych modernizacji tam na Sprewie w obrębie miasta Cottbus oraz dodatkowych prac wodno-budowlanych znacznie poprawiono ochronę mieszkańców w dorzeczu Szprewy. Obecnie opracowywana jest analiza faktycznego stanu w dorzeczu Szprewy, celem której jest stworzenie planu ochrony przeciwpowodziowej. Plan ma zostać przedłożony w roku 2006⁷⁵.

W związku ze zmniejszeniem emisji substancji szkodliwych na terenach przemysłowych i produkcyjnych oraz ograniczenia emisji substancji szkodliwych pochodzących z gospodarstw domowych **czystość powietrza** w niemieckiej części⁷⁶ Euroregionu uległa znacznej poprawie. Od roku 1999 zauważalna jest lekka tendencja spadkowa emisji substancji szkodliwych⁷⁷, która w porównaniu ze średnią w całych Niemczech plasuje się na niskim bądź średnim poziomie.

W niemieckiej części Euroregionu istotną rolę odgrywa **konwersja**. Znajduje się tu ok. 23 100 ha powierzchni wykorzystywanej dawniej do celów wojskowych. Na terenie dawnego poligonu Lieberose (ok. 13000 ha) na północy niemieckiej części

⁷⁴ Ministerstwo Rozwoju Terenów Wiejskich, Środowiska Naturalnego i Ochrony Konsumenta Landu Brandenburgii 2005

⁷⁵ Ministerstwo Rozwoju Terenów Wiejskich, Środowiska Naturalnego i Ochrony Konsumenta Landu Brandenburgii 2005

⁷⁶ Ze względu na brak danych z polskiej części nie możliwe jest dokonanie oceny.

⁷⁷ Zanieczyszczenie dwutlenkiem siarki (SO₂) w Powiecie Szprewa-Nysa waha się pomiędzy 4 i 5 µg/m³ (2004) i w porównaniu z rokiem 1999 jest niższe o ok. 30%. Również zanieczyszczenie dwutlenkiem azotu ustabilizowało się w ostatnich latach na niskim poziomie.

Euroregionu ograniczono możliwości rozwoju. Obszar ten został częściowo włączony do parku przyrodniczego „Schlaubetal“, a pozostała część wykorzystywana będzie do celów ochrony środowiska, rozwoju przestrzeni naturalnej, odbudowy i poprawy sieci dróg, o ile nie będzie to zagrażało środowisku naturalnemu. Dawny poligon dla samolotów myśliwskich Jerischke (35 ha) stał się częścią programu ochrony gatunku – ponownego zasiedlenia – cietrzewia w Brandenburgii. Obszar ten będzie udostępniony w do celów turystycznych tylko w bardzo ograniczonym stopniu⁷⁸.

W polskiej części Euroregionu w Żaganiu – Świętoszowie znajduje się największy poligon w Polsce i jeden z największych w Europie. Poligon wykorzystywany jest nadal do celów wojskowych.

Ogólnie w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr istnieją liczne możliwości wspólnych działań transgranicznych w dziedzinie ochrony środowiska naturalnego, przeciwpożarowej i przeciw powodziom. Dzięki temu można wnieść znaczący wkład w trwały rozwój Euroregionu.

78

Powiat Szprewa-Nysa, Miasto Cottbus (2005): Zintegrowana Lądowa Koncepcja Rozwoju Regionu Szprewa-Nysa / Cottbus, Forst / Cottbus.

Podsumowanie rozdziału: Środowisko naturalne

Obszar Euroregionu charakteryzuje się **cenną przyrodą i krajobrazem**, które powinny być chronione. W niemieckiej części Euroregionu około 25% powierzchni znajduje się pod ochroną; w polskiej części jest to nawet 28% powierzchni. Ważne parki przyrody i rezerваты w regionie po stronie niemieckiej: Rezerwat Biosferyczny Szprewald (475 km²), Park Przyrodniczy Schlaubetal (230 km²), Polsko-Niemiecki Park Przyrodniczy Łuk Mużakowski / Muskauer Faltenbogen (416 km²) oraz Rezerwat Przyrody Lieberoser Endmoräne (Morena Czołowa w Lieberose, 67,6 km²); po stronie polskiej są to parki przyrodnicze: Łagowski, Mużakowski i Gryżyński. Charakterystycznym dla Euroregionu jest duża ilość chronionych **gatunków zwierząt i roślin**.

Jakość wód w Euroregionie uległa poprawie. Przeważająca ilość wód w niemieckiej części Euroregionu ma dziś drugą klasę jakości wód. Do nich zalicza się również Nysa.

Powodzie w Euroregionie mogą pojawiać się w obrębie rzek Odry, Nysy Łużyckiej, Szprewy i Bóbr. Brandenburski odcinek Nysy Łużyckiej posiada w znacznej części tamy. Na skutek przeprowadzonych w latach dziewięćdziesiątych modernizacji tam na Sprewie w obrębie miasta Cottbus oraz dodatkowych prac wodno-budowlanych znacznie poprawiono ochronę mieszkańców w dorzeczu Szprewy.

Również **czystość powietrza** w niemieckiej części Euroregionu uległa znacznej poprawie. W niemieckiej części Euroregionu istotną rolę odgrywa **konwersja**. Znajduje się tu ok. 23 100 ha powierzchni wykorzystywanej dawniej do celów wojskowych.

Ogólnie w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr istnieją liczne **możliwości wspólnych działań** transgranicznych w dziedzinie ochrony środowiska naturalnego, przeciwpożarowej i przeciw powodziom.

4 Analiza SWOT

Strategie rozwoju tworzone są z reguły w oparciu o usunięcie ograniczeń i rozbudowie potencjałów. Jaki przyjęty zostanie kierunek strategiczny, zależy istotnie od oczekiwanych wyników i kierunku docelowego.

Ważnym instrumentem odpowiedniej strategii rozwoju jest tak zwana **analiza SWOT**. Przedstawienie mocnych i słabych stron oraz szans i ryzyka nie jest podsumowaniem faktów, lecz stanowi wynik obszernych analiz, oceny przeprowadzonych rozmów ekspertów oraz dyskusji ze zleceniodawcą.

Poniższe zestawienie podsumowujące mocne i słabe strony oraz szanse i ryzyko dla Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr ma pomóc w swej szczegółowej formie w nowym spojrzeniu na istotne dla Euroregionu kwestie i aspekty. **Struktura zestawienia dotyczy głównych zagadnień analizy danych** (rozdział 2). Zasadniczo próbowano wyszczególnić wspólne mocne i słabe strony lub szanse i ryzyko dla Euroregionu. Ujęto również wyraźne osobliwości i rozwój zarówno po niemieckiej jak i polskiej stronie.

Struktura przestrzenna i osadnicza

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - Położenie w centrum Unii Europejskiej – funkcja pomostu pomiędzy starą a nową Unią Europejską - Przez region przebiega ponadregionalna trasa Berlin – Cottbus – Wrocław - struktura Euroregionu z kilkoma centrami (niemiecka część: centralny ośrodek Cottbus, 3 średnie ośrodki; Polska część: Zielona Góra / „Trójmiasto” oraz inne miasta powiatowe (jak Żagań, Żary) - Zielona Góra i Cottbus jako ośrodki rozwoju w Euroregionie nadające impuls do rozwoju 	<ul style="list-style-type: none"> - Położenie na obrzeżach w stosunku do Berlina, ośrodków niemieckich, a także ośrodków polskich - Brak wspólnej świadomości regionalnej, słabo rozwinięta komunikacja wewnątrz regionu, e szczególności pomiędzy Cottbus a Zieloną Górą - <i>W szczególności w polskiej części Euroregionu: niska gęstość zaludnienia</i>
Szanse	Ryzyko
<ul style="list-style-type: none"> - Silniejsza pozycja regionu jako „pomost” do Europy Wschodniej - Rozbudowa potencjałów rozwojowych Cottbus i Zielonej Góry - Wzmocnienie wewnątrzregionalnych powiązań pomiędzy niemiecką i polską częścią Euroregionu - Wzmocnienie osi Cottbus – Zielona Góra - Cottbus – Spremberg – Żary / Żagań (A 18) jako przyszła oś rozwoju 	<ul style="list-style-type: none"> - Niebezpieczeństwo funkcji tranzytowej - Zahamowanie rozwoju gospodarczego ze względu na położenie na obrzeżach - Dalsza koncentracja funkcji centralnych, a tym samym spadek dostępu w regionie

Ludność

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none">- <i>w polskiej części:</i> korzystna struktura demograficzna	<ul style="list-style-type: none">- utrzymujący się spadek liczby ludności – <i>w niemieckiej części:</i> z powodu negatywnego przyrostu naturalnego i migrację ludności, <i>w polskiej części:</i> z powodu migracji ludności- <i>w szczególności w niemieckiej części:</i> wysoki przyrost starszych grup wiekowych przy równoczesnym znacznym spadku ludności w młodszym wieku, <i>w polskiej części:</i> oznaki rozpoczynającego się „starzenia” społeczeństwa
Szanse	Ryzyko
<ul style="list-style-type: none">- <i>w polskiej części:</i> dobry potencjał ludności zdolnej do pracy- Wykorzystanie infrastruktury dzięki wspólnemu użytkowaniu	<ul style="list-style-type: none">- w porównaniu z średnią w Brandenburgii i Niemczech odnotowuje się gorszy naturalny i przestrzenny rozwój ludności- zwiększający się brak pracowników wykwalifikowanych i uczniów kształcących się w zawodzie- problemy dotyczące solidności i wykorzystania całej infrastruktury i wszystkich sieci.

Infrastruktura i opieka społeczna

Mocne strony	Słabe strony
Infrastruktura drogowa	
<ul style="list-style-type: none"> - dobre połączenie ponadregionalne - <i>w niemieckiej części:</i> dobrze rozbudowana sieć dróg rowerowych i spacerowych - istniejące drogi wodne (w szczególności Odra) - wiele lotnisk i lądowisk 	<ul style="list-style-type: none"> - region tranzytowy - brak odpowiedniej ilości przejść na rzece granicznej Nysa (brak mostów) - wymagająca rozbudowy i uzupełnienia wewnątrzregionalna sieć dróg (rozbudowa pod względem jakości) - <i>w polskiej części:</i> wymagająca rozbudowy sieć dróg rowerowych i do jazdy konno - brak oferty bezpośrednich połączeń kolejowych (w szczególności pomiędzy Cottbus i Zieloną Górą) - niedostateczna przepustowość istniejącego połączenia kolejowego Berlin – Cottbus – Wrocław - jak dotychczas brak lokalnej komunikacji transgranicznej
Infrastruktura techniczna	
<ul style="list-style-type: none"> - zaopatrzenie w wodę siecią komunalną jest w dużej mierze zapewnione, sieć posiada odpowiednią wydajność 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>w polskiej części:</i> dalsza potrzeba działań odnośnie zaopatrzenia w wodę i utylizacji ścieków na obszarach wiejskich - wciąż słabe wykorzystanie nowoczesnych technologii komunikacyjnych
Opieka społeczna / Infrastruktura socjalna	
<ul style="list-style-type: none"> - główne ośrodki w Cottbus i Zielonej Górze z dobrym wyposażeniem infrastruktury socjalnej - <i>w niemieckiej części:</i> dobry stopień wyposażenia w szkołach, żłobkach i przedszkolach - <i>w niemieckiej części:</i> dobrze rozwinięty system opieki ambulatoryjnej i szpitalnej - <i>w niemieckiej części:</i> różnorodne możliwości kulturalne i spędzania czasu wolnego - doświadczenie w transgranicznej wymianie uczniów i młodzieży 	<ul style="list-style-type: none"> - rozrzedzenie infrastruktury zaopatrzenia (szkoły ogólnokształcące, szkoły zawodowe w polskiej części Euroregionu, żłobki i przedszkola) - <i>w polskiej części:</i> słabo rozwinięta infrastruktura społeczna (edukacja, zdrowie), przede wszystkim na terenach wiejskich i w małych miastach - słabo rozwinięta infrastruktura kulturalna, sportowa i społeczna o oddziaływaniu transgranicznym - istniejące bariery językowe
Szanse	Ryzyko

<ul style="list-style-type: none"> - wzmożona współpraca transgraniczna w zakresie infrastruktury drogowej (także połączenie sieci dróg rowerowych i spacerowych) - wykorzystanie lądowisk i lotnisk jako zalety przy lokalizacji inwestycji gospodarczych i rekreacji - Wspólne użytkowanie infrastruktury technicznej, społecznej, np. w Guben i Gubinie - rozbudowa E-Government - rozbudowa współpracy transgranicznej w zakresie infrastruktury technicznej (między innymi ochrona przeciwpożarowa i przeciw kłuskom żywiolowym), społecznej / służby zdrowia i kultury / rekreacji 	<ul style="list-style-type: none"> - w przyszłości brak zapewnienia odpowiedniej opieki ambulatoryjnej przez służbę zdrowia - rosnące zagrożenie działania instytucji społeczno-kulturalnych z powodu braku środków finansowych w samorządach
---	---

Gospodarka

Mocne strony	Słabe strony
Rozwój gospodarki	
<ul style="list-style-type: none"> - wzrost PKB (liczony przede wszystkim na osoby w wieku produkcyjnym i na mieszkańca) 	<ul style="list-style-type: none"> - przepaść materialna porównując obie strony Euroregionu - Euroregion zyskuje tylko w niewielkim stopniu z rozwoju gospodarczego w Niemczech i Polsce
Struktura gospodarki	
<ul style="list-style-type: none"> - Duży udział osób w wieku produkcyjnym w sektorze usług - Rosnący stopień powiązania gospodarczego i kooperacji przedsiębiorstw - <i>w niemieckiej części:</i> Know-how i doświadczenia w zakresie przemysłu wydobywczego i energetycznego (także rekultywacja i techniki odbudowy) jako pozytywny czynnik dla lokalizacji inwestycji - <i>w niemieckiej części:</i> duża oferta powierzchni przemysłowych i produkcyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> - utrzymujący się spadek osób zdolnych do pracy - <i>w niemieckiej części:</i> spadek wartości wytworzenia brutto w przemyśle produkcyjnym
Zgłaszanie działalności gospodarczej	
<ul style="list-style-type: none"> - pozytywne saldo zgłoszeń otwarcia działalności gospodarczej 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>w polskiej części:</i> niska dynamika zgłaszania otwarcia działalności gospodarczej
Rolnictwo i leśnictwo	
<ul style="list-style-type: none"> - hodowla ryb - wzrost znaczenia rolnictwa i leśnictwa dla pielęgnacji i utrzymania regionu kulturowego - wzrost znaczenia surowców odnawialnych 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>w niemieckiej części:</i> spadek powierzchni i zakładów rolnych użytkowanych - wciąż zbyt niewielkie wykształcenie się małych obiegów gospodarczych
Przemysł przetwórczy	
<ul style="list-style-type: none"> - <i>w polskiej części:</i> pozytywny rozwój przemysłu przetwórczego (wysoka ilość zatrudnienia, wysoki wzrost liczby zakładów w niektórych powiatach, wysoki wzrost obrotów) - różnorodność struktury branż 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>przede wszystkim w niemieckiej części:</i> dalszy spadek znaczenia przemysłu przetwórczego (w szczególności spadek zatrudnienia, mały wzrost ilości zakładów, spadek obrotów) - mało branż odnotowujących wzrost - niska intensywność badań i rozwoju

Turystyka	
<ul style="list-style-type: none"> - wzrost popytu turystycznego, przede wszystkim w części polskiej - <i>w niemieckiej części:</i> Szprewald krajobraz pokopalniany, turystyka wodna jako potencjał turystyczny (Pojezierze Łużyckie); <i>w polskiej części:</i> turystyka konna, wodna, i myśliwska 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>w polskiej części:</i> spadek oferty turystycznej (ośrodki, łóżka) - niski czas pobytu - przyroda i zabytki są raczej nieznane - region nie jest postrzegany jako region turystyczny - niewiele transgranicznych produktów turystycznych - częściowo brak infrastruktury turystycznej i usług (uzupełniających ofertę turystyczną) - <i>w niemieckiej części:</i> rozdrobnienie turystyczne, - <i>w polskiej części:</i> brak struktur organizacji turystycznych
Szanse	Ryzyko
<ul style="list-style-type: none"> - możliwość dywersyfikacji działalności rolniczej, np. uprawa roślin do celów energetycznych - otrzymanie statusu wspólnej przestrzeni gospodarczej łączącej całkowicie potencjał po obu stronach Nisy, przede wszystkim po przystąpieniu Polski do układu z Szengen lub po wprowadzeniu w Polsce wspólnej waluty Euro - rozbudowa istniejących zaczątków powiązań gospodarczych - logistyka jako przyszłościowy potencjał rozwojowy - wzrastająca innowacyjność przedsiębiorstw - wspólny marketing potencjału przyrodniczego i historycznego oraz rozwój transgranicznych ofert turystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> - oddzielenie regionu od pozytywnego rozwoju gospodarczego zarówno w Polsce jak i w Niemczech - rolnictwo: zmienione warunki ramowe Unii Europejskiej, rosnąca konkurencja, dalszy spadek ilości gospodarstw rolnych - zbyt niska siła innowacyjności małych i średnich przedsiębiorstw

Zatrudnienie i rynek pracy

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - doświadczenia we wspólnym kształceniu i doksztalcaniu mieszkańców pogranicza 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>w niemieckiej części</i>: spadek zatrudnionych, od których odprowadzono ubezpieczenie społeczne - łącznie ilość osób zależnych od pomocy socjalnej przekracza średnią dla danego kraju - wzrost bezrobocia młodocianych i osób starszych, wysoki udział bezrobotnych pozostających długi czas bez pracy (ok. 50%)
Szanse	Ryzyko
<ul style="list-style-type: none"> - współpraca transgraniczna w zakresie kształcenia i doksztalcania zawodowego 	<ul style="list-style-type: none"> - trudności w ponownym wprowadzeniu bezrobotnych pozostających długi czas bez pracy na rynku pracy - wciąż duża migracja młodocianych

Nauka i współpraca naukowa

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - dobra oferta naukowa kształcenia i doksztalcania - dobre warunki do studiowania i wzrastająca liczba studentów - <i>w niemieckiej części</i>: szereg instytucji zajmujących się transferem badań naukowych i technologii 	<ul style="list-style-type: none"> - instytucje naukowe w Euroregionie nie mają image, który byłby pozytywnie rozpoznawalny w kontekście ponadregionalnym - <i>w niemieckiej części</i>: niska ilość studentów - <i>w polskiej części</i>: niewiele instytucji zajmujących się transferem badań naukowych i technologii
Szanse	Ryzyko
<ul style="list-style-type: none"> - mocna współpraca wewnątrzregionalna uczelni wyższych - intensyfikacja nastawienia transgranicznego oraz współpracy naukowo-badawczej uczelni wyższych - podwójny dyplom - możliwości wsparcia finansowego studiujących w drugiej części Euroregionu - zwiększone wykorzystanie ofert przedsiębiorstw z całego regionu dotyczących transferu technologii 	<ul style="list-style-type: none"> - słabe powiązania między istniejącymi uczelniami wyższymi w Euroregionie - migracja absolwentów uczelni wyższych - odcięcie przedsiębiorstw z terenów wiejskich od procesów innowacyjnych i badawczych

Środowisko naturalne

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none">- cenna, częściowo niedotknięta przyroda z dużym udziałem obszarów leśnych i wieloma zbiornikami wodnymi- bogata flora i fauna z wieloma gatunkami chronionymi- krajobraz pokopalniany jako jedyny w swoim rodzaju ekosystem- wartościowe geotypy o znaczeniu międzynarodowym (Park geologiczny Łuk Mużakowski / Muskauer Faltenbogen).	<ul style="list-style-type: none">- wydobywanie węgla brunatnego obciąża nadal jakość krajobrazu i środowiska naturalnego po stronie niemieckiej i w mniejszym stopniu po stronie polskiej (naruszanie dużych powierzchni, problemy z wodą gruntową)- Konwersja dawnych terenów o charakterze wojskowym
Szanse	Ryzyko
<ul style="list-style-type: none">- transgraniczna ochrona środowiska naturalnego, przeciwpożarowego i przeciw powodziom- stworzenie jedynej w swoim rodzaju przestrzeni przez rekultywację dawnych terenów pokopalnianych	

5 Cele rozwoju i zakres działań

Poniżej przedstawiono najważniejsze cele rozwoju regionalnego w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr ukazujące priorytety przyszłego wsparcia pomocowego projektów w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr.

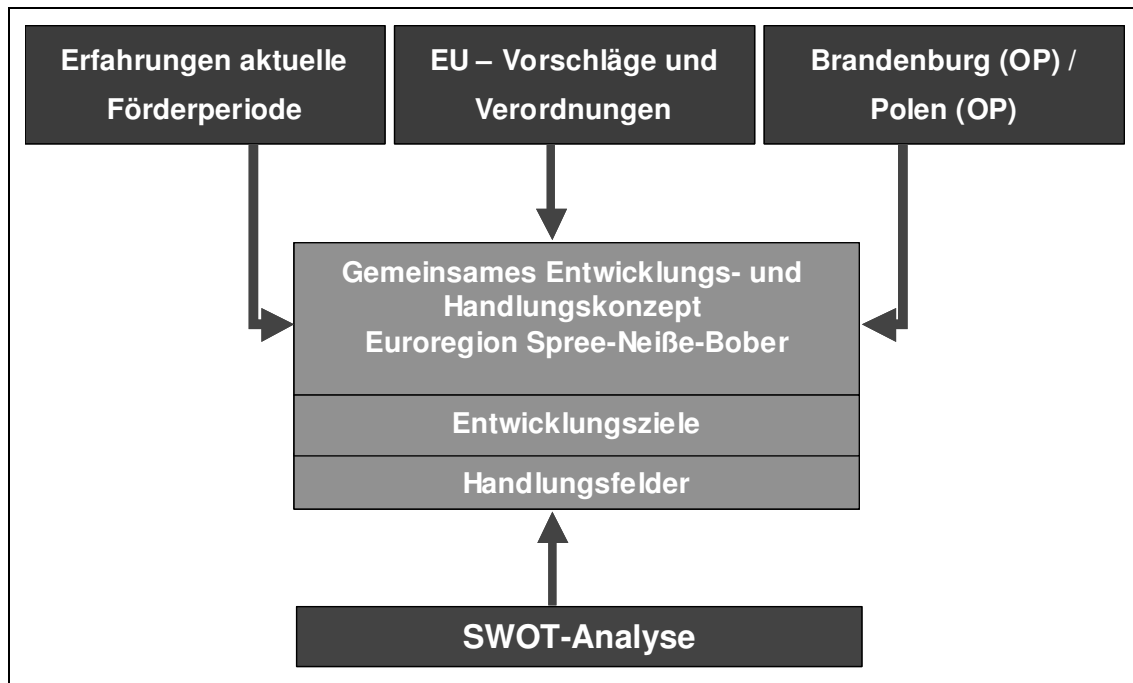
Wyłonienie celów rozwoju i zakresu działań opierało się przede wszystkim na:

- wynikach analizy SWOT z niniejszego planu rozwoju i działań, które opierają się na aktualnych koncepcjach dla niemieckiej części Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr (między innymi projekt koncepcji rozwoju powiatu Spree-Neiße, koncepcja rozwoju przestrzeni gospodarczej miasta Cottbus z czerwca 2006 r.);
- doświadczeniach z obecnego okresu wykorzystania środków pomocowych UE 2000-2006 po stronie polskiej i niemieckiej Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr;
- danych Unii Europejskiej na nowy okres wykorzystania środków pomocowych 2007-2013 oraz na ważnych strategiach i zaleceniach Unii Europejskiej (między innymi „Strategii Lizbońskiej“ (2000) z nowymi wytycznymi z marca 2005 r.);
- wytycznych UE dla nowego okresu wykorzystania środków pomocowych 2007-2013 oraz „Strategii Lizbońskiej” (2000) wraz z jej nowym kierunkiem z marca 2005;
- aktualnym rozwoju na płaszczyźnie państw członkowskich Unii Europejskiej, Polski i Niemiec, względnie Województwa Lubuskiego i Brandenburgii.

Poniższa ilustracja nr 15 przedstawia raz jeszcze złożoność kontaktów oraz warunki ramowe w zestawieniu.

W niniejszej koncepcji rozwoju i działania odwołano się do najnowszych wersji i projektów dokumentów unijnych, federalnych i landowych. Wiele rozporządzeń na płaszczyźnie Unii Europejskiej regulujących alokację środków pomocowych z funduszu strukturalnego 2007-2013 uchwalono w lipcu 2006 roku. Nie zakończono jeszcze uzgodnień dotyczących celów krajów członkowskich i regionów (Republika Federalna Niemiec / Polska względnie Brandenburgia / Województwo Lubuskie) Narodowe strategiczne plany ramowe oraz programy operacyjne są obecnie w fazie projektów lub są aktualnie opracowywane..

Rys. 15 Metodyka opracowania celów rozwoju i zakresu działań

© Regionomica 2006

5.1 Cele rozwoju i zakres działania w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr

5.1.1 Podsumowanie analizy SWOT

Najważniejszą bazę do opracowania celów rozwoju i zakresu działań stanowią wyniki **analizy SWOT** dla Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr. Poniżej w tabeli 58 przedstawiono najważniejsze mocne i słabe strony oraz szanse i ryzyka Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr (por. także rozdział 4).

Tab. 58 Podsumowanie analizy SWOT dla Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Funkcja pomostu między „starą” a „nową” UE ▪ Zielona Góra i Cottbus jako ośrodki rozwoju nadające impuls w Euroregionie ▪ Względnie dobre połączenie z autostradami ▪ Wysoki udział zatrudnionych w sektorze usług ▪ Rosnąca liczba kontaktów gospodarczych i współpracy przedsiębiorstw ▪ W polskiej części Euroregionu: pozytywny rozwój w przemyśle przetwórczym (duża liczba zakładów przemysłowych, wysoki wzrost obrotu) ▪ Różnorodna struktura branż ▪ Know-how oraz doświadczenia w branżach przemysłu wydobywczego węgla brunatnego i energetycznego ▪ Potencjał turystyczny: Szprewald i krajobrazy pokopalniane / turystyka wodna (Pojezierze Łużyckie), agroturystyka i turystyka myśliwska ▪ Wysoka jakość środowiska naturalnego – wartościowa, nienaruszona przyroda, bogactwo flory i fauny, krajobraz pokopalniany jako wyjątkowy ekosystem, geotypy, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Położenie In-Between ▪ Brak wspólnej świadomości regionalnej ▪ Spadek liczby ludności oraz „starzenie się społeczeństwa” (przede wszystkim w części niemieckiej Euroregionu) ▪ Brak mostów granicznych ▪ Wymagająca rozbudowy i uzupełnienia wewnątrzregionalna sieć dróg ▪ Brak oferty bezpośrednich połączeń kolejowych (Zielona Góra - Cottbus), niedostateczne wykorzystanie istniejącego połączenia kolejowego Berlin – Cottbus – Forst – Wrocław ▪ Wciąż niedostateczne wykorzystanie IuK ▪ Stały spadek zatrudnionych ▪ Spadek zatrudnionych w przemyśle przetwórczym (przede wszystkim w niemieckiej części Euroregionu) ▪ Mało branż rozwojowych ▪ Niska intensywność badań i rozwoju ▪ Brak postrzegania regionu jako obszaru turystycznego / nieliczne produkty turystyczne o charakterze transgranicznym ▪ Częściowo brak infrastruktury turystycznej oraz (uzupełniającego-) sektora usług

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ośrodki naukowe bez znaczącego image ▪ Ponadprzeciętnie wysokie bezrobocie ▪ Bariery językowe
Główne szanse	Główne ryzyka
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mocniejsze akcentowanie regionu jako „pomostu“ do Europy Wschodniej ▪ Rozbudowa potencjału rozwoju Zielonej Góry i Cottbus ▪ Wzmocnienie współpracy transgranicznej w zakresie infrastruktury drogowej (także połączenie sieci dróg rowerowych i pieszych) ▪ Rozbudowa współpracy transgranicznej w zakresie infrastruktury technicznej (przede wszystkim ochrona przeciwpożarowa i przed klęskami żywiołowymi), infrastruktura społeczna / służba zdrowia i kultura / spędzanie czasu wolnego ▪ Rozwój wspólnej lokalizacji gospodarczej ▪ Rosnąca innowacyjność przedsiębiorstw ▪ Wspólny marketing (gospodarka i turystyka) ▪ Rozwój transgranicznych ofert turystycznych ▪ Intensyfikacja orientacji transgranicznej oraz współpraca naukowo-badawcza szkół wyższych ▪ Rozwój ofert dotyczących transferu technologii ▪ Transgraniczna ochrona środowiska naturalnego, przyrody oraz ochrona przeciwpowodziowa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zahamowanie rozwoju gospodarczego ze względu na położenie przygraniczne ▪ Coraz większy brak uczących się zawodu i pracowników wykwalifikowanych ▪ Problemy z nośnością i możliwością obciążenia wszystkich infrastruktur i sieci ▪ Dalsza koncentracja funkcji w ośrodkach Euroregionu, a tym samym spadek zaopatrzenia w regionie, np. niedostateczna opieka ambulatoryjna w przyszłości ▪ Trudności na rynku pracy w reintegracji osób pozostających przez długi okres na bezrobociu ▪ Odpływ absolwentów szkół wyższych ▪ Izolacja przedsiębiorstw z obszarów wiejskich od procesów innowacyjnych i badawczych

Źródło: Raport częściowy analizy SWOT

W porównaniu z analizą mocnych i słabych stron z ostatniego planu rozwoju i działań z roku 1999⁷⁹ pojawiły się tylko nieznaczące zmiany. Należy zauważyć w szczególności dalszy negatywny rozwój struktury ludności oraz starzenie się

⁷⁹

Regionomica (1999): Plan rozwoju i działań Euroregionu Sprewa – Nysa – Bóbr, Berlin

społeczeństwa po niemieckiej stronie Euroregionu. Poprawiły się istniejące kontakty gospodarcze w Euroregionie.

5.1.2 Aspekt strategiczny, cele rozwoju i zakres działania

W wielu obszarach i na przykładzie wielu pojedynczych przykładach można odnotować owocną wewnątrzregionalną współpracę w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr (np. partnerstwa miast i gmin, wymiana uczniów, współpraca gospodarcza, zaczątki wspólnych projektów infrastrukturalnych, między innymi w dziedzinie ochrony przeciwpożarowej i przed klęskami żywiołowymi). Wciąż jednak nie można mówić o „jednym” regionie. Nadal istnieją nie tylko znaczne bariery językowe i lęk przed wzajemnymi kontaktami między ludnością po niemieckiej i polskiej stronie Euroregionu, lecz także rozwój regionu i gospodarki cechuje się wciąż jeszcze odmienną sytuacją wyjściową, różnymi strukturami a także odmienną dynamiką rozwoju. Pomimo tego, co zresztą potwierdza jednoznacznie niniejsza analiza, region posiada znaczny potencjał, który należy ze sobą powiązać i rozwijać.

Wspólnym celem i wizją rozwoju jest rozwój regionu jako

konkurencyjnego i transgranicznego regionu gospodarczo-kulturowego Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr / Spree-Neiße-Bober”.

Ten cel musi znajdować się w centrum wszelkich działań w celu budowy regionalnej tożsamości, na tym celu oparta jest także duża część wyników analizy.

Jak wyżej przedstawiono, przyszłe działania w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr powinny skupić się na rozwoju gospodarczo silnego regionu mającemu szansę w konkurencyjności regionów, zachowując i rozwijając zarazem istniejące różnice kulturowe:

Dzięki rozszerzeniu Unii Europejskiej znacznie poprawiła się sytuacja Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr w europejskiej przestrzeni gospodarczej. W najbliższych latach przyśpieszy się integracja polsko-niemiecka dzięki usuwaniu istniejących jeszcze przeszkód integracyjnych na rynku pracy i usług oraz na skutek przystąpienia Polski do strefy Euro. Dzięki temu wzrośnie ilość działań transgranicznych o charakterze ekonomicznym. Aby przyśpieszyć ten rozwój **wspólnego regionu gospodarczego**, należy wzmocnić istniejące kompetencje branż oraz zorganizować budowę regionalnych sieci. W związku z tym należy poprawić połączenie Euroregionu z ponadregionalnymi / europejskimi sieciami komunikacyjnymi, zarówno drogowymi jak i kolejowymi, aby spełnić jakościowe wymagania, w szczególności stawiane przez gospodarkę.

Rozwój wspólnego regionu kulturowego zawiera w swojej istocie tworzenia wspólności zachowanie regionalnych różnic w kulturze i tradycji, np. istniejące dziedzictwo kulturowe w istniejących obszarach zamieszkania Łużyczan, zachowanie istniejących dóbr turystycznych i kultury, np. parków, zamków, pałaców. Ponadto istnieje szereg możliwości wspólnego rozwijania istniejących ofert zaczynając od istniejącego potencjału przyrody.

Niżej wymienione specyficzne **cele rozwoju** powinny wynikać z wyżej wymienionego celu głównego i przedstawiać zakres działań na przyszły wspólny rozwój regionalny Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr:

- Wzrost i zapewnienie konkurencyjności przedsiębiorstw w całym regionie,
- Rozbudowa ponadregionalnych i transgranicznych infrastrukturalnych,
- Większe wykorzystanie i rozbudowa porównywalnych walorów i struktur przestrzennych,
- Zachowanie środowiska naturalnego oraz wspólny rozwój regionu we wszelkich obszarach.

Z powyższych celów rozwoju pojawia się sześć **obszarów działań**, w których będą realizowane przyszłe projekty mające na celu wspieranie rozwoju regionalnego i współpracy transgranicznej w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr:

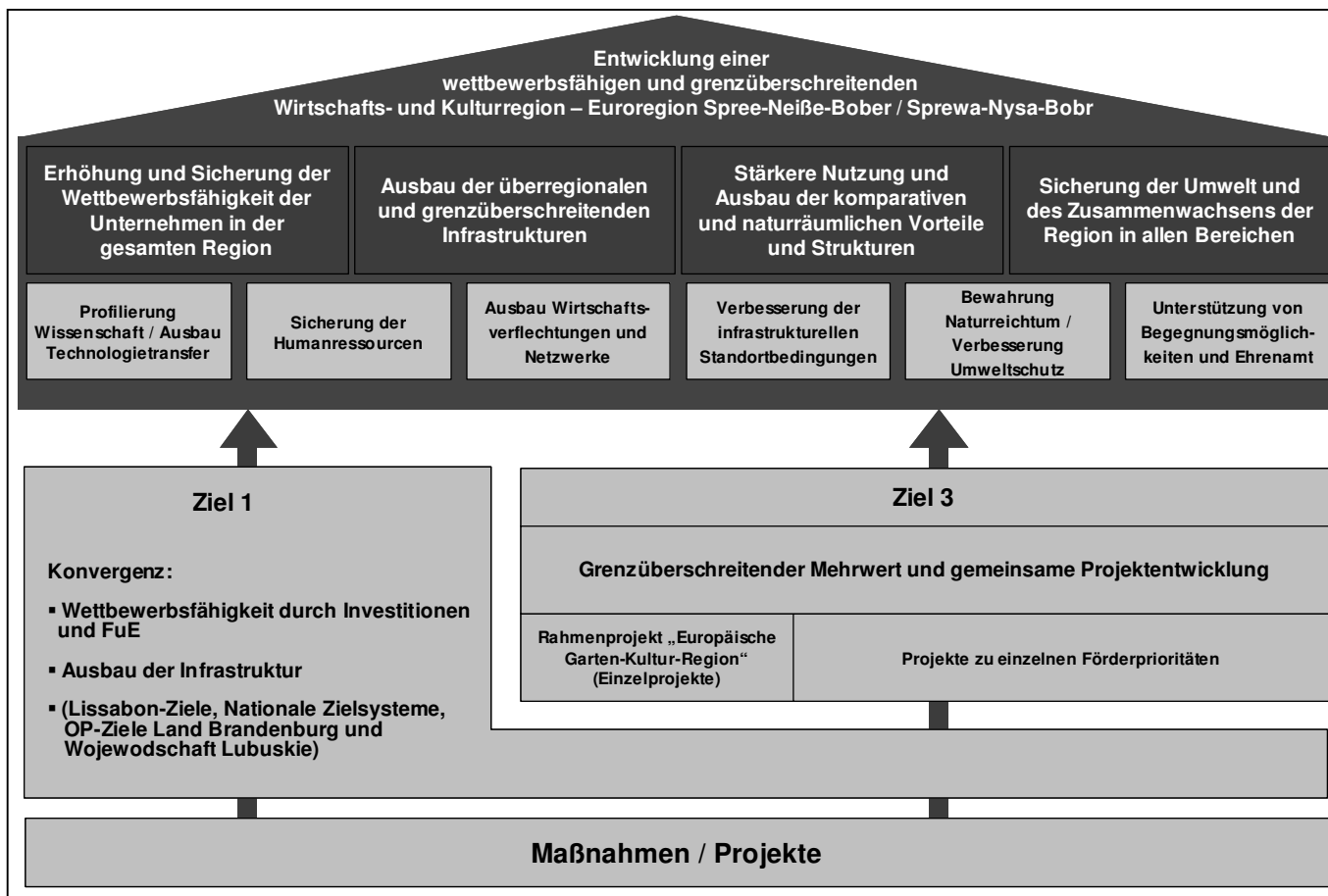
- Ukierunkowanie nauki / rozbudowa transferu technologii
- Zapewnienie potencjału ludzkiego
- Rozbudowa powiązań gospodarczych i sieci (network)
- Poprawa infrastrukturalnych warunków prowadzenia działalności gospodarczej
- Zachowanie bogactwa przyrody / poprawa ochrony środowiska naturalnego
- Wsparcie możliwości kontaktów oraz urzęd honorowy

W porównaniu z planem rozwoju i działań w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr z roku 1999 obszar działań zmienił się nieznacznie. W poprzednim planie rozwoju i działań wymieniono siedem głównych punktów rozwoju: gospodarkę, rynek pracy, rolnictwo, turystykę, infrastrukturę, ochronę środowiska/ochronę przyrody oraz rozwój społeczno-kulturalny. Za wyjątkiem obszarów związanych z rolnictwem i turystyką

pozostałe obszary działań ponownie pojawiają się w nowym zakresie działań. Turystyka obecna jest w wielu celach i zakresach działań.

Poniższa ilustracja nr 16 przedstawia jeszcze raz w zestawieniu wymienione cele rozwoju i obszary działania w formie piramidy celów.

Rys. 16 Cele rozwoju, obszary działania oraz źródła pozyskania środków pomocowych

5.1.3 Możliwe źródła finansowania

Problemy przedstawione w analizie SWOT oraz wypracowany zakres działania należy opracowywać i rozwiązywać niezależnie od dostępnych środków. Zasadniczo chodzi o to, aby wykorzystać dostępne środki (EFRE, ESF, środki na cel 3, ELER, GA itd.) na realizację projektów w przedstawionych sześciu obszarach działań oraz dostosować specyfikę programów pomocowych do warunków w regionie.

Najważniejsze **źródła finansowania** projektów i działań dostępnych w przyszłym okresie wykorzystania środków pomocowych Unii Europejskiej dla polskiej i niemieckiej części Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr, pochodzą z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego EFRE, które przekazane będą przez tak zwany cel 1 (konwergencja – wsparcie rozwoju i zatrudnienia w zacofanych krajach członkowskich i regionach) oraz przez cel 3 (Europejska Współpraca Terytorialna, por. także rys. 2).

Biorąc pod uwagę doświadczenia z przeszłości i zadania Euroregionów, możliwości wykorzystania środków na **cel 3** są dla Euroregionów bardzo interesujące. Po stronie niemieckiej możliwości wynikające z nowego celu 3 postrzegane są bardzo realistycznie mając na uwadze wyniki oceny dotychczasowych programów Interreg. Z dzisiejszego punktu widzenia środki dostępne w nowym okresie wsparcia po niemieckiej stronie Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr zostaną zmniejszone z dzisiejszych 40 milionów Euro do prawdopodobnie 28 - 30 milionów Euro. Odpowiada to przeciętnej rocznej wysokości wykorzystania środków pomocowych w wysokości ok. 4,2 milionów Euro.⁸⁰ Dlatego wnioski dotyczące wykorzystania środków na cel 3 sformułowane są w następujący sposób:

- Biorąc pod uwagę ograniczone środki pomocowe, racjonalne wydaje się ukierunkowanie (skupienie) projektów i wsparcia pomocowego. Euroregion dąży do wykorzystania i samodzielnego zarządzania 35% dostępnych środków na projekty FMP oraz sieciowe. Pozostałe środki skierowane będą na projekty ramowe Euroregionu, jak n.p. „Europejski region kultury ogrodowej”, „Polsko-niemiecka platforma oświatowa” oraz „Poprawa publicznej infrastruktury turystycznej”. Dla projektu Europejskiego regionu kultury ogrodowej zebrano już deklaracje współpracy z wielu polskich i niemieckich miast po obu stronach granicy: po stronie niemieckiej z Neuzelle, Guben, Forst Cottbus oraz Bad Muskau, po stronie polskiej z Cybinki, Gubina, Lubska, Brodów oraz Zielonej Góry. Realizacja pojedynczych projektów w ramach wyżej wymienionego projektu ramowego byłaby

80

Brak konkretnych wypowiedzi na temat środków pomocowych przewidzianych dla polskiej części Euroregionu.

osiągnięciem na skalę europejską. Po dotychczasowym planowaniu opracowywane będą pojedyncze projekty związane z poprawą stanu środowiska naturalnego, tworzeniem wolnych przestrzeni w centrach miast, rozwojem przestrzeni krajobrazowej / budowli oraz tworzeniem infrastruktury tworzących pomniki, rozwijających kulturę, spędzanie czasu wolnego i turystykę, projekty wspierające wzrost zatrudnienia oraz tworzenie ofert kulturalnych wzdłuż Nysy. Projekty te można by ująć w ramach jednego projektu ramowego.

- Istotnym wydaje się również koncentracja zadań inwestycyjnych, które w opinii publicznej mają wysoki priorytet oraz zapewniać będą stałe efekty działań. Jest to ważne także z uwagi na ocenę wyników wykorzystania dotychczasowych środków pomocowych z programu Interreg A, gdzie poprzez dużą liczbę celów i projektów często dochodziło do „rozdrobienia”, a charakter transgraniczny oraz wartość dodana nie były zawsze – przede wszystkim w opinii publicznej – widoczne natychmiast.
- Dodatkowo poszczególne grupy projektów z ubiegłych okresów wsparcia z programu Interreg powinny zostać zachowane i częściowo rozwijane. Przede wszystkim te, które w szczególnym stopniu przyczyniły się do wspólnego rozwoju Euroregionu i które mają wysoką wartość transgraniczną dla regionu. Do tych projektów należą przede wszystkim działania w zakresie:
 - Lokalne inicjatywy transgraniczne, Fundusz Małych Projektów (Small Project Fund) i spotkania społeczno-kulturalne,
 - Współpraca gospodarcza,
 - Rozwój wspólnych ofert edukacyjnych i infrastrukturalnych oraz współpraca uniwersytetów i szkół,
 - Ochrona przeciwpożarowa i przed klęskami żywiołowymi.

Ważnym zaleceniem działań jest **wzmocnienie kompetencji** w obu biurach Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr. Na nowy okres wykorzystania środków pomocowych 2007 do 2013 należałoby sprawdzić w krajach, czy, mając na uwadze długoletnie doświadczenie w realizacji i nadzorowaniu projektów związanych z współpracą transgraniczną, nie należałoby przekazać większej odpowiedzialności biur Euroregionu. Tak jak wcześniej wspomniano, można na przykład powierzyć Euroregionowi 35% dostępnych w budżecie środków, aby biura mogły na własną odpowiedzialność wspierać i realizować po obu stronach

projekty z funduszu Small Project Found oraz projekty sieciowe w celu osiągnięcia jeszcze mocniejszego powiązania z Euroregionem⁸¹.

5.1.4 Opis zakresu działań

Poniżej przedstawiono w obszerniejszy sposób sześć obszarów działania na płaszczyźnie Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr. Powołano się przy tym głównie na wyniki analizy SWOT oraz na przeprowadzone rozmowy ekspertów (por. załącznik 14).

Obszar działania 1: Ukierunkowanie nauki / rozbudowa transferu technologii

W ocenie analizy SWOT potencjał naukowo-badawczy Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr, w szczególności badania w dziedzinach gospodarczych i zbliżonych do przemysłu są ograniczone. Przy tym istnieje potencjał w ośrodkach uniwersyteckich w regionie, który w przyszłości może być lepiej wykorzystany na rozwój. Tym samym, w tym obszarze działania pojawiają się następujące punkty działań:

- Wspieranie współpracy transgranicznej pomiędzy instytucjami badawczymi i odpowiedzialnymi za transfer technologii oraz przedsiębiorstwami w celu zapoczątkowania wspólnych projektów badawczych;
- Zapoczątkowanie współpracy transgranicznej w zakresie nauki, badań i innowacji – poprzez wsparcie współpracy uniwersytetów, szkół wyższych i przedsiębiorstw po obu stronach granicy skupionych na badaniach nad gospodarką.

Obszar działania 2: Zapewnienie potencjału ludzkiego

W analizie SWOT dla Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr stwierdzono w porównaniu ze średnią federalną i dla całej Brandenburgii gorszy rozwój przyrostu naturalnego ludności oraz rozwój struktury przestrzennej. Podczas, gdy po stronie niemieckiej zmiana demograficzna doprowadziła do spadku potencjału osób czynnych zawodowo, to strona polska posiada stosunkowo korzystną strukturę demograficzną. Dodatkowo w regionie jest coraz mniej osób uczących się zawodu oraz pracowników wykwalifikowanych. Wysokie bezrobocie oraz uzależnienie od transferu technologii doprowadziły do tego, że młodzi i wykwalifikowani pracownicy emigrują z terenu przygranicznego do bardziej atrakcyjnych regionów (regionów sąsiednich) zmieniając

81

Niniejsze zalecenie przekazywane było również podczas rozmów ekspertów jako ważny wymóg działania po obu stronach Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr.

tym samym w trwały sposób potencjał rynku pracy w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr.

Dlatego obszar działania „Zapewnienie potencjału ludzkiego” powinien wykorzystywać w szczególności specyficzny potencjał:

- Wymiana transgraniczna (np. praktyki) osób uczących się, uczących się zawodu, zatrudnionych i kadry zarządzającej;
- Treningi lub oferty związane z podnoszeniem kwalifikacji dla kadry zarządzającej i zatrudnionych w małych i średnich przedsiębiorstwach w dziedzinach związanych z transgranicznością (np. język gospodarczy, kompetencja interkulturalna);
- Rozwój nowych i innowacyjnych treści i metod kształcenia zawodowego;
- Większa współpraca i szersze kontakty uniwersytetów i szkół wyższych;
- Kształcenie i kształcenie zawodowe oraz oferty zatrudnienia dla młodzieży, a w szczególności dla grup osób wymagających szczególnego wsparcia, jak np. osoby niepełnosprawne, osoby w podeszłym wieku oraz osoby przebywające od długiego czasu na bezrobociu;
- Wspieranie inicjatyw zatrudnienia na lokalnym rynku pracy.

Dzięki powyższym, a także innym interwencjom, przy odpowiednich uzupełniających i koniecznych regulacjach międzypaństwowych można by poprawić przedstawioną powyżej sytuację wyjściową.

Obszar działania 3: Rozbudowa powiązań gospodarczych i sieci (network)

W ostatnich latach stworzono już względnie dobre warunki i stabilne struktury budowy współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami i transgranicznego wspierania przedsiębiorczości (np. Regionalne Biuro Kooperacji Zielona Góra – Cottbus), które jednak można nadal rozbudowywać. Przyszłe działania należałoby skierować przede wszystkim na takie działy gospodarki i branże, których rozwój może służyć w szczególny sposób poprawie transgranicznych powiązań gospodarczych i przedsiębiorstw. Należy unikać krzyżowania się ofert różnych instytucji.

W niniejszym obszarze działania możliwe są następujące działania strategiczne wykorzystania środków pomocowych:

- Rozwój i wsparcie polsko-niemieckiej współpracy transgranicznej przedsiębiorstw oraz sieci przedsiębiorstw – dzięki wspieraniu kontaktów transgranicznych tworzących wartość (np. konferencje branżowe) przy szczególnym wykorzystaniu korzyści lokalizacji i kompetencji;
- Wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw podczas zdobywania rynków w kraju sąsiednim – np. przez pomoc w zdobywaniu rynku i działania na rzecz rozwoju handlu zagranicznego (np. udział w targach i giełdach kooperacyjnych), poprzez pomoc w niwelowaniu barier w dostępie do rynku (np. dzięki dostępie do informacji o rynku, kompetencji językowej i interkulturowej) lub również poprzez wspólną budowę przedsiębiorstw;
- Wspieranie ponadgranicznego marketingu lokalizacji, obszarów przemysłowych i turystyki – między innymi poprzez oferty opieki nad inwestorami lub wsparcie podczas przygotowywania transgranicznych ofert turystycznych (np. w marketingu i tworzeniu transgranicznych systemów informacyjnych).
- W dalszej mierze: oferty, przede wszystkim turystyki transgranicznej, tworzone są w niewielkim stopniu i jak do tej pory są mało znane.

Jeśli chodzi o rozwój powiązań gospodarczych i przedsiębiorstw oraz rozwój ofert turystycznych, należy zwrócić uwagę na mocne i słabe strony oraz na szanse i ryzyka, które nie wynikają tylko z położenia nadgranicznego. W okresie wykorzystania środków pomocowych 2007-2013 należy wykorzystywać środki na cel 1 oraz y programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na wspieranie wyżej wymienionych działań.

Obszar działania 4: Poprawa infrastrukturalnych warunków prowadzenia działalności gospodarczej

Analiza SWOT ukazała, że Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr jest oddalony od ważnych centrów (gospodarczych) takich jak Berlin, Drezno, Lipsk, Poznań czy Wrocław. Tym samym, Euroregion jest skazany w swoim rozwoju na siebie. W związku z tym należy poprawić z jednej strony połączenie z ponadregionalnymi arteriami komunikacyjnymi, a z drugiej strony zwiększyć sieć wewnątrzregionalnych powiązań.

- Po stronie niemieckiej Euroregionu ważnym aspektem będzie oddanie do użytku do roku 2015 Tarasu Odrzańsko-Łużyckiego (Oder-Lausitz-Trasse). Również po polskiej stronie należy wywierać nacisk na szybkie oddanie do użytku drogi ekspresowej nr 3 ze Szczecina na południe kraju.
- Jeśli chodzi o komunikację kolejową pole do działania istnieje w poprawie połączeń kolejowych na trasie Berlin – Cottbus – Forst – Żary – Wrocław oraz (ponowne) połączenie bezpośrednio między dwoma najważniejszymi centrami gospodarczymi Euroregionu, Cottbus i Zieloną Górą.
- W przyszłości w ramach wspierania tworzenia np. przejść granicznych, mostów i ofert komunikacji publicznej należałoby wyraźniej rozgraniczać udział środków pomocowych. To znaczy, znajdować wspólnie dla Województwa Lubuskiego i Brandenburgii środki pomocowe na cel 1, a także z programu Rozwoju Obszarów Wiejskich wspierając rozwój istotnych infrastruktur o charakterze drogowym, gospodarczym, turystycznym i technicznym. Natomiast w ramach wykorzystania środków pomocowych na cel 3 należy wspierać w szczególności takie działania infrastrukturalne, które wynikają z bezpośredniego położenia przygranicznego lub mają rzeczywisty charakter transgraniczny, np. odbudowę mostów granicznych zburzonych podczas działań wojennych. Dalszy deficyt znajduje się we wspólnie połączonej infrastrukturze turystycznej związanej z drogami rowerowymi (drogi rowerowe i piesze).
- Na terenach słabiej zaludnionych należy poszukiwać nowych form mobilności szczególnie coraz bardziej starzejącego się społeczeństwa.
- W dalszym ciągu należy nadal koncentrować się w przyszłości na wspólnym transgranicznym wykorzystaniu istniejących już struktur – w zakresie infrastruktury technicznej (użytkowanie wody, ścieków i śmieci, systemy energetyczne, ochrona przeciwpożarowa i przeciw klęskami żywiołowymi, telekomunikacja, itd.) turystycznej, społecznej, kulturalnej oraz polityczno-edukacyjnej. W tym celu można tworzyć rozwiązania modelowe i testować je w Gubinie i Guben, po czym stopniowo rozszerzać je na dalsze części rejonu nadgranicznego. Także w tym przypadku należałoby wykorzystać odpowiednie wsparcie na cel 1 (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego).

Obszar działania 5: Zachowanie bogactwa przyrody / poprawa ochrony środowiska naturalnego

W ocenie analizy SWOT stwierdzono, że należy podjąć właściwe interwencje mające na celu poprawę transgranicznego potencjału przyrodniczego oraz również takie,

które przywrócą historyczny obszar kulturowy szerszemu gronu turystów. Jak ukazała analiza SWOT istnieje szereg punktów zbieżnych, jeśli chodzi o transgraniczną ochronę środowiska naturalnego, przyrody i przeciwpowodziową.

Obszar działania 6: Wsparcie możliwości kontaktów oraz urząd honorowy

Różnorodne możliwości wymiany dzieci i młodzieży (uczniów, uczących się zawodu, studentów) oraz dorosłych w takich dziedzinach, jak edukacja, kultura, służba zdrowia, opieka społeczna i sport stanowią bogactwo doświadczeń, którym nawet w przybliżeniu nie dysponują inne niemieckie czy polskie regiony poza Euroregionem Sprewa-Nysa-Bóbr. Tym mocnym stronom należy przeciwstawić słabe, które – na podstawie zebranych doświadczeń we współpracy transgranicznej – utrudniają wymianę transgraniczną oraz wzajemne współzycie. Należy wymienić tu:

słabą znajomość języka partnera, przede wszystkim po stronie niemieckiej

słabo rozwinięte infrastruktury: kulturalną, sportową oraz pozostałe infrastruktury społeczne o charakterze i oddziaływaniu transgranicznym oraz

niedostateczna wiedza o strukturach administracyjnych i kulturze administracyjnej po obu stronach granicy.

Wspólne niwelowanie wciąż istniejących jeszcze barier kulturowych i językowych powinno być ważną częścią tego obszaru działań. W pierwszym rzędzie należałoby zintensyfikować kontakty transgraniczne oraz budowę kontaktów w takich dziedzinach jak kultura, sport, opieka społeczna, służba zdrowia oraz mieszkanie. Istnieje szereg możliwości wspólnego wykorzystania transgranicznego zasobów personalnych, finansowych i strukturalnych.

Jednym z głównych punktów wspierania środkami pomocowymi powinien stanowić rozwój kontaktów między organizacjami pozarządowymi, rozwój inicjatyw obywatelskich oraz instytucji edukacyjnych i kulturalnych. Można nawiązać do zdobytych już doświadczeń w dziedzinie wymiany dzieci, uczniów i młodzieży oraz także w sporcie i kulturze. Ponadto instytucje administracji w regionie przygranicznym odgrywają istotną rolę w transgranicznych kontaktach obywateli i przedsiębiorstw. Dlatego wydaje się słuszne, aby przekazywać informacje o strukturze administracyjnej i jej zadaniach i odpowiedzialności partnerowi po drugiej stronie granicy.

Dzięki wymienionym celom rozwoju i zaleceniom działania, Euroregion będzie tworzył strukturę, zgodnie z którą można wybierać działania i projekty oraz realizować je w sposób przemyślany.

Należy tu zauważyć, że przy wymienianiu i ostatecznej realizacji projektów istnieje wyraźne rozgraniczenie na płaszczyznę federalną, krajową (landową) i euroregionalną. Jeżeli zadania federalne i krajowe (landowe) wymieniono jako cele rozwoju Euroregionu (przejścia graniczne, drogi krajowe, itd.), to oznacza to, że te cele należy realizować, ale urzędy samorządowe lub powiatowe nie mogą ich przejąć.

5.2 Powiązania ze strategiami wykorzystania środków pomocowych UE oraz landowych koncepcji wykorzystania środków pomocowych UE

Za najważniejsze dyrektywy Unii Europejskiej, rządu RFN i rządu Brandenburgii można wymienić:

- Na płaszczyźnie UE: Strategię Lizbońską z roku 2000 z nowymi zmianami w roku 2005 strategicznymi wytycznymi jako możliwości wykorzystania funduszy strukturalnych z lipca 2005;
- Na płaszczyźnie federalnej: Narodowy Strategiczny Plan Ramowy Republiki Federalnej Niemiec oraz
- Na płaszczyźnie landu Brandenburgia względnie Województwa Lubuskiego: programy operacyjne wykorzystania środków na cel 1 i 3.

Płaszczyzna Unii Europejskiej

- Strategia Lizbońska jako ważny dokument rozwoju przyszłej unijnej polityki wspierania środkami pomocowymi obejmuje wszystkie działania mające na celu gospodarczą, społeczną i ekologiczną odnowę Unii Europejskiej. W marcu 2000 roku Rada Europy podczas posiedzenia w Lizbonie przyjęła strategię na dziesięć lat, przy pomocy której Unia Europejska ma rozwinąć się do roku 2010, stając się najbardziej dynamicznym i konkurencyjnym regionem gospodarczym na całym świecie. Wymieniono w tym zakresie główne cele:
 - a) Wzrost stopnia zatrudnienia (także przez kobiety i pracobiorców w starszym wieku), podniesienie wieku emerytalnego;
 - b) Wspieranie gospodarki opartej na wiedzy (wzrost wydatków na badania i rozwój, w szczególności w gospodarce prywatnej, wzrost

wydatków na edukację, wspieranie rozwoju społeczeństwa informacyjnego);

c) Daleko idące reformy gospodarcze (wytyczne dla rynku wewnętrznego, otwarcie rynków, dostęp do finansów i kapitału ryzykownego);

d) Poprawa więzi społecznych wraz z równością szans⁸².

- 22 – 23 marca 2005 roku Rada Europy uchwaliła na podstawie oceny za półmetek **nowe ukierunkowanie strategii lizbońskiej**. Priorytety strategii lizbońskiej powinny być bardziej ukierunkowane na trwały wzrost i zatrudnienie. Jako główne cele podaje się: osiągnięcie stopy zatrudnienia wynoszącej 70% oraz nakładów inwestycyjnych na rozwój i badania wynoszące 3% PKB do roku 2010.
- Komisja zobowiązała się, że środki z funduszy strukturalnych oraz funduszu spójności będą przeznaczane przede wszystkim na realizację celów lizbońskich, co podkreśla znaczenie strategii lizbońskiej.
- Jako podstawę wykorzystania funduszy strukturalnych w okresie 2007 – 2013 komisja Unii Europejskiej dodatkowo zaproponowała w lipcu 2005 Strategiczne Wytyczne Wspólnoty. Według tych wytycznych środki z funduszy strukturalnych mają być celowo przeznaczane na poniższe trzy priorytety:
 - o Poprawa **atrakcyjności krajów członkowskich oraz ich regionów i miast** poprzez poprawę połączeń, zapewnienia odpowiedniej jakości usług i odpowiedniego poziomu usług oraz utrzymania potencjału środowiska naturalnego;
 - o
 - o Wspieranie **innowacji i przedsiębiorczości** oraz **wzrostu gospodarki opartej na wiedzy** poprzez rozbudowę potencjałów badawczych i innowacyjnych także przy wykorzystaniu nowych technologii informacyjnych i komunikacyjnych oraz
 - o Stworzenie **większej ilości i lepszych miejsc pracy** dających zatrudnienie na umowę o pracę oraz możliwość prowadzenia działalności gospodarczej,

⁸²

Rada Europy (Lizbona), Wnioski końcowe kierownictwa, 23/24.03.2000

które poprawiają zdolność dostosowania się pracobiorców oraz przedsiębiorstw, aby można było zwiększyć inwestycje w kapitał ludzki⁸³.

- W załączniku 13 przedstawiono treści dalszych ważnych dokumentów Unii Europejskiej w podsumowaniu.

Cele rozwoju i pola działania planu rozwoju i działania Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr (por. rozdział 5.1) opierają się na wyżej wymienionych dokumentach.

Płaszczyzna federalna

- Narodowy Strategiczny Plan Ramowy (NSPR) ustala w szeroki sposób strategiczną orientację Niemiec w celu osiągnięcia celów lizbońskich będąc zarazem podstawą do opracowania programów operacyjnych, ponieważ zawiera niemiecką strategię na przyszły okres wykorzystania środków pomocowych.⁸⁴
- Przyszłe wsparcie Republiki Federalnej Niemiec powinno koncentrować się zgodnie z Narodowym Strategicznym Planem Ramowym (NSPR) na głównym celu „Wzmocnienia regionalnej konkurencyjności i zatrudnienia“. Proponuje się w tym celu następujące zagadnienia tematyczne dla **celu 1 (konwergencja)**:
 - o Wspieranie innowacyjności, badań i rozwoju;
 - o Podnoszenie konkurencyjności gospodarki;
 - o Rozwój i bezpieczeństwo infrastruktury w celu osiągnięcia trwałego wzrostu;
 - o Wsparcie ponadregionalnych istotnych inwestycji drogowych;
 - o Podnoszenie zdolności dopasowywania się i konkurencyjności przedsiębiorstw i zatrudnionych;
 - o Poprawa kapitału ludzkiego oraz
 - o Poprawa dostępu do zatrudnienia oraz integracji społecznej osób upośledzonych.⁸⁵

⁸³ Komisja Wspólnot Europejskich, Polityka Spójności w służbie wzrostu i zatrudnienia – strategiczne wytyczne wspólnoty na okres 2007 – 2013, KOM(2005) 299, 05.07.2005

⁸⁴ Brak informacji o polskim Narodowym Strategicznym Planie Ramowym.

⁸⁵ Federalne Ministerstwo Finansów, Narodowy Strategiczny Plan Ramowy Republiki Federalnej Niemiec 2007 – 2013, 2. projekt, 01.08.2006
W Narodowym Strategicznym Planie Ramowym nie zawarto stanowiska do głównych punktów wsparcia pomocowego w ramach wsparcia z celu 3.

Powyższe punkty przejęte zostały w prawie dosłownym brzmieniu do celów rozwoju i planu działań Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr.

Płaszczyzna krajowa (landowa)

- Wytyczne ze strony Unii Europejskiej i na płaszczyźnie federalnej służą jako podstawa do opracowywania **programów operacyjnych celu 1 lub celu 3 (PO)**, które tworzone są do poszczególnych funduszy i dla krajów członkowskich / regionów. Programy te konkretyzują przyszłe aspekty wsparcia oraz zarządzanie środkami pomocowymi.
- Do tej pory dla Województwa Lubuskiego opracowano jeden Regionalny Program Operacyjny na lata 2007 – 2013 w celu wykorzystania **środków pomocowych przewidzianych na cel 1** z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Dla Brandenburgii przygotowany zostanie do 31.08.2006 Program Operacyjny do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w celu wykorzystania środków pomocowych w okresie 2007-2013. Obecnie przedłożono 3. projekt Programu Operacyjnego (stan na: 26.07.2006)⁸⁶.
- Priorytety wsparcia zawarte w celu 1 dla Brandenburgii lub dla Województwa Lubuskiego przedstawiono w tabeli 59.

Tab. 59 Przyszłe priorytety wsparcia zawarte w celu 1 Woj. Lubuskie / Brandenburgia

Brandenburgia	Województwo Lubuskie
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cel nadrzędny: Poprawa regionalnej konkurencyjności jako centralne założenie dla trwałego wzrostu poziomu zarobków i zatrudnienia ▪ Wzmocnienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw ▪ Wzmocnienie potencjału innowacyjnego w badaniach i edukacji oraz wspieranie tworzenia się społeczeństwa informacyjnego ▪ Wsparcie potencjału infrastrukturalnego w celu trwałego rozwoju gospodarczego 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozbudowa i modernizacja infrastruktury wspierającej konkurencyjność regionu ▪ Ochrona i zarządzanie surowcami naturalnymi ▪ Stymulacja przyrostu inwestycji w przedsiębiorstwach oraz wzrost potencjału innowacyjnego ▪ Lokalny rozwój i współpraca terytorialna

86 www.wirtschaft.brandenburg.de/cms/detail.php?id=lbm1.c.331907.de&_siteid=60 (stan: 31.08.2006)

Źródło: Ministerstwo Gospodarki Brandenburgii, 2. Projekt Programu Operacyjnego Brandenburgii do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRE) na okres wykorzystania środków pomocowych 2007-2013, 26.07.2006; Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego, Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubuskiego 2007-2013, Zielona Góra 2006

- Opracowanie wspólnych programów operacyjnych dla celu 3 „Współpraca transgraniczna” z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRE) dla polsko-niemieckiego regionu przygranicznego do lutego 2007. Do tej pory zaproponowano przedstawione w tabeli nr 60 priorytety wsparcia z celu 3 słabo rozwiniętych terenów w polsko-brandenburskim rejonie przygranicznym:

Tab. 60 Przyszłe priorytety wsparcia cel 3 Woj. Lubuskie / Brandenburgia

Brandenburgia	Województwo Lubuskie
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Poprawa infrastrukturalnych warunków lokalizacji i sytuacji środowiska naturalnego w rejonie przygranicznym ▪ Wspieranie transgranicznych powiązań gospodarczych oraz wzmocnienie współpracy między gospodarką a nauką ▪ Rozwój transgraniczny potencjału ludzkiego 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozwój infrastruktury i ochrony środowiska ▪ Wspieranie transgranicznych powiązań gospodarczych oraz wzmocnienie współpracy między gospodarką a nauką ▪ Rozwój transgranicznej współpracy społecznej (projekty związane z budową sieci, itd.)

Źródło: Ministerstwo Gospodarki Brandenburgii, wrzesień 2006, rozmowy dotyczące uzgodnień w biurze Euroregionu w Gubinie w dniu 26.06.2006.

Wymienione propozycje do priorytetów dla celów 1 i 3 pokrywają się z zaproponowanymi w rozdziale 5.1 celami rozwoju i obszarem działania dla Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr.

5.1.3 Przyszłe warunki ramowe dla celu 3 – współpraca transgraniczna

W stosunku do okresu wykorzystania środków pomocowych 2000-2006 temat Kooperacji Terytorialnej (dawniej Inicjatywa Wspólnotowa INTERREG III) zyskał na znaczeniu, ponieważ w przyszłości będzie własnym celem w rozporządzeniach Unii Europejskiej. Całość środków na cel 3 „Europejska współpraca terytorialna” ma wynieść łącznie 7,750 miliarda Euro. Z tego łącznie 5,576 miliardów Euro (73,86 %) powinno być przeznaczone na wspieranie współpracy transgranicznej, przy czym

kryterium dla obliczeń podziału środków na kraje członkowskie uzależniony będzie prawdopodobnie od liczby ludności podlegającej wsparciu środkami pomocowymi⁸⁷.

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego powinien współuczestniczyć w ramach celu 3, w szczególności w finansowaniu interwencji w zakresie rozwoju infrastruktury, w celu poprawy sytuacji w zakresie środowiska naturalnego, kwalifikacji i tworzenia lub utrzymania trwałych miejsc pracy w regionie przygranicznym oraz działań na rzecz transgranicznej współpracy gospodarczej oraz działań transgranicznych w zakresie kultury, turystyki i edukacji. Cel 3 jest ponadto istotnym instrumentem realizacji celów przekrojowych Unii Europejskiej w tworzeniu trwałego rozwoju oraz tworzenia równości szans pomiędzy mężczyznami i kobietami na rynku pracy i w społeczeństwie⁸⁸.

Obowiązują przy tym w przyszłości wyższe **warunki wsparcia** dla projektów wspierających współpracę transgraniczną. Partnerzy, z co najmniej dwóch krajów członkowskich muszą współpracować ze sobą w ramach opracowywania i realizacji projektów na co najmniej dwa niżej przedstawione sposoby:

- Wspólne opracowanie, tzn. wspólne ustalenie celów projektu, treści projektu oraz oczekiwanych rezultatów;
- Wspólna realizacja, tzn. podział pracy i obopólna odpowiedzialność za różne części projektów;
- Praca wspólnego personelu, tzn. koordynacja pracy w celu uniknięcia podwójnych prac;
- Wspólne finansowanie, tzn. podział finansowania w zależności od udziału w projekcie lub odpowiedzialności.⁸⁹

Z powyższego wynika wyraźnie, że w nowym okresie wykorzystania środków pomocowych aspekt transgraniczny uzyskał większe znaczenie. Często realizowano regionalne projekty występujące jako „pojedyncze projekty”, które nie miały koordynacji merytorycznej, czasowej, personalnej czy finansowej. Projekty te nie wykazywały widocznych korzyści transgranicznych. Z tego powodu projekty, które

⁸⁷ Rozporządzenie (Wspólnota Europejska) Nr 1083/2006 Rady Unii Europejskiej z 11 lipca 2006, wraz z ogólnymi postanowieniami o Funduszu Europejskim dla rozwoju regionalnego, o Europejskim Funduszu Społecznym i Funduszu Spójności, artykuł 21.

⁸⁸ Rozporządzenie (Wspólnota Europejska) Nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej z 5 lipca 2006 o Funduszu Europejskim dla rozwoju regionalnego, artykuł 6.

⁸⁹ Rozporządzenie (Wspólnota Europejska) Nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej z 5 lipca 2006 o Funduszu Europejskim dla rozwoju regionalnego.

uzyskają wsparcie ze środków na cel 3, powinny wykazywać bardziej wyraźne i widoczne działania (**tak zwaną transgraniczną wartość dodaną**).

5.3 Pierwsze propozycje działań

W tabeli nr 61 przedstawiono pierwsze propozycje działań do opisanych w rozdziale 5.1. obszarów działań wynikających w szczególności z analizy SWOT oraz przeprowadzonych dotychczas rozmów ekspertów (patrz także załącznik 14).

Tab. 61 Obszary działań i propozycje działań Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr w nowym okresie wykorzystania środków pomocowych 2007-2013

Obszar działania 1: Ukierunkowanie nauki / rozbudowa transferu technologii
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozbudowa współpracy istniejących uniwersytetów / szkół wyższych (możliwe kierunki studiów: między innymi architektura, kształtowanie krajobrazu pokopalnianego, konwersja; w szczególności oferta stypendialna i kursów letnich) ▪ Zapoczątkowanie kooperacji transgranicznych oraz sieci instytucji badawczych i zajmujących się transferem technologii (między innymi rozbudowa transferu technologii na Uniwersytecie Technicznym BTU Cottbus) ▪ Realizacja zwiększonego wykorzystania ofert transferu technologii przez przedsiębiorstwa z całego regionu ▪ Budowa centrów badawczo-naukowych po stronie polskiej ▪ Działania na rzecz tworzenia sieci medialnych i informatycznych
Obszar działania 2: Zapewnienie potencjału ludzkiego
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Budowa i dalszy rozwój kooperacji transgranicznych w zakresie dokształcania (między innymi poprzez Izby Rzemieślnicze Cottbus i Zielona Góra) ▪ Wspieranie kształcenia podstawowego o tematyce gospodarczej w kooperacji z niemieckimi lub polskimi instytucjami z branży turystycznej i usługowej, między innymi z branż związanych z służbą zdrowia, środowiskiem naturalnym, technologiami innowacyjnymi ▪ Odpowiednia do potrzeb kwalifikacja kadry zarządzającej i pracowników małych i średnich przedsiębiorstw w odniesieniu do dodatkowych działań gospodarczych po drugiej stronie granicy ▪ Rozwój kształcenia języków obcych: język niemiecki / język polski (np. obowiązkowy przedmiot do wyboru: język polski w szkole podstawowej, budowa przedszkoli polsko-niemieckich) ▪ Rozwój modułów do kwalifikacji w zakresie kompetencji interkulturowej ▪ Realizacja działań na rzecz kwalifikacji w zakresie ochrony środowiska naturalnego i przyrody ▪ Wspieranie lokalnych inicjatyw obywatelskich ▪ Wspieranie nauczania drogą elektroniczną (eLearning)

Obszar działania 3: Rozbudowa powiązań gospodarczych i sieci (network)

- Stworzenie sieci istniejących instytucji wspierania przedsiębiorczości
- Kwalifikacja polskich partnerów (zarządzanie i tworzenie projektów)
- Budowa regionalnych łańcuchów tworzenia wartości i sieci przedsiębiorstw (np. w branżach: budowa pojazdów, elektrotechnika), w razie potrzeby wspólne tworzenie projektów
- Organizacja giełd kooperacyjnych i konferencji branżowych, w szczególności w ramach tworzenia regionalnych i branżowych powiązań
- Sieci alternatywnych źródeł energii
- Budowa transgranicznej bazy danych gospodarczych
- Wspieranie zakładania działalności gospodarczej (kwalifikacja, doradztwo, treningi, pośrednictwo w kontaktach)
- Wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw przy zdobywaniu nowych rynków po stronie partnera oraz wspieranie polsko-niemieckich kooperacji przedsiębiorstw przy wspólnym zdobywaniu rynków w krajach trzecich (np. uczestnictwo na targach, treningi, tłumaczenia i przekłady)
- Transgraniczny marketing stref przemysłowych w polsko-niemieckim regionie przygranicznym
- Wspieranie wspólnych projektów w zakresie **gospodarki zdrowotnej** (między innymi organizacja wymiany informacji i doświadczeń, rozbudowa Polsko-Niemieckiej Akademii Zdrowia w Forst i Zielonej Górze, struktury i budowa sieci)
- Wspólna praca na rzecz celów publicznych w zakresie turystyki (agencja informacyjna)
- Większa obecność w sieci ofert turystycznych
- Organizacja workshopów mających na celu rozwój wspólnych transgranicznych produktów turystycznych (włącznie gospodarki prywatnej, np. biur podróży po polskiej stronie, oferujących usługi turystyczne)
- Realizacja organizowanego przez Euroregion spotkania branży turystycznej (raz w roku)
- Opracowywanie materiałów informacyjnych (np. broszury produktów z transgranicznymi ofertami wycieczek grupowych, mapy regionu, transgraniczny dwujęzyczny kalendarz imprez, itd.)
- Opracowywanie wspólnych prezentacji internetowych lub zamieszczanie transgranicznych informacji turystycznych na istniejących już portalach internetowych
- Szersze ujęcie imprez kulturalnych z całego regionu w tworzeniu ofert turystycznych
- Tworzenie atrakcyjnych ofert transgranicznych dla turystów spędzających czas aktywnie i na łonie przyrody, między innymi transgraniczne wycieczki przyrodnicze
- Poprawa transgranicznej wiedzy regionalnej o branży turystycznej (między innymi organizacja seminariów i form doszkalania)

- Wspólna wizyta na dużych targach turystycznych (np. w Poznaniu, Warszawie)

Obszar działania 4: Poprawa infrastrukturalnych warunków prowadzenia działalności gospodarczej

- Opracowanie planu celowego Droga (połączenie infrastruktury drogowej z granicą / połączenie z polską siecią dróg, np. E3)
- Tworzenie miejsc przeładunku dla transgranicznego ruchu towarowego (centra ruchu towarowego i logistyki), opracowanie planu logistycznego
- Odbudowa mostów granicznych zburzonych w trakcie działań wojennych (przede wszystkim most dla pieszych Guben – Gubin (wyspa teatralna), droga rowerowa i piesza Zelz – Siedlec, połączenie rowerowe i piesze Forst – Zasieki)⁹⁰
- Modernizacja połączeń kolejowych / poprawa jakości połączeń (przede wszystkim połączenie kolejowe Berlin – Cottbus – Forst – Żary – Wrocław)
- Wznowienie połączeń kolejowych (przede wszystkim Cottbus – Zielona Góra)
- Uruchomienie transgranicznej komunikacji publicznej (przede wszystkim Guben – Gubin)
- Połączenie i dopasowanie oferty drogowej i kolejowej komunikacji publicznej
- Stworzenie ofert dopasowanych do popytu (np. wykorzystanie minibusów)
- Opracowanie strategii rozwoju lotniska Drewitz
- Rozwój infrastruktury w obszarze przygranicznym (np. wyspa teatralna w Gubinie, Tarasy nad Nysą w Guben, Ogród Róż w Forst)
- Rozwój jednolitego i dopasowanego do siebie transgranicznego systemu dróg pieszych, rowerowych i wodnych z dwujęzycznym oznakowaniem w rejonie przygranicznym
- Rozbudowa i lepsze oznakowanie sieci dróg rowerowych po polskiej stronie Euroregionu
- Rozbudowa sieci dróg konnych po niemieckiej stronie Euroregionu
- Współpraca instytucji zaopatrujących w media i je utylizujących (woda pitna, ścieki, gospodarka odpadami, systemy energetyczne)
- Wspieranie połączeń sieci energetycznych w takich obszarach jak: prąd, gaz, ogrzewanie na niższym poziomie („mały ruch graniczny”)
- Integracja energii odnawialnej w systemach energetycznych
- Kontynuacja transgranicznej ochrony przeciwpożarowej i przeciw klęskami żywiołowymi (np. budowa jednostek uzupełnienia dla akcji w ponadregionalnych)
- Uzgodnienie dotyczące utylizacji odpadów (np. uzgodnienie przyszłych inwestycji, opracowanie wspólnych wytycznych)
- Rozwój infrastruktury w rejonie przygranicznym (np. wyspa teatralna w Gubinie, Tarasy nad Nysą w Guben, ogród róż w Forst)

Obszar działania 5: Zachowanie bogactwa przyrody / poprawa ochrony

90

Frankfurcki Instytut Logistyki na Rzecz Ochrony Środowiska, lista priorytetów odbudowy mostów granicznych zniszczonych na skutek działań wojennych lub budowa polsko-niemieckich kontaktów na płaszczynie samorządowej, 17.10.2005

środowiska naturalnego

- Realizacja wspólnych projektów ochrony przyrody (np. Łuk Mużakowski)
- Wprowadzenie wspólnego monitoringu środowiska naturalnego⁹¹
- Budowa transgranicznej struktury bazy danych geodezyjnych
- Opracowanie i realizacja wspólnych wytycznych i programów planowania przestrzennego i trwałego zagospodarowania powierzchni (między innymi gospodarka rolna/leśna, tereny przyrodnicze, zintegrowany rozwój obszarów chronionych w rozumieniu programu Natura 2000)

Obszar działania 6: Wsparcie możliwości kontaktów oraz urząd honorowy

- Realizacja wspólnych projektów kulturalnych, społeczno-kulturalnych, sportowych i szkolnych oraz organizacja imprez dla uczniów i młodzieży (np. partnerstwo szkół, wymiana młodzieży, warsztaty budujące tożsamość)
- Wspieranie sąsiedzkiej współpracy organizacji terenowych oraz publicznych i prywatnych twórców kultury, stowarzyszeń i instytucji rozwijających kontakty transgraniczne
- Realizacja działań rozwoju transgranicznego miasta Guben – Gubin jako projektu modelowego transgranicznego rozwoju miasta (np. wspólne działania marketingowe, wspólna prezentacja w Internecie)
- Działania w zakresie infrastruktury o charakterze transgranicznym i publicznym, np. rekreacja, kultura, sport i infrastruktura społeczna

91

Polsko-Niemiecki Zintegrowany System Informacji Planowania Przestrzennego - przy włączeniu całości polsko-niemieckiego rejonu przygranicznego ma zostać utworzony najpóźniej na początku roku 2007 (Ministerstwo Infrastruktury i Porządku Przestrzennego Brandenburgii, Brandenburgia w Europie 2/2006).

Spis ilustracji

Rys. 2	Projekty i wykorzystanie środków w niemieckiej części Euroregionu w latach	11
Rys. 3	Projekty według priorytetów.....	12
Rys. 4.	Wykorzystanie poszczególnych priorytetów.....	13
Rys. 5	Projekty według priorytetów.....	19
Rys. 6	Położenie geograficzne Euroregionu a	22
Rys. 7	Położenie geograficzne Euroregionu b	23
Rys. 7	Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr.....	24
Rys. 10	Migracja według grup wiekowych	34
Rys. 11	Struktura wieku w 2004 w %.....	36
Rys. 12	Sieć dróg rowerowych w Euroregionie	43
Rys. 14	Poziom kwalifikacji zatrudnionych w 2003 roku.....	93
Rys. 15	Metodyka opracowania celów rozwoju i zakresu działań	117
Rys. 16	Cele rozwoju, obszary działania oraz źródła pozyskania środków pomocowych	123

Spis tabeli

Tab. 2	Wykorzystanie priorytetu 1	13
Tab. 3	Wykorzystanie priorytetu 2	14
Tab. 4.	Wykorzystanie priorytetu 3	15
Tab. 5	Wykorzystanie priorytetu 4	15
Tab. 6	Wykorzystanie priorytetu 5	15
Tab. 7	Wykorzystanie priorytetu 6	16
Tab. 8	Projekty w polskiej części Euroregionu.....	17
Tab. 9	Podział projektów i środków na priorytety, zestawienie szczegółowe	20
	Priory-tet.....	20
	Tytuł projektu.....	20
	ilość projektów	20
	Środki w €.....	20
Tab. 10	Powierzchnia i ludność w 2004 roku.....	25
Tab. 11	Porównanie wykorzystania powierzchni w 2000 i 2004 w %	27
Tab. 12	Rozwój ludności – zmiany od 1999 (1999 =100)*	30
Tab. 13	Saldo przyrostu naturalnego ludności.....	32
Tab. 14	Saldo przestrzennej migracji ludności.....	33
Tab. 15	Struktura wieku mieszkańców w 1999 i 2004.....	35
Tab. 16	Prognoza rozwoju ludności do roku 2020.....	37
Tab. 17	Średni czas dojazdu samochodem osobowym w roku 2004.....	39
Tab. 18	Główne szlaki komunikacyjne w zestawieniu	40
Tab. 19	Rozbudowa ponadregionalnej sieci drogowej i kolejowej	41

Tab. 20	Przyłącza do wodociągów i kanalizacji po niemieckiej części Euroregionu w 2001	46
Tab. 21	Wyposażenie prywatnych gospodarstw domowych w technologię komunikacyjną 1999-2004.....	47
Tab. 22	Szkoły w niemieckiej części Euroregionu.....	48
Tab. 23	Szkoły w polskiej części Euroregionu	49
Tab. 24	Przedszkola w latach 1998 i 2002.....	50
Tab. 25	Służba zdrowia w Euroregionie*	51
Tab. 26	Liczba osób odwiedzających wybrane instytucje kulturalne w Cottbus (stan: 31.12.2004)	52
Tab. 27	PKB w milionach Euro 1999 do 2003*	55
Tab. 28	Rozwój PKB (w milionach Euro) w Brandenburgii 1999 do 2003 w % 55	
Tab. 29	PKB liczone na każdego pracownika w Euro od 1999 do 2003*.....	57
Tab. 30	PKB na mieszkańca w Euro od 1999 do 2003*.....	57
Tab. 31	Wartość siły nabywczej 2004 i 2005 (RFN=100).....	58
Tab. 32	Zatrudnienie według działów gospodarki w niemieckiej części Euroregionu w %*	60
Tab. 34	Zatrudnieni, od których odprowadzono składki na ubezpieczenie społeczne, miejsce pracy i działy gospodarki w roku 2003 w %	61
Tab. 35	Wartość dodana brutto w milionach Euro w niemieckiej części Euroregionu od 1998 do 2002	62
Tab. 36	Największe przedsiębiorstwa w niemieckiej części Euroregionu	63
Tab. 37	Znaczące przedsiębiorstwa w polskiej części Euroregionu.....	64
Tab. 38	Zgłoszenie i zakończenie działalności gospodarczej od 1999 do 2004 (dane bezwzględne).....	70
Tab. 39	Dynamika zgłoszeń w porównaniu.....	71

Tab. 40	Rozwój rolnictwa w latach 1999 - 2003.....	72
Tab. 41	Rozwój ilości zatrudnionych, od których odprowadzono składki na ubezpieczenie społeczne w przemyśle przetwórczym w latach 1999 - 2004.....	74
Tab. 42	Zatrudnienie w przemyśle przetwórczym 2004.....	75
Tab. 43	Ilość zakładów przemysłu przetwórczego w latach 1999 - 2004	76
Tab. 44	Wysokość obrotów w przemyśle przetwórczym w latach 1999 - 2004 w tys. Euro ⁷⁷	
Tab. 45	Wysokość obrotów w przemyśle przetwórczym w latach 1999 - 2004 w tys. złotych.....	77
Tab. 46	Wysokość obrotu zagranicznego w latach 1999 - 2004.....	78
Tab. 47	Przedsiębiorstwa według struktury wielkości w 2003.....	79
Tab. 48	Branże w Euroregionie	80
Tab. 49	Rozwój oferty turystycznej w latach 1999 do 2004.....	84
Tab. 50	Rozwój popytu w sektorze turystycznym w latach 1999 - 2004	85
Tab. 51	Pozostałe dane w sektorze turystycznym w latach 1999 - 2004.....	85
Tab. 52	Potencjał turystyczny	88
Tab. 53	Zatrudnienie objęte ubezpieczeniem społecznym w latach 1999 - 2004	92
Tab. 54	Rozwój stopy bezrobocia w latach 1999 - 2005 w %.....	94
Tab. 55	Bezrobotni według poszczególnych grup w 2005 roku w %	95
Tab. 57	Zgłoszenia patentowe w porównaniu.....	101
Tab. 58	Podsumowanie analizy SWOT dla Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr	118
Tab. 59	Przyszłe priorytety wsparcia zawarte w celu 1 Woj. Lubuskie / Brandenburgia.....	134
Tab. 60	Przyszłe priorytety wsparcia cel 3 Woj. Lubuskie / Brandenburgia.....	135

Tab. 61 Obszary działań i propozycje działań Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr w nowym okresie wykorzystania środków pomocowych 2007-2013 137

6 Suplement

Załącznik 1: Wykorzystanie powierzchni w roku 2004 w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr w %

Okres	Powierzchnia siedliskowa	Powierzchnia drogowa	Powierzchn. rolna	Powierzchn. leśna	Powierzchn. wyrobisk	Pozostałe powierzchn.
Cottbus	20,8	7,6	30,7	20,4	12,8	7,7
Sprewa-Nysa	4,8	3,8	35,6	44,8	6,5	4,6
Część niemiecka	6,2	4,1	35,2	42,6	7,0	4,8
Krośnieński	0,8	2,3	28,7	62,1	0,0	6,1
Nowosolski	1,8	3,2	51,0	39,4	0,0	4,6
Świebodziński	0,7	3,1	47,8	43,7	0,0	4,8
Zielonogórski	1,2	3,1	38,8	51,7	0,0	5,2
Żagański	1,3	2,7	42,7	48,2	0,0	5,1
Żarski	1,1	2,7	36,4	55,4	0,0	4,4
Zielona Góra	29,7	10,1	9,8	46,5	0,0	3,9
Część polska	1,3	2,8	39,1	51,7	0,0	5,1
Euroregion łącznie	3,7	3,4	37,2	47,2	3,5	5,0
Brandenburgia	4,8	3,5	49,6	35,1	1,2	5,8
Niemcy	7,6	4,9	53,0	29,8	0,5	4,2
Województwo Lubuskie	1,2	2,7	39,3	51,0	/	5,9
Polska	1,5	2,9	58,9	29,9	/	6,8

Źródło: Krajowy Urząd Statystyki i Przetwarzania Danych Brandenburg 2005, Federalny Urząd Statystyczny 2005, Wojewódzki Urząd Statystyczny w Zielonej Górze 2005

Załącznik 2: Partnerstwa miast i gmin w Euroregionie

strona brandenburska	strona polska
Burg	Lubrza
Cottbus	Zielona Góra (miasto)
Cottbus	Łłowa
Dissenchen	Wymiarki
Döbern	Jasień
Drebkau	Czerwieńsk
Flugplatz Neuhausen	Lotnisko Przylep
Forst (Lausitz)	Lubsko
Forst (Lausitz)	Nowa Sól
Forst (Lausitz)	Brody
Guben	Gubin
Hornow – Simmersdorf	Tuplice
Hornow – Simmersdorf	Otyń
Kolkwitz	Torzym
Powiat Szprewa-Nysa	Powiat Krosno Odrzańskie
Neuhausen	Siedlisko
Peitz	Zielona Góra (gmina)
Peitz	Sulechów
Peitz	Zbąszynek
Peitz	Ochla
Schenkendöbern	Trzebiechów
Spremberg	Szprotawa
Welzow	Maszewo

Źródło: program Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III A Brandenburgia / Polska (Województwo Lubuskie) 2000 – 2006

Załącznik 3: Rozwój ludności w latach 1999 do 2004 w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr

Okres	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Cottbus	112.619	109.762	107.297	104.859	107.549	106.415
Szprewa-Nysa	155.377	154.369	152.438	149.979	141.256	139.464
Część niemiecka	267.996	264.131	259.735	254.838	248.805	245.879
Krośnieński	60.131	60.144	59.601	57.181	56.701	56.813
Nowosolski	127.360	127.388	127.513	86.884	86.799	86.793
Świebodziński	57.843	57.864	57.843	56.216	56.311	56.213
Zielonogórski	86.370	86.891	87.224	87.994	88.377	88.935
Żagański	85.666	85.557	85.587	83.041	82.819	82.615
Żarski	102.355	102.074	101.773	99.772	99.221	99.093
Zielona Góra	118.786	118.987	119.152	118.362	118.730	118.516
Część polska	652.329	652.023	648.894	641.732	660.877	641.018
Euroregion łącznie	920.325	916.154	908.629	896.570	909.682	886.897
Brandenburgia	2.601.207	2.601.962	2.593.040	2.582.379	2.574.521	2.567.704
Niemcy	82.086.600	82.187.600	82.339.800	82.482.300	82.520.200	82.498.500
Województwo Lubuskie	1.023.483	1.023.988	1.024.499	1.008.196	1.008.786	1.009.168
Polska	38.653.559	38.253.955	38.242.197	38.218.531	38.190.608	38.173.835

Źródło: Krajowy Urząd Statystyki i Przetwarzania Danych Brandenburg 2005, Federalny Urząd Statystyczny 2005, Wojewódzki Urząd Statystyczny w Zielonej Górze 2005;

Załącznik 4: Saldo przyrostu naturalnego ludności w latach 1999 do 2004 w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr

okres		1999	2000	2001	2002	2003	2004
Cottbus	Saldo	-203	-274	-319	-329	-394	-363
	Na każde 1.000 mieszkańców	-1,8	-2,5	-2,9	-3,1	-3,7	-3,4
Sprewa-Nysa	Saldo	-725	-504	-663	-775	-780	-656
	Je 1.000 EW	-4,6	-3,3	-4,4	-5,2	-5,5	-4,7
Część niemiecka	Saldo	-928	-778	-982	-1.104	-1.174	-1.019
	Na każde 1.000 mieszkańców	-3,5	-2,9	-3,8	-4,4	-4,8	-3,1
Krośnieński	Saldo	137	102	111	28	-5	33
	Na każde 1.000 mieszkańców	2,3	1,7	1,9	0,5	-0,1	0,6
Nowosolski	Saldo	175	120	326	148	34	85
	Na każde 1.000 mieszkańców	1,4	0,9	2,6	1,7	0,4	1,0
Świebodziński	Saldo	103	109	55	66	-39	-29
	Na każde 1.000 mieszkańców	1,8	1,9	1,0	1,2	-0,7	-0,5
Zielonogórski	Saldo	142	256	151	175	35	117
	Na każde 1.000 mieszkańców	1,6	2,9	1,7	2,0	0,4	1,3
Żagański	Saldo	39	52	112	-42	-51	-48
	Na każde 1.000 mieszkańców	0,5	0,6	1,3	-0,5	-0,6	-0,6
Żarski	Saldo	39	35	31	-38	-31	-19
	Na każde 1.000 mieszkańców	0,4	0,3	0,3	-0,4	-0,3	-0,2
Zielona Góra	Saldo	-44	8	-4	-98	-44	121
	Na każde 1.000 mieszkańców	-0,4	0,1	0,0	-0,8	-0,4	1,0
Część polska	Saldo	591	672	782	239	-101	260
	Na każde 1.000 mieszkańców	0,9	1,0	1,2	0,4	-0,2	0,4
Euroregion łącznie	Saldo	-337	-106	-200	-865	-1275	-759
	Na każde 1.000 mieszkańców	-0,4	-0,1	-0,2	-1,0	-1,4	-0,9

Brandenburgia	Saldo	-8.088	-7.624	-8.197	-8.790	-8.892	-7.711
	Na każde 1.000 mieszkańców	-3,1	-2,9	-3,2	-3,4	-3,5	-3,0
Niemcy	Saldo	-75.586	-71.798	-94.066	-122.436	-147.225	-112.000
	Na każde 1.000 mieszkańców	-0,9	-0,9	-1,1	-1,5	-1,8	-1,4
Województwo Lubuskie	Saldo	1.193	1.118	1.417	794	253	932
	Na każde 1.000 mieszkańców	1,2	1,1	1,4	0,8	0,3	0,9
Polska	Saldo	587	10.320	4.985	-5.721	-14.158	-7.391
	Na każde 1.000 mieszkańców	0,0	0,3	0,1	-0,1	-0,4	-0,2

Źródło: Krajowy Urząd Statystyki i Przetwarzania Danych Brandenburg 2005, Federalny Urząd Statystyczny 2005, Wojewódzki Urząd Statystyczny w Zielonej Górze 2005

Załącznik 5: szkoły ogólnokształcące 2001/2002 i 2004/2005 w polskiej części Euroregionu

	Rok szkolny	Licea		Licea zawodowe	
		Łącznie	Ilość uczniów	Łącznie	Ilość uczniów
Polska część Euroregionu	2001/2002	42	11.140	-	-
	2004/2005	47	11.860	35	6.672
Krośnieński	2001/2002	2	726	-	-
	2004/2005	4	885	2	471
Nowosolski	2001/2002	8	1.785	-	-
	2004/2005	7	1.401	6	1.077
Świebodziński	2001/2002	4	821	-	-
	2004/2005	4	994	3	408
Zielonogórski	2001/2002	2	490	-	-
	2004/2005	3	494	1	297
Żagański	2001/2002	5	1.096	-	-
	2004/2005	6	1.118	5	677
Żarski	2001/2002	9	1.545	-	-
	2004/2005	8	1.899	9	1.142
Zielona Góra	2001/2002	11	3.997	-	-
	2004/2005	11	3.747	5	1.841
Województwo Lubuskie	2001/2002	65	17.723	-	-
	2004/2005	72	18.380	55	8.398
Polska	2001/2002	2.296	716.793	-	-
	2004/2005	2.553	747.716	1.655	234.921

Źródło: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze 2005

Załącznik 6: Szkoły zawodowe w roku szkolnym 2001/2002 i 2004/2005 w polskiej części Euroregionu

	Rok szkolny 2001/2002		Rok szkolny 2004/2005	
	Łącznie	Ilość uczniów	Łącznie	Ilość uczniów
Polska część Euroregionu	226	27.832	198	21.045
Krośnieński	12	1.524	16	1.341
Nowosolski	47	4.754	33	2.397
Świebodziński	14	2.700	11	1.869
Zielonogórski	9	1.549	8	1.150
Żagański	24	2.919	26	2.387
Żarski	47	4.462	42	2.807
Zielona Góra	58	7.886	41	6.538
Województwo Lubuskie	361	40.282	311	31.080
Polska	11.014	1.368.018	9.277	1.111.088

Źródło: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze 2005

Załącznik 7: przedszkola całodzienne dla dzieci w roku 1998 i 2002 w polskiej części Euroregionu

	Rok	Przedszkola	Miejsca w przedszkolach	Żłobki	
				Ilość żłobków	Miejsca
Polska część Euroregionu	1998	329	15.067	8	764
	2002	277	12.943	7	664
Krośnieński	1998	38	1.410	2	105
	2002	32	1.117	1	75
Nowosolski	1998	71	2.726	1	93
	2002	36	1.938	1	65
Świebodziński	1998	34	1.519	-	70
	2002	28	1.224	-	20
Zielonogórski	1998	48	1.920	-	25
	2002	44	1.700	-	25
Żagański	1998	48	1.486	-	42
	2002	36	1.305	-	44
Żarski	1998	45	2.515	1	120
	2002	35	1.835	1	120
Zielona Góra	1998	43	3.073	3	289
	2002	34	2.864	3	270
Województwo Lubuskie	1998	532	23.327	15	1.274
	2002	431	20.422	11	1.014
Polska	1998	20.429	738.159	494	33.007
	2002	17.206	691.367	382	27.140

Źródło: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze 2005

Załącznik 8: Miejsca spędzania czasu wolnego w roku 2001 i 2004 w polskiej części Euroregionu

	Rok	Biblioteki	Szkoły Artystyczne
Polska część Euroregionu	2001	208	13
	2004	207	13
Krośnieński	2001	28	2
	2004	27	2
Nowosolski	2001	39	2
	2004	30	1
Świebodziński	2001	17	1
	2004	22	1
Zielonogórski	2001	36	-
	2004	36	-
Żagański	2001	36	3
	2004	34	3
Żarski	2001	39	1
	2004	36	1
Zielona Góra	2001	18	3
	2004	17	3
Województwo Lubuskie	2001	376	19
	2004	373	19
Polska	2001	11.012	473
	2004	10.464	298

Źródło: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze 2005

Załącznik 9: Aktywni zawodowo według branż w roku 1999 i 2004 w polskiej części Euroregionu

Okres	Rok	Rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo	Przemysł produkcyjny	Handel i naprawy	Ruch drogowy, magazynowanie i komunikacja	Łącznie
Krośnieński	1999	5,8 (554)	37,9 (3.598)	8,8 (835)	6,5 (616)	100,0 (9.504)
	2004	5,2 (375)	30,1 (2.175)	11,9 (862)	6,4 (461)	100,0 (7.225)
Nowosolski	1999	4,2 (949)	48,9 (11.048)	6,5 (1.468)	4,2 (955)	100,0 (22.613)
	2004	1,9 (241)	42,8 (5.514)	8,4 (1.076)	4,8 (619)	100,0 (12.869)
Świebodziński	1999	6,7 (929)	38,5 (5.356)	7,0 (974)	13,8 (1.926)	100,0 (13.928)
	2004	2,5 (314)	45,3 (5.788)	9,2 (1.176)	7,0 (891)	100,0 (12.764)
Zielonogórski	1999	3,7 (514)	44,7 (6.285)	5,7 (799)	11,5 (1.615)	100,0 (14.057)
	2004	4,2 (553)	43,7 (5.741)	6,6 (867)	11,2 (1.468)	100,0 (13.137)
Żagański	1999	2,7 (372)	40,3 (5.483)	7,8 (1.056)	10,3 (1.403)	100,0 (13.597)
	2004	2,1 (230)	37,9 (4.127)	8,0 (873)	8,8 (958)	100,0 (10.880)
Żarski	1999	2,7 (531)	45,2 (8.810)	6,8 (1.333)	6,8 (1.322)	100,0 (19.506)
	2004	2,5 (414)	45,6 (7.545)	8,0 (1.322)	4,1 (674)	100,0 (16.558)
Zielona Góra	1999	0,2 (99)	29,9 (12.441)	13,5 (5.628)	7,9 (3.288)	100,0 (41.540)
	2004	0,2 (70)	26,0 (9.390)	14,2 (5.148)	8,6 (3.111)	100,0 (36.174)
Część polska	1999	3,0 (4.175)	39,9 (56.409)	9,0 (12.762)	8,2 (11.582)	100,0 (141.241)

Okres	Rok	Rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo	Przemysł produkcyjny	Handel i naprawy	Ruch drogowy, magazynowanie i komunikacja	Łącznie
	2004	2,5 (3.055)	38,1 (47.173)	10,4 (12.874)	7,0 (8.698)	100,0 (123.724)
Województwo Lubuskie	1999	3,2 (7.254)	39,8 (89.644)	9,2 (20.753)	8,3 (18.744)	100,0 (225.323)
	2004	2,6 (5.088)	37,8 (72.559)	10,1 (19.456)	6,8 (13.138)	100,0 (192.128)
Polska	1999	2,0 (175.161)	41,3 (3.547.888)	10,2 (872.748)	7,4 (638.100)	100,0 (8.590.26 7)
	2004	1,5 (116.304)	37,2 (2.850.081)	11,9 (910.713)	6,7 (515.569)	100,0 (7.670.16 7)

Źródło: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze 2005;

Załącznik 10: Inne ważne przedsiębiorstwa w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr

powiat	przedsiębiorstwo
Cottbus	<ul style="list-style-type: none"> - ABB Asea Brown Boveri Ltd. - Deutsche Bahn AG (konserwacja pojazdów) - Deutsche Telekom - Druckzone GmbH & Co. KG - enviaM AG - Funk & Funk OHG - Vattenfall Mining & Generation
Szprewa-Nysa	<ul style="list-style-type: none"> - BEA Elektronik und Automation, Technische Dienste Lausitz GmbH, Spremberg, OT Schwarze Pumpe - CONFISERIE Felicitas GmbH, Hornow-Wadelsdorf - Falken Office Products GmbH, Peitz - KSC Kraftwerks-Service Cottbus Anlagenbau GmbH, Sitz Peitz - Lafarge Gips Beteiligungsgesellschaft mbH, Peitz - LAUFARON AG, Guben - Lausitzer Glashütte AG, Döbern - Mattig und Lindner GmbH, Forst (Lausitz) - Papierfabrik Hamburger-Spremberg Beteiligungs GmbH, Sitz Spremberg - Peitzer Edelfisch Handelsgesellschaft mbH, Peitz - Rexam Glass Drebkau GmbH, Drebkau - Samsung Corning Deutschland GmbH, Tschernitz - Sprela AG, Spremberg - Spremberger Tuche, Spremberg - Steinmüller Instandsetzung Gesellschaft für Energietechnik mbH, Peitz - TREVIRA GmbH & Co. KG, Guben - Unylon Polymers GmbH, Guben - Vattenfall Europe Generation AG & Co. KG mit den Kraftwerken Jänschwalde und Spremberg, OT Schwarze Pumpe
strona polska	<ul style="list-style-type: none"> - Polmos LWWG, Zielona Góra (produkcja alkoholi) - Kronopol Sp. z o.o., Żary (płyty wiórowe) - Zielonogórskie Zakłady Energetyczne, Zielona Góra (energetyka) - Zastal Wagony Sp. z o.o., Zielona Góra (budowa wagonów) - Cukrownia Wschowa, Wschowa (cukier) - Novita S. A., Zielona Góra (wykładziny)

Źródło: badania własne

Załącznik 11: Inwestorzy zagraniczni w polskiej części Euroregionu

branża	inwestor	pochodzenie	miejsowość
utyliczacja odpadów	Magnaplast Hausabflusstechnik GmbH	Niemcy	Sieniawa
	PACTIV Corp.	USA	Zielona Góra
produkcja materiałów budowlanych	Wienerberger Ziegelindustrie AG	Austria	Jankowa Żagańska
elektronika / optyka	Daewoo	Korea Południowa	Kozuchów
handel detaliczny	Auchan S.A.	Francja	Zielona Góra
	Casino	Francja	Żary
	CEDS (Central European Distribution Corporation)	USA	Zielona Góra, Żagań
	Germanos	Grecja	Nowa Sól, Zielona Góra
	Politra BU	Holandia	Gubin, Nowa Sól, Zielona Góra, Żary
	Rossmann Ost Europe BV	Niemcy	Nowa Sól, Zielona Góra
	Tesco	Wielka Brytania	Zielona Góra
usługi finansowe	Provident Financial Plc	Wielka Brytania	Zielona Góra
	Raiffeisen Zentralbank Österreich AG	Austria	Zielona Góra
	Wiener Städtische Allgemeine Versicherungen AG	Austria	Nowa Sól, Świebodzin, Zielona Góra, Żagań
produkcja materiałów niemetalowych	Hanson AK i BV	Wielka Brytania	Jankowa Żagańska
produkcja materiałów skórzanych	Condor	Włochy	Zielona Góra
produkcja mebli i dóbr użytkowych	Swedwood Holding B.V.	Szwecja	Zbąszynek, Babimost
przemysł drzewny	Krono-Holding AG	Szwajcaria	Żary
hotele, restauracje	McDonald's	USA	Gubin, Zielona Góra
	Qubus Hotel System	Norwegia	2xZielona Góra
	TelePizza S.A.	Hiszpania	Zielona Góra
ceramika	Saint-Gobain	Francja	Żary (Żarski)
produkcja artykułów spożywczych	Vin & Spirit AB	Szwecja	Zielona Góra
ochrona osób i budynków	Group 4 Falck A/S	Dania	Zielona Góra
produkcja wełny mineralnej	Rockwool	Dania	Zielona Góra
dostawca prądu, gazu i wody	Dalkia Termika S.A.	Francja	Zielona Góra

branża	inwestor	pochodzenie	miejsowość
stacja paliw	BP International B.V.	Wielka Brytania	Gubin, Nowa Sól, Zielona Góra
	Shell Overseas Holding	Wielka Brytania	Nowa Sól, Nowe Miasteczko, Torzym, Szczaniec 2xZielona Góra
	Statoil	Norwegia	3xZielona Góra, 2xŻary
tekstyli	Finanziaria Mobiliaria Immobiliare di Pallone	Włochy	Zielona Góra
	Michael Bob GmbH	Niemcy	Żagań
	Orsa Srl	Włochy	Żary
transport	Franz Peter Rosner	Niemcy	Przylep
	Sprick-Fahrrader GmbH	Niemcy	Świebodzin

Źródło: PAIZ 2006

Załącznik 12: Powierzchnie produkcyjne i przemysłowe w niemieckiej części Euroregionu

gmina	nazwa	powierzchnia budowlana netto w ha	powierzchnia do dyspozycji w ha
Cottbus	Am Hauptbahnhof (Görlitzer Straße)	2,0	2,0
Cottbus	Am Heizkraftwerk	27,9	15,2
Cottbus	CIC - CottbusserInnovationsCentrum	60,9	47,9
Cottbus	Dissenchen Nord	11,3	8,6
Cottbus	Dissenchen Süd	12,0	7,6
Cottbus	Ge-Fläche Hegelstraße	18,3	18,3
Cottbus	Gewerbegebiet Sielower Landstraße Ost II	4,3	0,0
Cottbus	Lipezker Straße	9,5	5,3
Cottbus	Merzdorf	19,1	7,8
Cottbus	Merzdorfer Weg	13,4	7,8
Cottbus	Südeck	6,4	0,3
Cottbus łącznie		185,1	120,8
Forst (Lausitz)	Euro-Gewerbe- und Industriepark Forst (Lausitz)	89,0	49,0
Guben	Gewerbegebiet Guben Deulowitz	27,0	14,5
Guben	Industriegebiet Guben	0,0	23,0
Jänschwalde	Industriegebiet	30,0	25,0
Jänschwalde	Jänschwalde	70,0	0,0
Spremberg	Gewerbegebiet Spremberg Sellessen	0,6	0,3
Spremberg	Gewerbegebiet Spremberg Süd-West	9,0	1,0
Spremberg	Industriegebiet Spremberg Ost	55,0	38,0
Spremberg	Industriestandort Schwarze Pumpe	200,0	127,5
Welzow	Flugplatz Welzow	8,0	5,0
Powiat Szprewa-Nysa łącznie		488,6	283,3
Niemiecka część Euroregionu łącznie		673,7	404,1

Źródło: agencja Zukunftsagentur Brandenburg (ZAB) 2005

Załącznik 13: Rejestracja i wyrejestrowanie działalności gospodarczej w latach 1999 - 2004 w polskiej części Euroregionu

Okres		1999	2000	2001	2002	2003	2004
Część polska	Rejestracja	6.327	6.029	4.563	3.855	4.113	3.987
	Wyrejestrowanie	4.799	5.185	5.222	3.151	3.749	3.582
	Saldo	1.528	844	-659	704	364	405
Krośnieński	Rejestracja	602	548	319	295	325	330
	Wyrejestrowanie	346	291	265	136	172	154
	Saldo	256	257	54	159	153	176
Nowosolski	Rejestracja	1.195	1.018	865	504	451	452
	Wyrejestrowanie	943	1.124	1.042	439	554	571
	Saldo	252	-106	-177	65	-103	-119
Świebodziński	Rejestracja	542	519	671	285	274	360
	Wyrejestrowanie	293	280	209	108	147	153
	Saldo	249	239	462	177	127	207
Zielonogórski	Rejestracja	733	722	619	494	499	436
	Wyrejestrowanie	689	795	870	579	666	603
	Saldo	44	-73	-251	-85	-167	-167
Żagański	Rejestracja	619	546	409	406	414	462
	Wyrejestrowanie	431	661	460	272	281	307
	Saldo	188	-115	-51	134	133	155
Żarski	Rejestracja	822	804	539	516	837	487
	Wyrejestrowanie	640	657	675	318	413	386
	Saldo	182	147	-136	198	424	101
Zielona Góra	Rejestracja	1.707	1.650	981	1.066	966	959
	Wyrejestrowanie	1.433	1.234	1.613	1.121	1.231	1.174
	Saldo	274	416	-632	-55	-265	-215
Województwo Lubuskie	Rejestracja	9.729	9.922	6.546	6.118	6.097	6.426
	Wyrejestrowanie	8.132	7.587	7.967	4.736	6.430	4.985
	Saldo	1.597	2.335	-1.421	1.382	-333	1.441
Polska	Rejestracja	x	x	349.146	270.958	253.519	233.520
	Wyrejestrowanie	x	x	158.508	129.566	144.752	194.666
	Saldo	x	x	190.638	141.392	108.767	38.854

Źródło: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze 2005

Załącznik 14: Rozwój oferty turystycznej w roku 1999 i 2004 w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr

okres		1999	2004	2004 w stosunku do 1999 w %
Cottbus	Ośrodki	24	26	+0,1
	Łóżka	2.182	2.091	+8,3
Szprewa-Nysa	Ośrodki	93	93	0,0
	Łóżka	3.955	3.769	-4,7
Część niemiecka	Ośrodki	117	119	+1,7
	Łóżka	6.137	5.860	-4,5
Krośnieński	Ośrodki	29	17	-41,4
	Łóżka	1.408	823	-41,5
Nowosolski	Ośrodki	54	12	-77,8
	Łóżka	3.854	544	-85,9
Świebodziński	Ośrodki	41	36	-12,2
	Łóżka	3.240	3.226	-0,4
Zielonogórski	Ośrodki	23	15	-34,8
	Łóżka	1.158	705	-39,1
Żagański	Ośrodki	6	7	+16,7
	Łóżka	235	307	+30,6
Żarski	Ośrodki	19	19	0,0
	Łóżka	657	768	+16,9
Zielona Góra	Ośrodki	16	14	-12,5
	Łóżka	1.162	1.298	+11,7
Część polska	Ośrodki	196	158	-19,4
	Łóżka	12.016	11.180	-7,0
Euroregion łącznie	Ośrodki	313	277	-11,5
	Łóżka	18.153	17.040	-6,1
Brandenburgia	Ośrodki	1.394	1.492	+7,0
	Łóżka	73.040	78.290	+7,2
Niemcy	Ośrodki	54.040	54.120	+0,1
	Łóżka	2.430.699	2.511.000	+3,3
Województwo Lubuskie	Ośrodki	358	304	-15,1
	Łóżka	20.812	20.257	-2,7
Polska	Ośrodki	13.546	6.972	-48,5
	Łóżka	770.351	584.623	-24,1

Źródło: Krajowy Urząd Statystyki i Przetwarzania Danych Brandenburg 2005, Federalny Urząd Statystyczny 2005, Wojewódzki Urząd Statystyczny w Zielonej Górze 2005

Załącznik 15: Rozwój popytu turystycznego w latach 1999 – 2004 w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr

okres		1999	2002	2004	2004 w stosunku do 1999 w %
Cottbus	Przyjazdy	103.643	100.821	116.692	+12,6
	Noclegi	204.838	198.843	218.064	+6,5
Szprewa-Nysa	Przyjazdy	152.685	146.304	141.735	-7,2
	Noclegi	409.742	413.883	406.509	-0,8
Część niemiecka	Przyjazdy	256.328	247.125	258.427	+0,8
	Noclegi	614.580	612.726	624.573	+1,6
Krośnieński	Przyjazdy	16.374	17.920	17.139	+4,7
	Noclegi	62.358	46.271	48.082	-22,9
Nowosolski	Przyjazdy	34.481	22.484	22.257	-35,5
	Noclegi	197.723	34.038	36.172	-81,7
Świebodziński	Przyjazdy	48.126	52.676	62.817	+30,5
	Noclegi	158.820	128.199	170.142	+7,1
Zielonogórski	Przyjazdy	25.780	28.150	33.763	+31,0
	Noclegi	66.295	59.034	67.866	+2,4
Żagański	Przyjazdy	7.526	14.725	20.672	+174,7
	Noclegi	15.335	24.293	30.351	+97,9
Żarski	Przyjazdy	14.609	29.842	38.159	+161,2
	Noclegi	38.969	51.889	58.982	+51,4
Zielona Góra	Przyjazdy	48.624	50.892	56.251	+15,7
	Noclegi	92.769	90.715	123.088	+32,7
Część polska	Przyjazdy	213.296	266.595	297.035	+39,3
	Noclegi	600.046	573.776	647.281	+7,9
Euroregion łącznie	Przyjazdy	469.624	513.720	555.462	+18,3
	Noclegi	1.214.626	1.186.502	1.271.854	+4,7
Brandenburgia	Przyjazdy	2.780.479	2.940.515	3.321.000	+19,4
	Noclegi	7.856.643	8.501.306	8.501.348	+8,2
Niemcy	Przyjazdy	101.654.662	105.484.413	116.411.000	+14,5
	Noclegi	308.028.116	317.509.965	338.770.000	+10,0
Województwo Lubuskie	Przyjazdy	373.542	501.184	529.006	+41,6
	Noclegi	1.122.626	1.070.670	1.182.930	+5,4
Polska	Przyjazdy	13.099.546	14.174.159	15.745.691	+20,2
	Noclegi	49.043.140	44.211.584	46.657.127	-4,9

Źródło: Krajowy Urząd Statystyki i Przetwarzania Danych Brandenburg 2005, Federalny Urząd Statystyczny 2005, Wojewódzki Urząd Statystyczny w Zielonej Górze 2005,

Załącznik 16: Inne dane turystyczne w roku 1999 i 2004 w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr

Okres		1999*	2004
Cottbus	Obłożenie łóżek hotelowych w %	25,7	28,6
	Ilość dni pobytu	2,0	1,9
Szprewa-Nysa	Obłożenie łóżek hotelowych w %	28,4	29,5
	Ilość dni pobytu	2,7	2,9
Część niemiecka	Obłożenie łóżek hotelowych w %	27,4	29,2
	Ilość dni pobytu	2,4	2,4
Krośnieński	Obłożenie łóżek hotelowych w %	16,2	16,0
	Ilość dni pobytu	3,8	2,8
Nowosolski*	Obłożenie łóżek hotelowych w %	18,8	18,2
	Ilość dni pobytu	5,7	1,6
Świebodziński	Obłożenie łóżek hotelowych w %	18,0	14,4
	Ilość dni pobytu	3,3	2,7
Zielonogórski	Obłożenie łóżek hotelowych w %	21,0	26,3
	Ilość dni pobytu	2,6	2,0
Żagański	Obłożenie łóżek hotelowych w %	23,9	27,0
	Ilość dni pobytu	2,0	1,5
Żarski	Obłożenie łóżek hotelowych w %	21,7	21,0
	Ilość dni pobytu	2,7	1,5
Zielona Góra	Obłożenie łóżek hotelowych w %	29,2	25,9
	Ilość dni pobytu	1,9	2,2
Część polska	Obłożenie łóżek hotelowych w %	18,3	15,8
	Ilość dni pobytu	2,8	2,2
Brandenburgia	Obłożenie łóżek hotelowych w %	29,5	29,8
	Ilość dni pobytu	2,8	2,6
Niemcy	Obłożenie łóżek hotelowych w %	34,7	37,0
	Ilość dni pobytu	3,0	2,9
Województwo Lubuskie	Obłożenie łóżek hotelowych w %	19,8	16,0
	Ilość dni pobytu	3,0	2,2
Polska	Obłożenie łóżek hotelowych w %	23,3	21,8
	Ilość dni pobytu	3,7	3,0

Źródło: własne obliczenia oraz Urząd Statystyczny w Zielonej Górze 2005; * Dane dla polskiej części jedynie za okres styczeń – wrzesień

Załącznik 17: Cele strategiczne Unii Europejskiej – w zestawieniu

Termin	Treść
2000	<p>„Strategia Lizbońska“</p> <p>Unia Europejska ma stać się jednym z najbardziej konkurencyjnych, opartych na wiedzy i dynamicznych obszarów gospodarczych świata, aby zapewnić trwały wzrost gospodarczy tworzący więcej i lepsze miejsca pracy oraz aby stworzyć lepszą więź społeczną.</p> <p>Główne cele:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wzrost stopy zatrudnienia (także przez kobiety i pracobiorców w starszym wieku), podniesienie wieku emerytalnego; - Wspieranie gospodarki opartej na wiedzy (wzrost wydatków na badania i rozwój, w szczególności w gospodarce prywatnej, wzrost wydatków na edukację, wspieranie rozwoju społeczeństwa informacyjnego); - Daleko idące reformy gospodarcze (wytyczne dla rynku wewnętrznego, otwarcie rynków, dostęp do finansów i kapitału ryzykownego); - Poprawa więzi społecznych wraz z równością szans.
2001	<p>Europejska Strategia Trwałości („Strategia z Goeteborgu“)</p> <p>Uzupełnia Strategię Lizbońską o aspekty ekologiczne:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zwalczanie zmian klimatu - Trwały ruch - Zdrowie - Zarządzanie zasobami
marzec 2005	<p>Ocena średniokresowa i nowe kierunki strategii lizbońskiej</p> <p>Bilans: brak odpowiednich postępów, cele nie zostały osiągnięte, przeładowana i zbyt biurokratyczna (wiele raportów, mało konkretnych działań), niejasne priorytety</p> <p>Zmiany: redukcja ilości celów, mocniejsze ukierunkowanie strategii na rozwój i zatrudnienie</p> <p>Priorytet o (trwałym) wzroście i zatrudnieniu. Głównymi celami są: dobrobyt gospodarczy, sprawiedliwość i więź społeczna oraz ochrona środowiska</p> <p>Cele główne: stopa zatrudnienia w wysokości 70 % oraz inwestycje na badania i rozwój w wysokości 3 % PKB do 2010</p> <p>Odpowiedzialność na płaszczyźnie narodowej i wspólnotowej jest wyraźnie rozdzielona: najważniejszym instrumentem realizacji nowej strategii lizbońskiej są: „Lizboński Program Wspólnotowy“ (cele i działania na płaszczyźnie wspólnotowej) oraz Narodowe Programy Reform (opracowywane przez każde państwo członkowskie).</p> <p>Działania kluczowe, między innymi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wspieranie wiedzy i innowacji w Europie - Reforma polityki opiekuńczej

Termin	Treść
	<ul style="list-style-type: none"> - Poprawa i uproszczenie otoczenia związanego z regulacjami dla przedsiębiorstw - Otwarcie rynku wewnętrznego dla usług - Usunięcie przeszkód dla mobilności w takich dziedzinach jak transport, praca i edukacja
marzec 2005	<p>Zintegrowane wytyczne do rozwoju i zatrudnienia</p> <p>Mają przyczynić się do większej spójności między polityką makroekonomiczną, polityką strukturalną oraz polityką zatrudnienia we Wspólnocie i w państwach członkowskich</p> <p>Zawiera łącznie 24 wytyczne:</p> <ul style="list-style-type: none"> - odcinek A: polityka makroekonomiczna mająca na celu wzrost i zatrudnienie (w pierwszej linii w odniesieniu do finansów publicznych), - odcinek B: reformy mikroekonomiczne mające na celu wzmocnienie potencjału wzrostowego Europy (infrastruktura, innowacja, segmenty, MŚP itd., w odniesieniu – istotne dla funduszy strukturalnych – do spójności!) - odcinek C: wytyczne działań politycznych mających na celu zapewnienie zatrudnienia w państwach członkowskich <p>tworzące płaszczyznę dla narodowych programów reform</p>
lipiec 2005	<p>Wytyczne strategii jako płaszczyzna alokacji środków z funduszy strukturalnych</p> <p>Stawiają na pierwszym planie wzrost i zatrudnienie; obok „tradycyjnego” celu wyrównania polityki spójności w przyszłości powinny być realizowane cele związane ze wzrostem. Priorytety: wspieranie innowacyjności i przedsiębiorczości oraz wzrostu gospodarki opartej na wiedzy poprzez rozwój potencjałów badawczych i innowacyjnych</p> <p>Wyjaśnienie, jak fundusze strukturalne przyczyniają się do osiągnięcia celów strategicznych.</p> <p>Cele główne/priorytety:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wzmocnienie atrakcyjności Europy i jej regionów dla inwestorów 2. Wspieranie innowacji i przedsiębiorczości oraz wzrostu gospodarki opartej na wiedzy 3. Stworzenie większej ilości i lepszych miejsc pracy
styczeń 2006	<p>1. roczny raport z postępów zmienionego procesu lizbońskiego</p> <p>Zawiera między innymi ocenę narodowych programów reform oraz jasne, konkretne propozycje, które mają zostać wdrożone do roku 2007. Za najpilniejsze obszary działań wymienia się:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Podwyższenie inwestycji w szkolnictwie wyższym, badaniach i innowacjach 2. Odbiurokratyzowanie i stworzenie warunków ramowych dla przedsiębiorstw, wspierających rozwój i zakładanie nowych firm 3. Odpowiedź na globalizację i starzenie się społeczeństwa oraz poprawa

Termin	Treść
	dostępu do rynku pracy 4. Zagwarantowanie wydajnego, bezpiecznego i trwałego zaopatrzenia w energię

Źródło: badania własne

Załącznik 18: Rozmowy ekspertów w celu opracowania planu rozwoju i działania Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr

Termin	Rozmówca
19.01.2006	Pan Friedrich (kierownik Działu Wspierania Gospodarki i Struktur) / Pan Lalk (Wydział Planowania, Budownictwa, Środowiska Naturalnego, Ewidencji Nieruchomości i Weterynarii), Urząd Starostwa Powiatu Spree-Neiße
20.01.2006	Pani Petrick (prezes) / Pani Markus (wiceprezes), biuro Euroregionu w Guben
26.01.2006	Pani K. Neumann, pełnomocnik Stosunków Międzynarodowych, Urząd Miasta Cottbus
26.01.2006	Pani C. Neumann, Rozwój Regionalny, Urząd Miasta Cottbus
26.01.2006	Pan Lindner, kierownik Oddziału Sprawy Międzynarodowe, Imprezy, Targi, Izba Rzemieśnicza Cottbus
22.02.2006	Pan Dr. Kotzorek, kierownik Działu Kontaktów z Zagranicą, Gospodarka Krajowa i Zagraniczna, Izba Handlowo-Przemysłowa Cottbus
23.02.2006	1. workshop uzgadniający plan rozwoju i działań (analiza SWOT), Guben
17.03.2006	Pani Petrick (prezes) / Pani Markus (wiceprezes), biuro Euroregionu w Guben
17.03.2006	Pan Federowicz, Przewodniczący Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr (część polska), Gubin
28.03.2006	Pan Sługocki, wicedyrektor Departamentu Polityki Regionalnej, Urząd Marszałkowski, Zielona Góra
19.04.2006	Uzgodnienie obszarów działania niemieckiej strony Euroregionu, biuro Euroregionu w Guben
17.05.2006	Pan Stephan, Prezes Stowarzyszenia Turystki Spreewald e. V., Raddusch
17.05.2006	Pani Natke, referent CMT Cottbus / przewodnicząca Stowarzyszenia Turystyki Cottbus e. V., Cottbus
22.05.2006	Pan Lischka, zarządzanie projektem opieki zdrowotnej / Polsko-Niemiecka Akademia Zdrowia, Senftenberg
24.05.2006	Pani Winkler, prezes Stowarzyszenia Turystyki Niederlausitz e. V.,

	Senftenberg
30.05.2006	2. workshop uzgadniający plan rozwoju i działań (zakres działań), Guben
29.06.2006	Uzgodnienie obszarów działania polskiej strony Euroregionu, biuro Euroregionu w Gubinie
22.08.2006	Uzgodnienie celów rozwoju i zakresu działania niemieckiej części Euroregionu, biuro Euroregionu Guben